

Trendrapport Deventer

2018

Colofon

Het trendrapport Deventer 2018 is een uitgave van:

Gemeente Deventer
Vakgroep Kennis en Verkenning, Team Services
Postbus 5000
7400 GC Deventer

Inlichtingen:

Margreet Nuus en Coco Ribbens
06-57 55 29 88 / 06-83 80 19 20
mg.nuus@deventer.nl / c.ribbens@deventer.nl

www.deventer.nl / www.staatvandeventer.nl

Maart 2018

Inleiding

Hoeveel inwoners verwachten we in 2035? Wat geeft een bezoeker in Deventer gemiddeld uit per dag? Hoe duurzaam is de gemeente Deventer? En wat is een Smart City?

Alle trends in de gemeente Deventer op een rij

Wij bieden u een overzicht van trends die de komende vier jaar relevant zijn voor de gemeente. Zelf op zoek gaan naar trends en ontwikkelingen over bijvoorbeeld demografie, milieu en economie in Deventer is niet nodig. Wij hebben het voor u geanalyseerd én gebundeld in dit overzichtelijk Trendrapport 2018.

Of u nu gemeenteraadslid bent, in het gemeentebestuur zit of beleid schrijft: dit trendrapport is te gebruiken bij het maken van keuzes in de periode na de gemeenteraadsverkiezingen 2018. Natuurlijk mag een ieder dit rapport ook 'gewoon voor de lol' lezen.

De trends zijn onderverdeeld in acht thema's: Demografie, Duurzaamheid, technologie, Leefomgeving, Veiligheid, Economie, Sociaal Domein en Bestuur & Organisatie. Van voor naar achter lezen kan natuurlijk, maar we hebben het document zo opgebouwd dat de trends ook los leesbaar zijn, of kriskras door elkaar. U kunt in dit interactieve rapport eenvoudig navigeren naar trends die u wilt bekijken.

Wat is een trend?

De definitie van het woord 'trend' die wij gebruiken, komt van het Trendbureau Overijssel (2017):

"Een trend is een verandering die een bepaalde richting op beweegt. Dat kunnen grote maatschappelijke veranderingen zijn, zoals vergrijzing, maar ook ontwikkelingen die zich in kleiner tijdbestek, of in beperkte domeinen van de maatschappij, afspelen"

Bron: Trendbureau Overijssel (2017). Trendcurve.

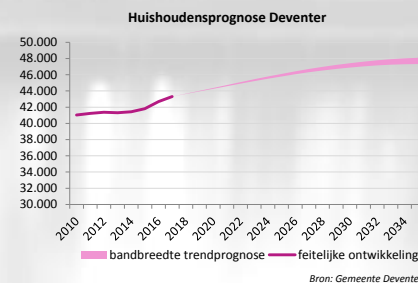
Waar zijn de trends op gebaseerd?

De trends die we in dit rapport signaleren, zijn gebaseerd op twee trendstudies: "[Vergaand veranderen, slim verschillen, duurzaam verbinden; Stedelijke trends en opgaven voor 2018 e.v.](#)" van Platform31 (2017) en "[Trendcurve](#)" van Trendbureau Overijssel (2017). Deze twee studies vormden voor ons dé inspiratiebronnen voor de gesignaleerde trends in dit rapport.

De situatie in Deventer is in kaart gebracht door cijfermatige en beleidsmatige informatie op te nemen over de gesignaleerde trend. Waar mogelijk vergelijken we de situatie in Deventer met Nederland.

Soms kijken we naar de toekomst door middel van prognoses, maar vaak ook naar de actuele situatie en de ontwikkeling vanuit het verleden. De ontwikkeling vanuit het verleden geeft immers richting aan de toekomst.

Uitleg prognosegrafieken

De prognosegrafieken die in dit rapport worden gebuikt, bestaan uit de actuele situatie (lijn) een lange-termijnprognose (bandbreedte). De ondergrens van de lange-termijnprognose wordt gevormd door het doortrekken van de ontwikkelingen van de afgelopen 10 jaar, en de bovengrens door de ontwikkelingen van de afgelopen 5 jaar.

Veel leesplezier!

Team Services, Vakgroep Kennis en Verkenning
Gemeente Deventer

Inhoud

Hoofdstuk 1:
Demografie

Hoofdstuk 2:
Duurzaamheid

Hoofdstuk 3:
Technologie

Hoofdstuk 4:
Leefomgeving

Hoofdstuk 5:
Veiligheid

Hoofdstuk 6:
Economie

Hoofdstuk 7:
Sociaal domein

Hoofdstuk 8:
Bestuur en organisatie

DEMOGRAFIE

Trend 1:

Doorgaande, maar minder sterke bevolkingsgroei in meeste steden

Trend 2:

Vergrijzing

Trend 3:

Toename vestigers uit andere gemeenten en steden etnisch meer divers

Trend 4:

Sterke wijziging van de huishoudsamenstelling met vooral toename in (oudere) eenpersoonshuishoudens

TRENDRAPPORT 2018

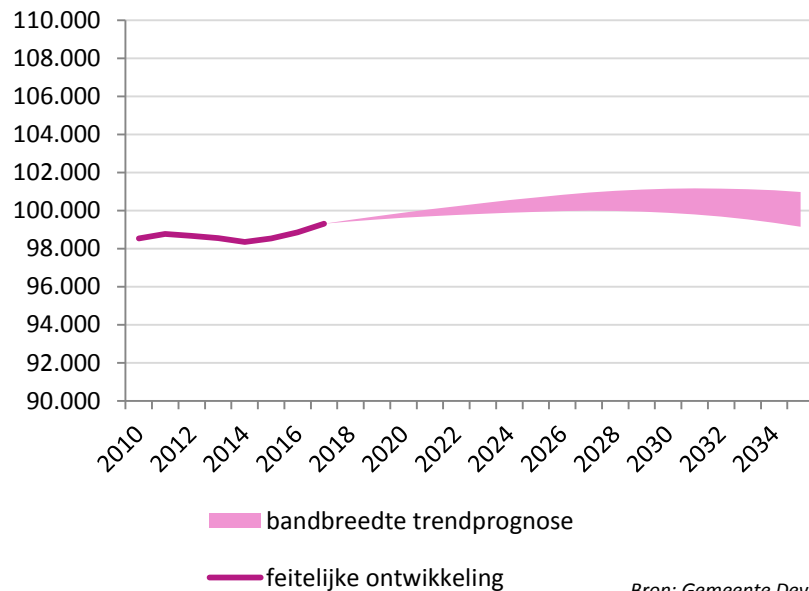
- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1.

Doorgaande, maar minder sterke bevolkingsgroei in meeste steden

Deventer volgt de trend; op lange termijn groei onzeker

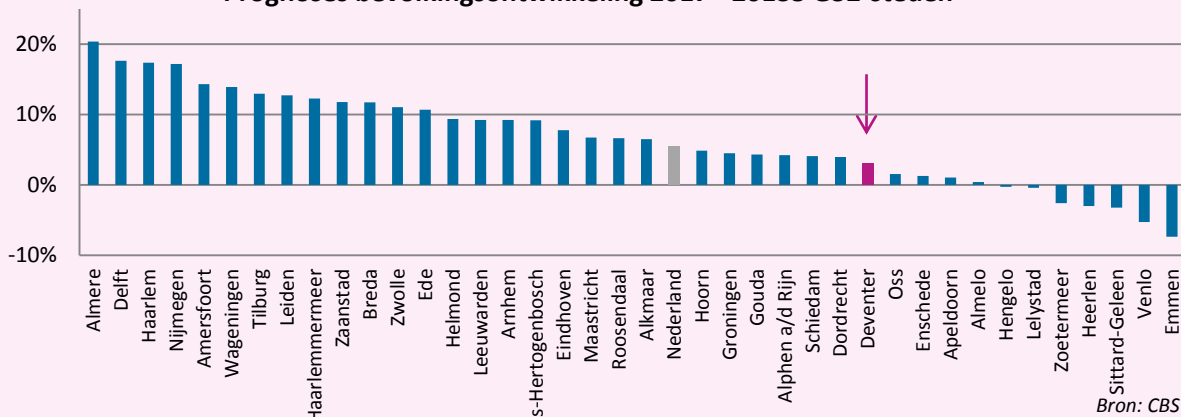
Prognose bevolkingsontwikkeling Deventer (2017)

Toelichting bij de prognose

De prognose wordt gevormd door het doortrekken van bevolkingsontwikkelingen van de afgelopen 5 jaar (bovengrens bandbreedte) en 10 jaar (ondergrens bandbreedte). Deze prognose is gebaseerd op de bevolkingsontwikkeling tot aan 2017 (een jaar waarin sprake was van groei). De nieuwe bevolkingsprognose verschijnt in het voorjaar van 2018.

Prognoses bevolkingsontwikkeling 2017 - 20135 G32-steden

Wat is de algemene trend?

In een lager tempo dan in de afgelopen decennia zal de bevolking van Nederland blijven groeien. Daarbij is de groei in de G32-steden sterker dan de landelijke groei. Er zijn grote regionale verschillen (Platform31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Op korte termijn groeit Deventer, op lange termijn is deze groei onzekerder. De bovenkant van de bandbreedte laat voor de toekomst een lichte bevolkingsgroei zien, uitmondend in een aantal van 101.000 inwoners in 2035. De onderkant daarentegen laat na een aanvankelijke groei, uiteindelijk een daling tot 99.150 inwoners zien in 2035.

Deventer vertoont een minder sterke groei dan de meeste G32-steden.

Kansen en opgaven voor beleid?

Steden waarin meer mensen vertrekken dan dat er zich vestigen, zijn om diverse redenen minder aantrekkelijk dan steden met een vestigingsoverschot. Het kennen van de **oorzaken** van vertrek en vestiging biedt aanknopingspunten voor beleid (Platform31, 2017).

Deze trend wordt verder uitgewerkt in:

- [trend 3 van thema demografie](#)
- [trend 2.1 van thema leefomgeving](#)

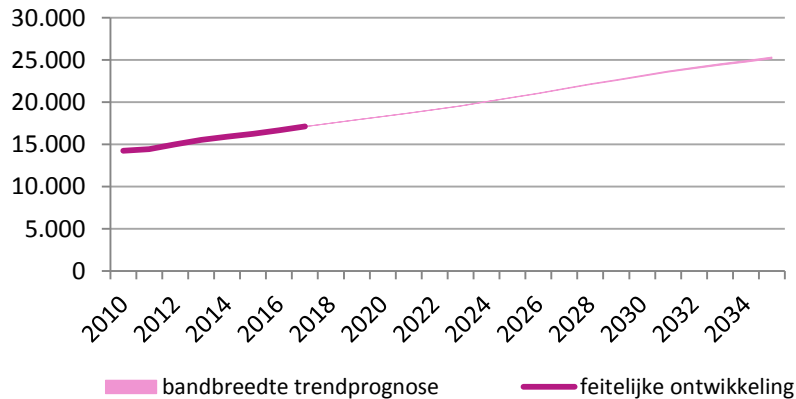
Lees meer:

Trend 2.

Vergrijzing Ook Deventer vergrijst

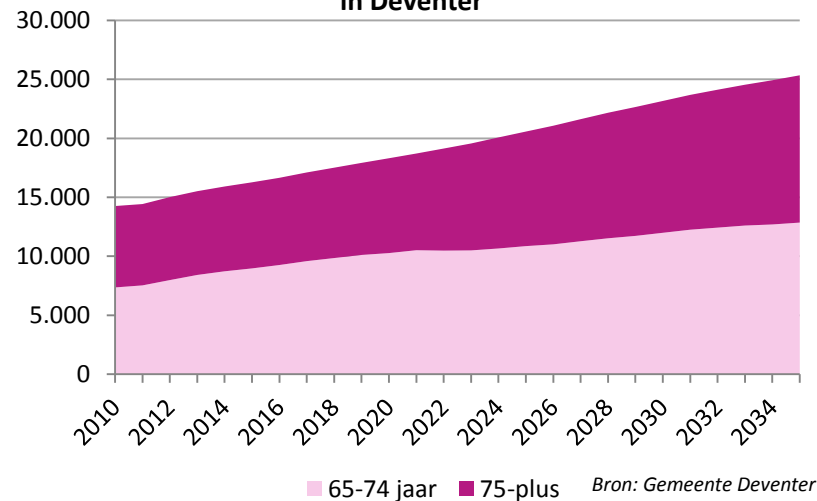
Prognose ontwikkeling ouderen (65-plus) in Deventer

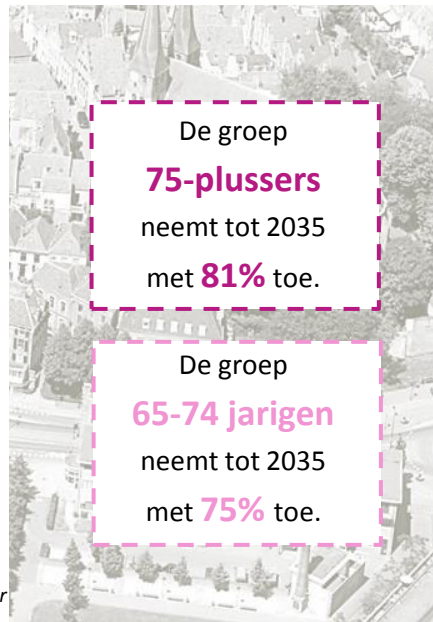
Bron: Gemeente Deventer

Prognose ontwikkeling 65-74 jarigen en 75-plussers in Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Wat is de algemene trend?

Vergrijzing is één van de belangrijkste structurele trends in de demografie van Nederland. Zowel het aandeel mensen van boven de 65 jaar neemt toe t.o.v. andere leeftijdsgroepen, als ook het absolute aantal 65- en 75-plussers. Ook worden we ouder (Trendbureau Overijssel, 2017). Rond 2020 vindt in Nederland een historisch omslagpunt plaats: het aantal ouderen (>65 jaar) is dan groter dan het aantal jongeren (<20 jaar). Van de kinderen die nu worden geboren, passeert naar verwachting een groot deel de 100 jaar (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

De vergrijzing zet verder door. Het aantal en aandeel ouderen zal blijven groeien. De groep 75-plussers zal sterker groeien dan de groep 65-74 jarigen. Deventer wijkt daarbij nauwelijks af van het gemiddelde beeld in Nederland.

Kansen en opgaven voor beleid?

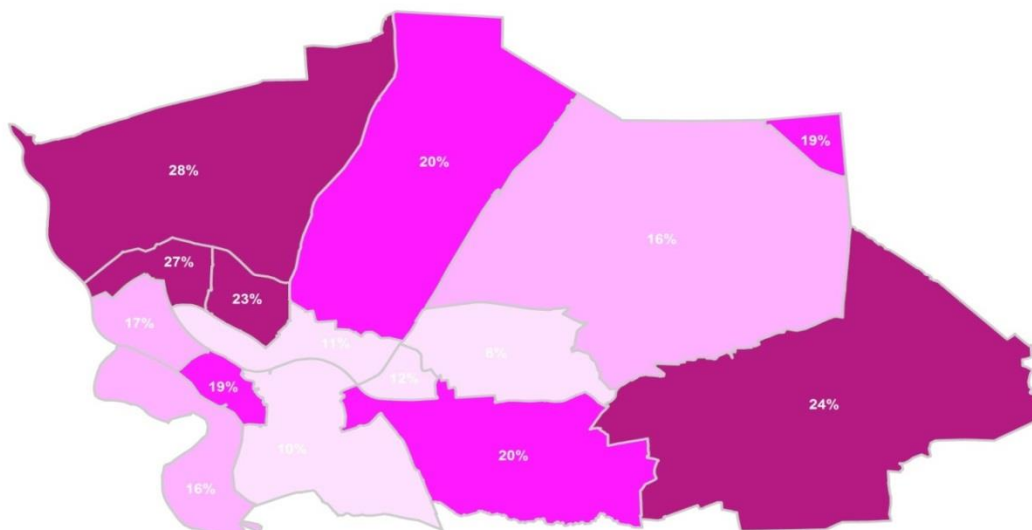
- Toerisme en recreatie hebben baat bij de 'silver economy'.
- Verdere opgaven en kansen voor woningbouw, zorg, openbaar vervoer en openbare ruimte.
- Meer vitale ouderen kan een kans betekenen voor het vervullen maatschappelijke functies (Trendbureau Overijssel, 2017).

Lees meer:

Trend 2.

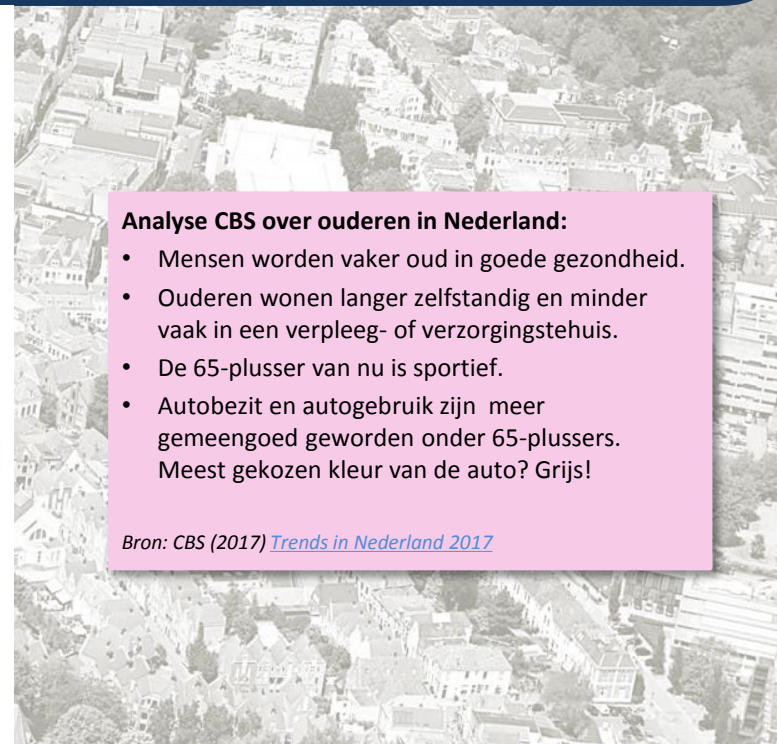
Vergrijzing Ook Deventer vergrijst

65-plussers in % van de totale bevolking

Bron: Gemeente Deventer

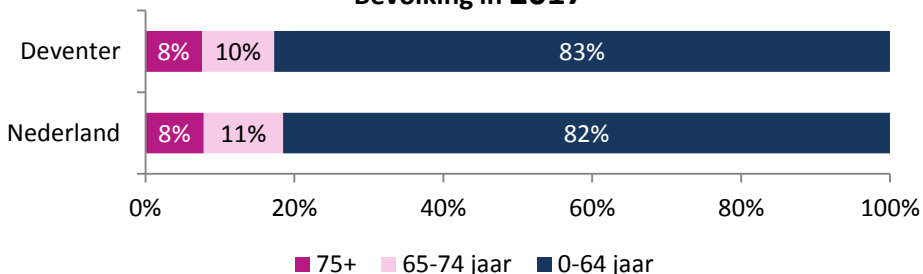

Analyse CBS over ouderen in Nederland:

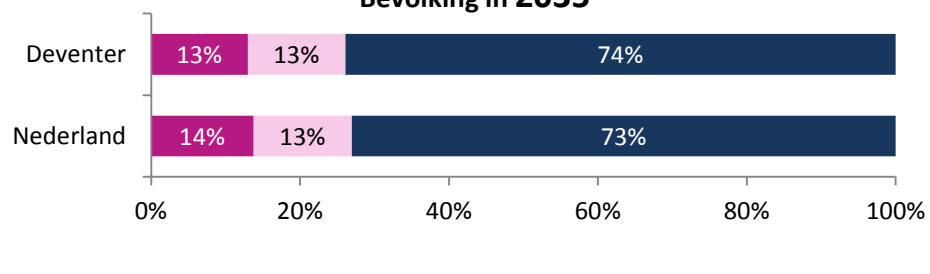
- Mensen worden vaker oud in goede gezondheid.
- Ouderen wonen langer zelfstandig en minder vaak in een verpleeg- of verzorgingstehuis.
- De 65-plusser van nu is sportief.
- Autobezit en autogebruik zijn meer gemeengoed geworden onder 65-plussers. Meest gekozen kleur van de auto? Grijs!

Bron: CBS (2017) [Trends in Nederland 2017](#)

Bevolking in 2017

Bevolking in 2035

Bron: CBS en Gemeente Deventer

Trend 3.

Toename vestigers uit andere gemeenten en steden etnisch meer divers

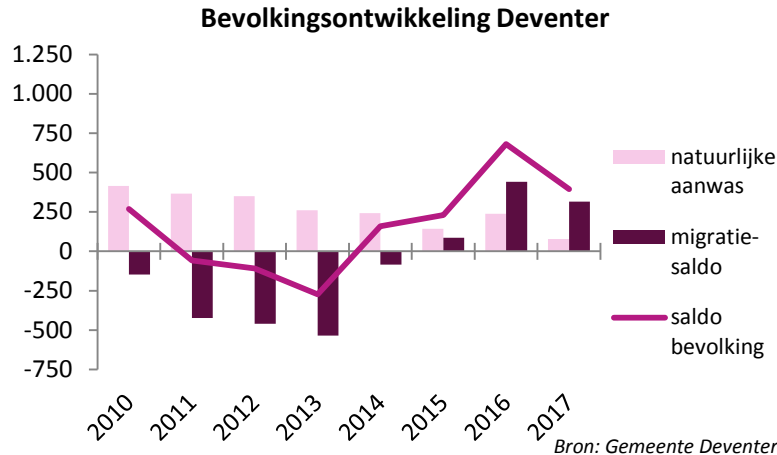
Ook in Deventer toename vestigers, maar % inwoners met migratie-achtergrond stabiel

“Binnenlandse vestiging en vertrek wordt bepaald door een combinatie van factoren, zoals de bestaande **demografische structuur**, de **economische ontwikkeling**, de **beschikbare voorzieningen**, **culturele factoren**, de **beschikbaarheid van woningen** en de **veranderingen in woonvoorkeuren**.”

Bron: Platform31 (2017)

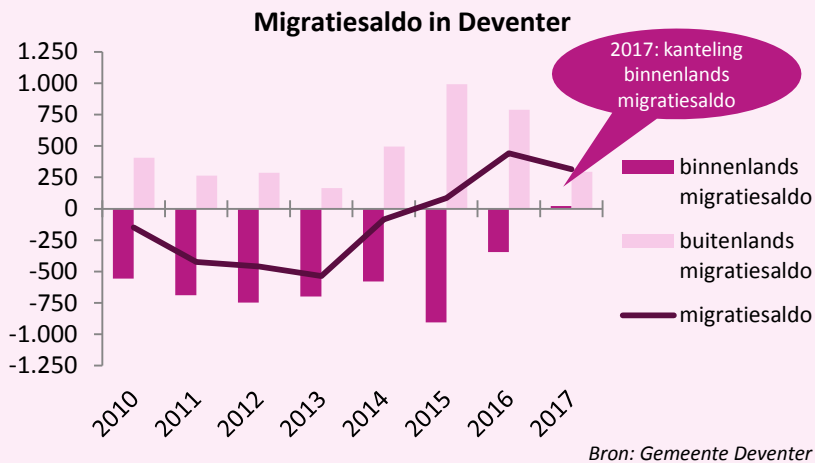
1. De Deventer bevolking is de laatste jaren gegroeid

- het aantal geboorten was groter dan het aantal sterfgevallen (*De natuurlijke aanwas is positief*).
- het aantal mensen dat in Deventer is komen wonen was groter dan het aantal dat is vertrokken, althans vanaf 2015 (*het migratiesaldo is positief*).

2. Het totale migratiesaldo is de laatste jaren positief

- het aantal mensen dat uit het buitenland in Deventer is komen wonen was groter dan het aantal dat naar het buitenland is vertrokken (*het buitenlandse migratiesaldo is positief*).
- De verhouding vestiging en vertrek van en naar andere Nederlandse gemeenten was weliswaar negatief, maar was minder groot dan het effect van het positieve buitenlandse migratie saldo.

Dit geldt niet voor 2017: het binnenlandse migratiesaldo is voor het eerst positief.

Wat is de algemene trend?

Opvallend voor G32-steden is dat zij een positief *binnenlands* vestigingssaldo hebben. Het is de verwachting dat dit tot 2030 positief zal blijven.

Een opvallende bevolkingsontwikkeling van de afgelopen jaren was de sterke toename van de immigratie veroorzaakt door asielmigratie. De prognose is (dat na de top in 2016) het aantal asielmigranten in 2018 halveert en daarna geleidelijk afneemt tot een structureel niveau van 8.000 asielmigranten per jaar vanaf 2023.

De (grote) steden nemen een meer dan gemiddeld aandeel van de immigranten op. Het aandeel Nederlanders met een migrantenachtergrond in de bevolking zal in de G32-steden verder toenemen, zonder het niveau van de G4 te bereiken (Platform31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Het aantal mensen uit andere Nederlandse gemeenten dat in Deventer komt wonen, neemt toe. Het binnenlands migratiesaldo was jaren negatief, maar is in 2017 voor het eerst positief.

Het totale percentage inwoners met een migratie-achtergrond is al jaren stabiel op 21%.

Kansen en opgaven voor beleid?

Het kennen van de *oorzaken* van vertrek en vestiging biedt aanknopingspunten voor beleid.

Migranten, vluchtelingen/ statushouders, buitenlandse werknemers en expats vormen een belangrijke doelgroep om rekening mee te houden vanwege de specifieke behoeften, maatschappelijk ondersteuning, (taal)onderwijs en huisvesting (Platform31, 2017).

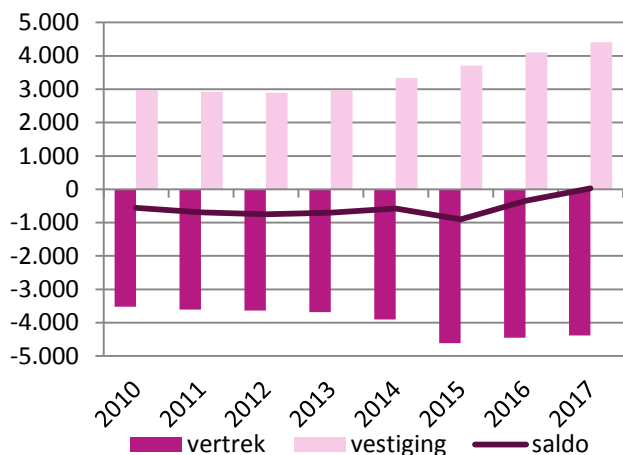
Trend 3.

Toename vestigers uit andere gemeenten en steden etnisch meer divers

Ook in Deventer toename vestigers, maar % inwoners met migratie-achtergrond stabiel

3.a

Binnenlands migratiesaldo in Deventer

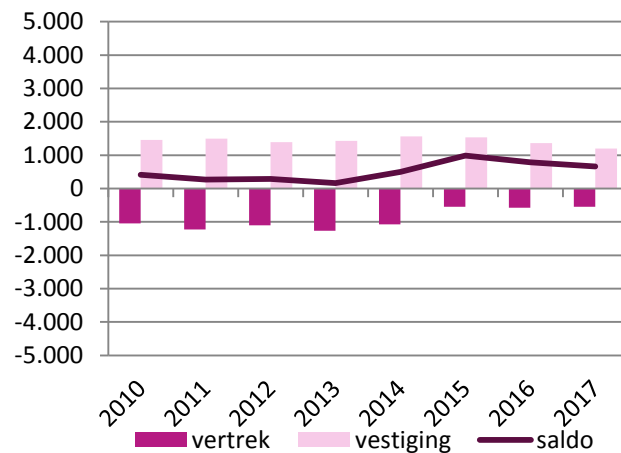
Bron: Gemeente Deventer

Binnenlands migratiesaldo voor het eerst licht positief; aantal vestigers neemt toe

Tot aan 2017 vertrokken meer inwoners uit Deventer naar andere Nederlandse gemeenten, dan dat nieuwe inwoners uit andere gemeenten zich hier vestigden. Maar in **2017** is dit omgedraaid; het saldo is +22. **Het aantal nieuwe inwoners afkomstig uit andere Nederlandse gemeenten overstijgt het aantal vertrekkende inwoners naar andere gemeenten.** Opvallend is dat vanaf 2012 zowel het aantal vestigers als vertrekkers is toegenomen (de toename van het aantal vertrekkers houdt deels verband met het vertrek van bewoners uit het asielzoekerscentrum (AZC) naar andere gemeenten). Maar het aantal mensen dat uit andere gemeenten in Deventer is komen wonen, is vooral toegenomen.

3.b

Buitenlands migratiesaldo in Deventer*

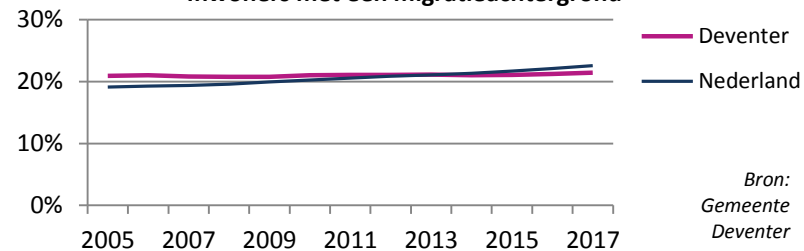
Bron: Gemeente Deventer

* Vertrek en vestiging van en naar het buitenland is inclusief 'locatie onbekend'

Buitenlands migratiesaldo positief

De afgelopen jaren vestigden zich **meer nieuwe inwoners uit het buitenland** in Deventer, dan dat er inwoners uit Deventer **naar het buitenland vertrokken**. Het vestigingsoverschot houdt deels verband met de komst van bewoners in het AZC in Schalkhaar. Vanaf 2014 is een dalende trend te zien in het aantal mensen dat vanuit het buitenland naar Deventer toe verhuist.

Inwoners met een migratieachtergrond

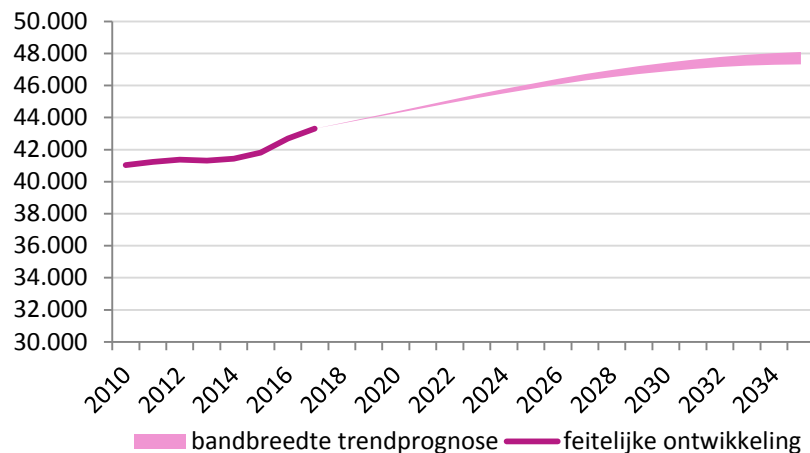
Bron: Gemeente Deventer

Trend 4.

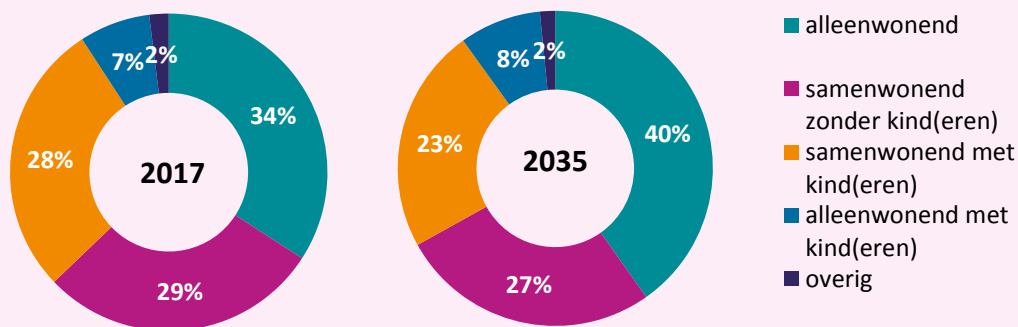
Sterke wijziging van de huishoudsamenstelling met vooral toename in (oudere) eenpersoonshuishoudens Deventer volgt de trend

Huishoudensprognose Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Samenstelling van huishoudens in Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Wat is de algemene trend?

Door bevolkingsgroei en kleiner wordende huishoudens neemt aantal huishoudens toe. Dit zijn door vergrijzing en individualisering vooral (oudere) eenpersoonshuishoudens (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Deventer volgt de trend. Het aantal huishoudens zal de komende jaren toenemen. De verwachting is een groei van tussen de 9% en 11% tot 2035. De groei wordt bijna volledig verklaard door de verwachte toename van het aantal alleenwonenden. Daarbij zal het aantal oudere alleenwonenden veel sterker groeien dan de alleenwonenden jonger dan 65 jaar.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Toenemend aantal **oudere** huishoudens leidt tot belangrijke opgaven voor de woningmarkt, maatschappelijke zorg, openbaar vervoer en openbare ruimte.
- Aanpassing van bestaande woningen (vergrijzing, zorg, huishoudverdunding, betaalbaarheid, verduurzaming) met **voldoende tempo** is een belangrijke opgave (Platform 31, 2017).

Lees meer:

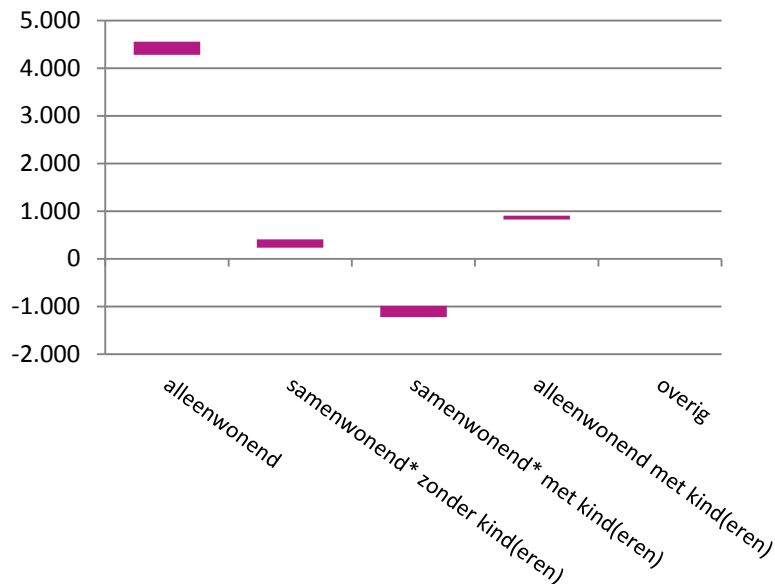

Trend 4.

Sterke wijziging van de huishoudsamenstelling met vooral toename in (oudere) eenpersoonshuishoudens

Deventer volgt de trend

Ontwikkeling van type huishoudens naar aantal tussen 2017-prognose 2035

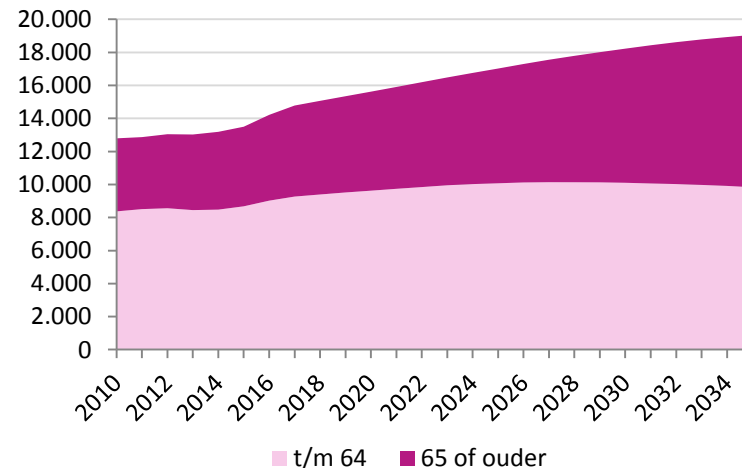
* gehuwd en ongehuwd

Bron: Gemeente Deventer

Tot 2035 zal het totale aantal huishoudens met 4.000 toenemen

Uit de grafiek wordt duidelijk dat deze groei bijna volledig wordt verklaard door de toename van de groep alleenwonenden. De groep alleenwonenden met kinderen zal ook met 30% toenemen. Omdat deze groep veel kleiner is dan de groep alleenwonenden heeft deze ontwikkeling minder impact op de toename van het totale aantal huishoudens.

Prognose alleenwonenden Deventer naar leeftijd

Bron: Gemeente Deventer

Aantal alleenwonende 65-plussers zal met 3.179 toenemen

In 2017 waren er 14.780 alleenwonenden in Deventer. In 2035 zullen dat er 19.060 zijn (een toename van 30%). Kijken we naar leeftijd dan wordt duidelijk dat deze toename bijna volledig wordt verklaard door de groep alleenwonenden van 65 jaar of ouder. Deze groep zal met 40% groeien.

DUURZAAMHEID

Trend 1:

Versnelling van transitie naar duurzaamheid

Trend 2:

Klimaatadaptatie nog urgenter

Trend 3:

Minder plant- en diersoorten

Trend 4:

Veranderende landbouw

TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1.

Versnelling van transitie naar duurzaamheid

Ook in Deventer versnelling nodig om doelstelling te halen

Transitie naar duurzaamheid vereist 3 fundamentele transities:

- 1. Energietransitie:** de overgang van fossiele economie met een hoge CO₂-uitstoot naar een economie met een zeer lage CO₂-uitstoot.
- 2. Transitie naar circulaire economie:** zie hoofdstuk [Economie](#).
- 3. Eiwittransitie:** minder productie en consumptie van vlees en zuivel.

Bron: Platform 31 (2017) en Trendbureau Overijssel (2017)

Wat is de algemene trend?

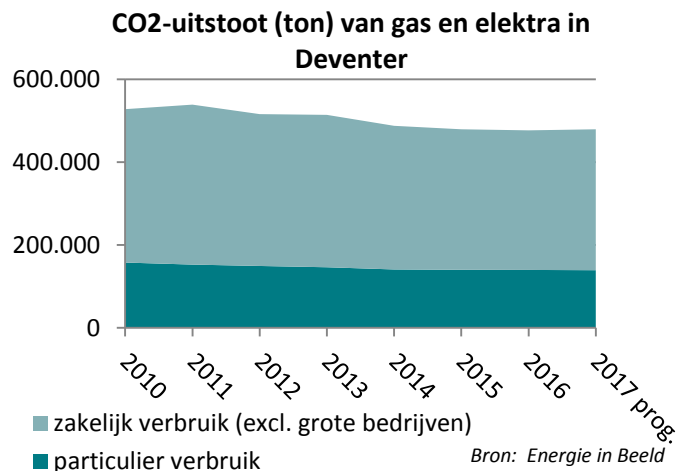
De transitie naar een duurzame economie en samenleving is de meest ingrijpende trend en ontwikkeling volgens Platform 31. De transitie verandert onze manier van leven, wonen, werken, verplaatsen, recreëren, produceren en consumeren. Het Parijse klimaatakkoord, een drastische beperking van de CO₂-uitstoot naar bijna 0 in 2050, betekent een versnelling van de transitie (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

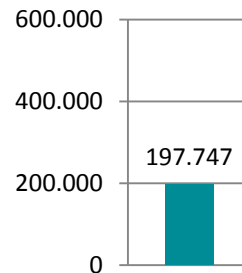
- Deventer heeft de ambitie om energieneutraal te worden in 2030. Om de energiedoelstelling te halen, zal het tempo van verduurzaming moeten worden opgevoerd.
- De CO₂-uitstoot door gas- en elektragebruik in Deventer is ten opzichte van 2010 gedaald, maar is de afgelopen jaren gestagneerd. De prognose voor 2017 laat geen verdere daling zien ten opzichte van 2016.
- Wat betreft het gebruik van nieuwe energie ligt Deventer wat achter vergeleken met het Nederlands gemiddelde (n.b. meest recente cijfer: 2015).

Kansen en opgaven voor beleid?

- In iets meer dan 30 jaar tijd moet de complete infrastructuur van Nederland op de schop. Dit kan alleen gerealiseerd worden met politiek leiderschap, krachtig beleid, draagvlak, medewerking en creativiteit van bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen (Platform 31, 2017).
- De transitie kan grote gevolgen hebben voor de ruimtelijke inrichting (energielandschappen), het wonen (besparing, afkoppeling gasnet van (nieuwe) woonwijken), de industrie (aanleg warmtenetten) en mobiliteit (elektrisch rijden of rijden op waterstof) (Trendbureau Overijssel, 2017).

CO₂-uitstoot (ton) verkeer en vervoer in Deventer (2015)

Bron: *Klimaatmonitor, Emissieregistratie*

Nieuwe energie

Duurzame energievoorziening betekent een combinatie van biomassa, geothermie, zonne- en windenergie en grootschalige energieopslag. Gemeenten hebben een belangrijke, niet-vrijblijvende rol. De productie verschuift deels van nationaal naar lokaal.

Bron: *Platform 31 (2017)*

Percentage hernieuwbare energie binnen totaal energieverbruik (2015):

Deventer: **2,8%** (2013 2,2%)
Nederland: **5,5%** (2013 4,7%)

Bron: *Klimaatmonitor*

Doelstelling Deventer: energieneutraal in 2030

“We zetten in Deventer vol in op het verminderen van het energieverbruik en tegelijkertijd ontwikkelen we bouwstenen voor de noodzakelijke energietransitie. Dat wil zeggen dat we de energievoorziening willen loskoppelen van fossiele brandstoffen. Daarbij wordt de verbinding gelegd met wonen, ondernemen, mobiliteit en inpassing in de leefomgeving.”

“Het is onvermijdelijk dat de energievoorziening van Deventer de komende decennia ingrijpend zal veranderen. De belangrijkste verandering is de verschuiving van aardgas naar duurzame energiebronnen.”

Projecten:

1. Deventer aardgasvrij en stimuleren duurzame nieuwbouw;
2. De verduurzaming van huurwoningvoorraad;
3. Het vraagstuk van warmte(netten);
4. Regionale, landelijke en Europese ontwikkelingen, zoals Transform 1.0 (transitie naar duurzame wijken);
5. Diverse particuliere initiatieven, waarbij gemeente faciliterende rol speelt.

Bron: Gemeente Deventer (2017). [Programmabegroting 2018 en MJB 2019-2021](#)

Huidige situatie

2016: **16,4%** gerealiseerd van de doelstelling ‘Deventer energieneutraal in 2030’

“Samenvattend kan gesteld worden dat een CO2 reductie van 16,4% t.o.v. het uitgangspunt 2011 in de Uitvoeringsagenda duurzame energie een meer dan verwachte afname is (planning was 2% per jaar) en daarmee een positieve ontwikkeling.

Kenmerkend in de ontwikkeling voor 2016 is:

- Stabilisering van energiereductie bij particuliere huishoudens
- Voortgaande energiereductie bij bedrijven
- Nadere analyse bij bedrijven nagenoeg onmogelijk vanwege effect van innovatie van bedrijfsprocessen (hergebruik van energie) en effect van economische groei.

Tegelijk is de uitdaging dat deze ontwikkeling versneld moet worden omdat voor energie-neutraliteit in 2030 de huidige doelstelling van 2% nog niet toereikend is.”

Besparing in 2016 (t.o.v. basisjaar 2011) door

Particulieren (gas en stroom)	2,8%
Bedrijven (gas en stroom)	8,8%
Windturbines	0,8%
Groenbedrijf	0,03%
Openbare verlichting	0,1%
Invoering Diftar	3,9%

Bron: Gemeente Deventer (2017). Monitor en evaluatie 2016. Duurzame Energie Deventer

Trend 1.

Versnelling van transitie naar duurzaamheid

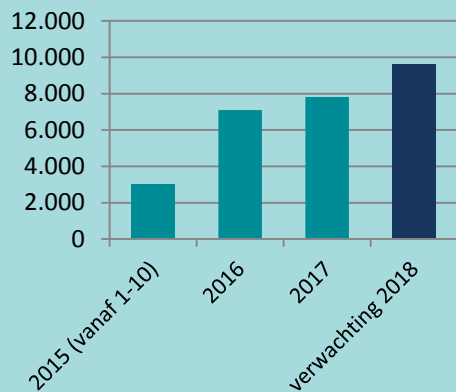
Ook in Deventer versnelling nodig om doelstelling te halen

Lees meer:

Jaarproductie windmolenpark Kloosterlanden (MWh)

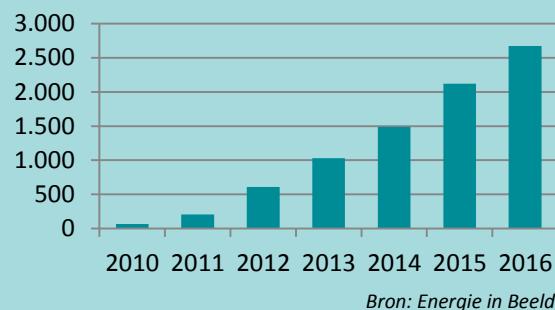
Bron: Readthuys

Windmolenpark Kloosterlanden

Bespaarde CO2-uitstoot in 2017: 4.568 ton

De productie van 2017 stond gelijk aan het stroomverbruik van 2.603 huishoudens

Aansluitingen met zonnepanelen voor kleinverbruik in Deventer

Bron: Energie in Beeld

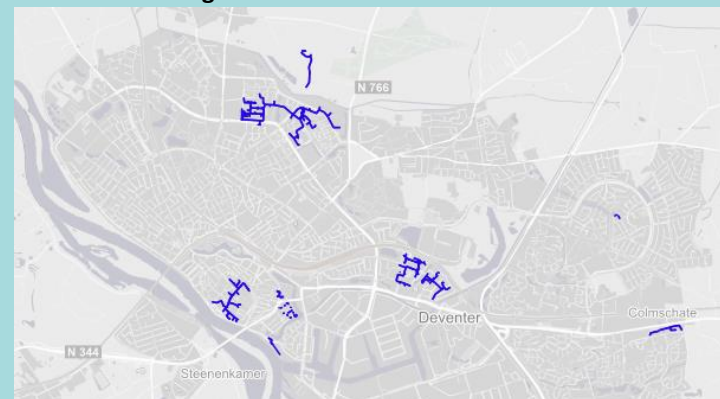

Opbrengst 2016: 8412 MWh

Het totaal aantal geïnstalleerde zonnepanelen in Nederland in 2017 is 3,1 miljoen. Dit voorziet in 2,2% van de totale Nederlandse stroomvoorziening.

Bron: [Nationaal Solar Trendrapport \(2018\)](#)

Stadsverwarming in Deventer

Bron: [Ennatuurlijk](#)

DEVENTER A1 smart grid

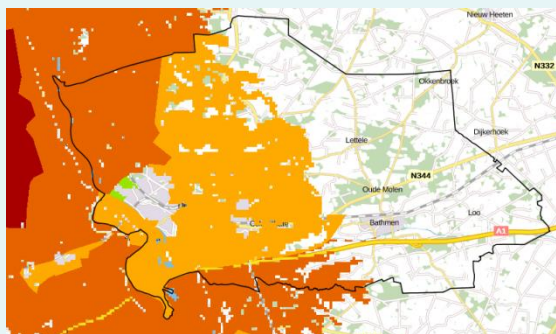
A1 Bedrijvenpark Deventer krijgt een smart grid, waarbij elektriciteit en warmte slim worden uitgewisseld tussen bedrijven onderling.

Trend 2.

Klimaatadaptatie nog urgenter Deventer volgt de trend

Plaatsgebonden overstromingskans 2020-scenario

Legenda

Plaatsgebonden overstromingskans: de kans die één persoon op één locatie per jaar loopt om te maken te krijgen met een overstroming.

- minder vaak dan eens per 1.000.000 jaar
- tussen eens per 100.000 en 1.000.000 jaar
- tussen eens per 10.000 en 100.000 jaar
- tussen eens per 1.000 en 10.000 jaar
- tussen eens per 100 en 1.000 jaar
- vaak dan eens per 100 jaar

Enkele klimaatadaptieve maatregelen in Deventer:

- Als onderdeel van het waterveiligheidsprogramma 'Ruimte voor de Rivier' zijn er geulen gegraven langs de IJssel bij Deventer: hierdoor kan de rivier bij hoogwater beter doorstromen. Dat leidt tot een tijdelijke verlaging van de waterstand in de IJssel, waardoor de kans op overstromingen kleiner wordt. In Deventer is het project, een samenwerkingsverband van Rijkswaterstaat en verschillende provincies, gemeenten, en waterschappen, in 2015 afgerond.
- Pleinen met waterdoorlatende verharding, infiltratieriolen, diepe infiltratieputten en verlaagde wegranden langs een invalsweg.

Lees meer over 'Deventer houdt water vast' bij [ZON, zoetwatervoorziening Oost-Nederland](#)

Wat is de algemene trend?

Er is meer aandacht voor het omgaan met- en aanpassen aan klimaatverandering. Klimaatadaptatie is steeds meer nodig; meer en extremere regenbuien vragen om een andere inrichting van de stad, meer hittegolven zullen leiden tot meer sterfgevallen onder ouderen en een minder aangenaam verblijfsklimaat in binnensteden (Platform 31, 2017).

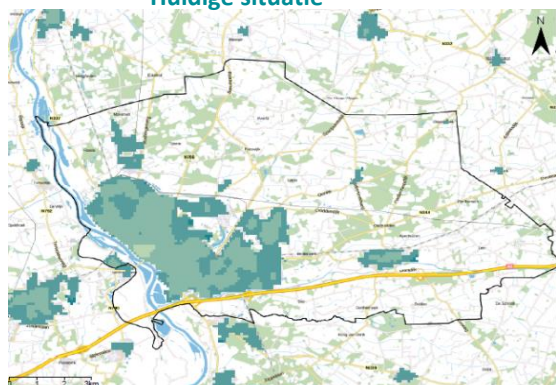
De verwachting is dat de effecten van klimaatverandering in de toekomst groter gaan worden, en dus ook de aandacht voor klimaatadaptatie en het tempo waarmee maatregelen nodig zijn (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Klimaatadaptatie speelt ook in Deventer. In de Woonvisie 2018 staat daarom ook aangegeven dat klimaatadaptatie een opgave is voor de gebouwde omgeving. Zo zijn in Deventer bijvoorbeeld maatregelen genomen om wateroverlast tegen te gaan.

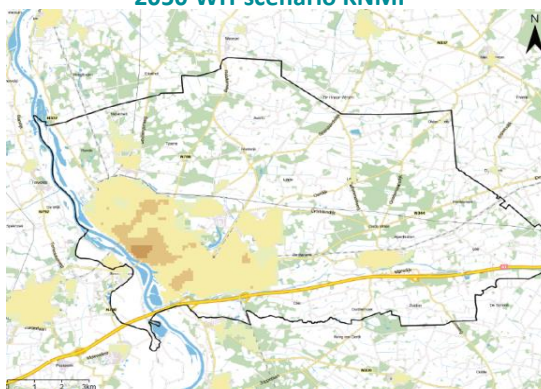
Aantal tropische nachten per jaar (hittestress)

Huidige situatie

Warme nachten zijn een belangrijke factor bij hittestress. Hittestress kan bij kwetsbare groepen leiden tot meer arbeidsuitval, een toename van ziektes en vervroegde sterfte. Bij hittestress gaat het niet alleen om hoge temperaturen, maar ook om de combinatie met luchtverontreiniging.

2050 WH-scenario KNMI

Legenda

Aantal tropische nachten per jaar waarbij de temperatuur niet onder de 20 graden daalt.

Kansen en opgaven voor beleid

De klimaatverandering heeft impact op keuze voor bouwlocaties, werkzaamheden aan infrastructuur (zoals dijken), natuurbeleid, rioolstelsel (capaciteit regenwaterafvoer), tegengaan van verstening en meer groen en blauw vanwege hittestress (Trendbureau Overijssel, 2017).

Trend 3.

Minder plant- en diersoorten

Deventer volgt de trend, maar ook positieve signalen

“Deventer heeft een veelzijdig landschap, van de natte uiterwaarden in het westen tot droge dennenbossen in de oostflank. Daardoor is er een grote variëteit aan soorten planten en dieren, elk met een eigen voorkeur voor specifieke plekken.” Bron: Lam, E. (2013). Natuur in Deventer. De sluier opgelicht. Gem. Deventer.

Belangrijke oorzaken biodiversiteitsverlies in Nederland:

- Verlies van oorspronkelijke natuur
- Intensivering landbouw
- Landgebruik voor andere functies
- Versnippering van de overgebleven natuurgebieden

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Plantsoorten in Deventer

Plantensoorten van oude bossen zoals dalkruid en bosanemoon kunnen zich dankzij de aanwezigheid van landgoederen en oorspronkelijke houtwallen redelijk handhaven. Uit de weilanden zijn vrijwel alle plantensoorten verdwenen, maar door speciaal maaibeheer komen in de bermen honderden plantensoorten voor. Voedselarme milieus, met een veelheid aan soorten, zijn sterk achteruit gegaan.

Diersoorten in Deventer

De levendbarende hagedis is zeer zeldzaam geworden in Deventer. Diersoorten van het oorspronkelijke Sallandse landschap zoals geelgors en patrijs komen op slechts enkele plaatsen voor. Diersoorten uit het stedelijke milieu zoals de gierzwaluw zijn volop aanwezig. De slechtvalk en de ooievaar zijn nieuwe broedvogels in Deventer. Ook de bever is een nieuwkomer die op verschillende plaatsen voorkomt, terwijl een soort van het oude natte landschap als de waterspitsmuis vrijwel is verdwenen. De waterkwaliteit is sterk verbeterd waardoor veel libellensoorten enorm vooruit gegaan zijn. Met de komst van exotische kreeften, garnalen en vissoorten worden vele andere soorten in het nauw gedreven.

Over de flora van houtopstanden in Deventer oost (2015)

“Vergeleken met inventarisatiegegevens uit 1994 is een aantal plantensoorten van natte, voedselarme of heischrale omstandigheden in 2014 niet meer aangetroffen. Daar staat tegenover dat het aantal soorten van drogere voedselarme gronden in 2014 juist is toegenomen. Ook het aantal waarnemingen van verwilderde planten nam toe.” (zoals de bolletjeskers, zie foto)

Bron: Heinen, M.A. (2015). De flora van houtopstanden in Deventer oost. Inventarisatie van de flora van houtwallen, singels en kleine bosjes in het oostelijk buitengebied van Deventer. Rapport 14-026. Ecogroen, Zwolle.

Foto: Han Brendeke

Wat is de algemene trend?

De biodiversiteit in Nederland is in de 20^e eeuw behoorlijk gedaald, ondanks beleid om dit tegen te gaan. De afgelopen jaren is sprake van een licht herstel. De verwachting is dat er een stijging zal zijn van het aantal soorten en habitats dat in goede staat van instandhouding verkeert van 55% naar 65% in 2027.

Door dit voorzichtige herstel en door minder aandacht voor soortenrijkdom naar meer voor betekenis van natuur voor de mens, lijkt de noodzaak om iets te doen met deze trend afgenomen (m.a.w. de trend bevindt zich in de reactiefase) (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Ook in Deventer is de soortenrijkdom afgenomen. Maar positieve signalen zijn er ook.

Kansen en opgaven voor beleid?

Door gemeentelijke ontwikkelingen op het gebied van gezondheid en bewegen, kwaliteit van de woonomgeving, natuur- en milieueducatie of recreatie, kan groen en natuur een belangrijk aspect van de **omgevingsvisie** worden.

Biodiversiteit wordt beïnvloed door beleidskeuzes: hoe om te gaan met **druk op de ruimte** en **toewijzing van functies aan gebieden**, zoals landbouw of woningbouw.

Klimaatverandering kan de achteruitgang van de biodiversiteit versterken wanneer geen rekening wordt gehouden met de natuur bij adaptatiemaatregelen (Trendbureau Overijssel, 2017).

Lees meer:

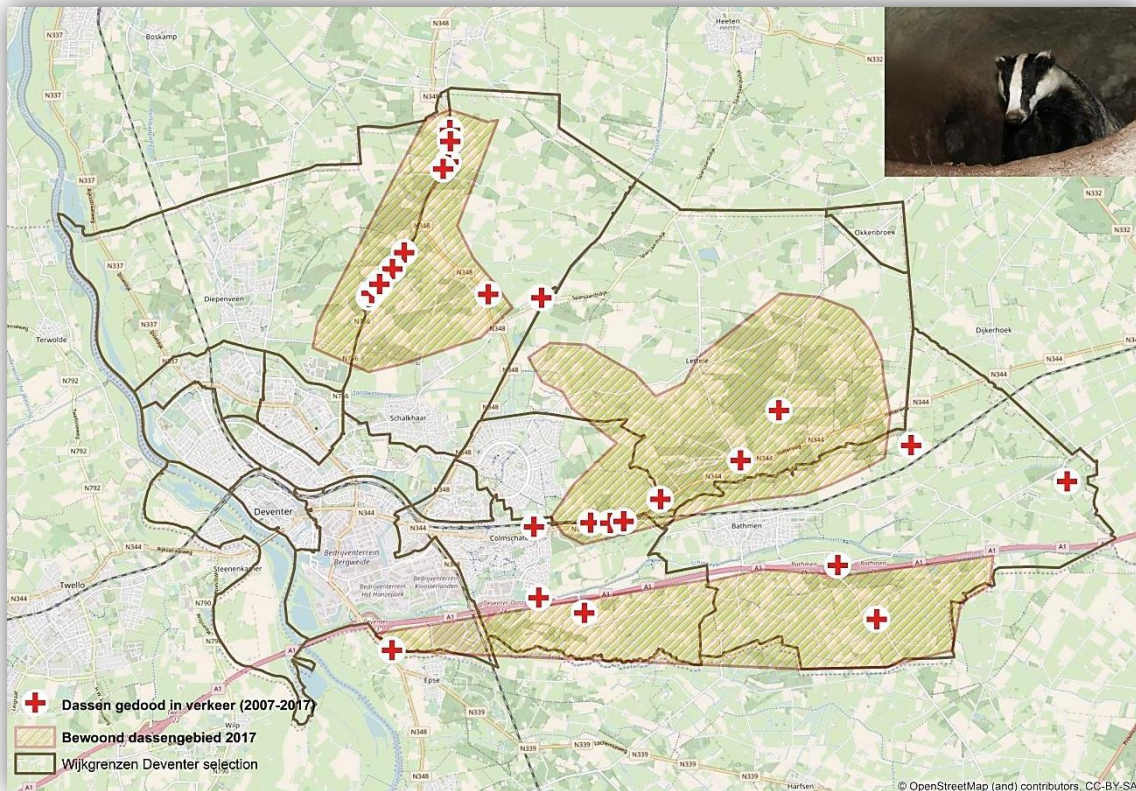

Trend 3.

Minder plant- en diersoorten

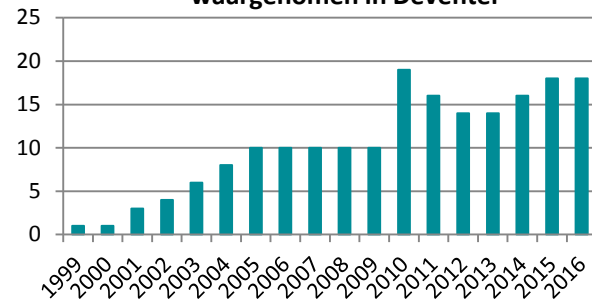
Deventer volgt de trend, maar ook positieve signalen

De das: benoemd als natuurambassadeur van Deventer

Met het vaststellen van de Werkwijze Ecologie in 2013 is de das als één van de natuurambassadeurs van Deventer benoemd, omdat deze soort kenmerkend is voor het oorspronkelijke Sallandse landschap. De das heeft regenwormrijke weilanden, bosjes, houtwallen, steilkantjes etc. nodig om te overleven. De das komt van oudsher in Salland voor maar is rond Deventer, Diepenveen en Bathmen al vóór 1930 door vervolging door de mens verdwenen. Vanaf 1986 zijn er weer sporadisch dassen waargenomen en vanaf 2000 heeft de soort zich opnieuw gevestigd vanuit het zuiden. Sinds 2009 komt de soort permanent ten noorden van de A1 voor. Regelmatig worden burchten nog vernield. Het aantal dassen wordt sterk beïnvloed door het aantal gedode dassen in het verkeer. Op diverse punten zijn dassenrasters en -pijls gemaakt om dat tegen te gaan. Toch worden jaarlijks nog diverse exemplaren gedood door het verkeer. Knelpunten zijn vooral de Holterweg, de Raalterweg en de Zutphenseweg. Momenteel is ongeveer de helft van het geschikte areaal voor de dassen in Deventer bezet.

Aantal kilometervakken waarin de das is waargenomen in Deventer

Bron: Dassenwerkgroep Deventer en Bathmen

Trend 4.

Veranderende landbouw

Ook in Deventer opschaling en nevenactiviteiten bij landbouw

Kwetsbaarheid boerenbedrijven neemt toe door:

- investeringen in innovaties en uitbreiding (economisch kwetsbaar)
- klimaatverandering
- overlast voor omwonenden (o.a. stankoverlast en zorgen over risico's van dierziektes)
- aanzienlijke bijdrage aan de CO2-uitstoot.

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Oppervlakte landbouwgrond in Deventer

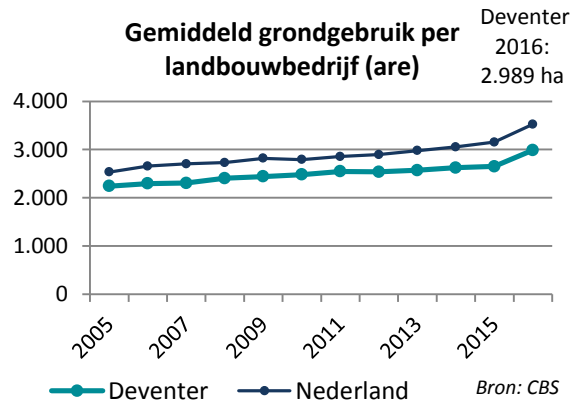
8.317 ha (2005) → **7.592** ha (2016)

Aantal landbouwbedrijven in Deventer

371 (2005) → **249** (2017)
(254 in 2016)

Gemiddeld grondgebruik per landbouwbedrijf (are)

Wat is de algemene trend?

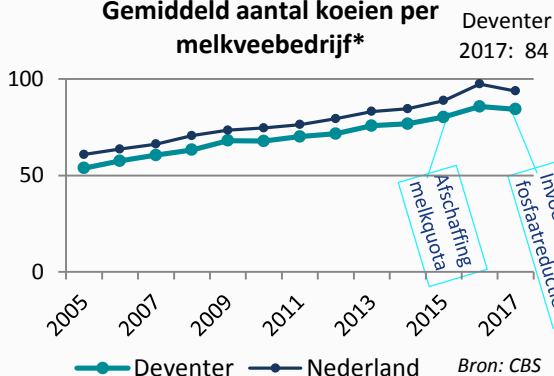
Sinds de mechanisering van de landbouw is sprake van opschaling. Boerenbedrijven krijgen steeds meer een industrieel uiterlijk door grootschaligheid en robotisering. Door innovaties (precisielandbouw GPS, drones) verandert het werk nog meer naar operator van technische systemen voor een optimale productie. Daar is om diverse redenen, bijvoorbeeld dierenwelzijn, natuur- en milieukwaliteit een reactie op gekomen. Hierdoor zijn boerenbedrijven kwetsbaarder geworden.

- Boerenbedrijven ontwikkelen nevenactiviteiten op het terrein van onder andere recreatie en zorg.
- Vraag naar duurzaam voedsel neemt toe. De landbouw speelt hierop in door duurzame concepten te ontwikkelen (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Ook in Deventer zien we opschaling in de landbouw. Het aantal landbouwbedrijven in Deventer is afgenomen. Landbouwbedrijven in de provincie Overijssel voeren ook verbredingsactiviteiten uit. De grootste categorie vormt het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Andere voorbeelden zijn boerderijwinkels of zorgboerderijen. Opvallend is dat de inkomsten uit deze activiteiten zijn afgenomen in de afgelopen jaren.

Gemiddeld aantal koeien per melkveebedrijf*

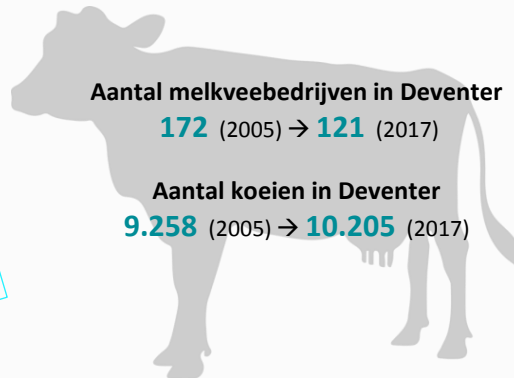
* melk- en kalfkoeien ≥ 2 jaar

Aantal melkveebedrijven in Deventer

172 (2005) → **121** (2017)

Aantal koeien in Deventer

9.258 (2005) → **10.205** (2017)

Trend 4.

Veranderende landbouw

Ook in Deventer opschaling en nevenactiviteiten bij landbouw

Verbredingsactiviteiten

Van de 7016 landbouwbedrijven in Overijssel (2016) voert 7% naast de hoofdactiviteit ook agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit. Daarnaast is 'loonwerk voor derden' de meest voorkomende activiteit. Ongeveer 3% doet aan verkoop aan huis, stallingsactiviteiten en/of agrotourisme.

Wat levert het op?

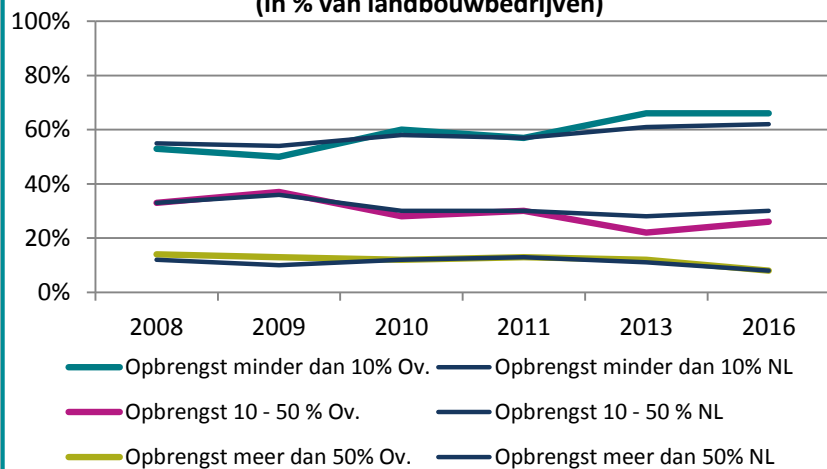
Voor de meerderheid van de bedrijven met verbredingsactiviteiten (66%) dragen deze activiteiten voor minder dan 10% bij aan de totale opbrengst van het bedrijf. Acht procent van de Overijsselse bedrijven haalt meer dan de helft van zijn inkomsten uit verbredingsactiviteiten. In 2008 was dat nog 14%. Ten opzichte van 2008 zijn de opbrengsten van de verbredingsactiviteiten dus afgenomen (Bron: CBS).

Verklaring voor de afname van opbrengsten?

"Een verklaring kan zijn dat ondernemers bij wie een groot deel van hun inkomsten uit een andere activiteit dan landbouw wordt gehaald zich volledig op die activiteit focussen [zoals B&B of loonwerkbedrijf]. Een andere reden is dat de verbredingsactiviteiten vaak werden ondernomen door met name kleinere landbouwbedrijven en juist die nemen af in aantal."

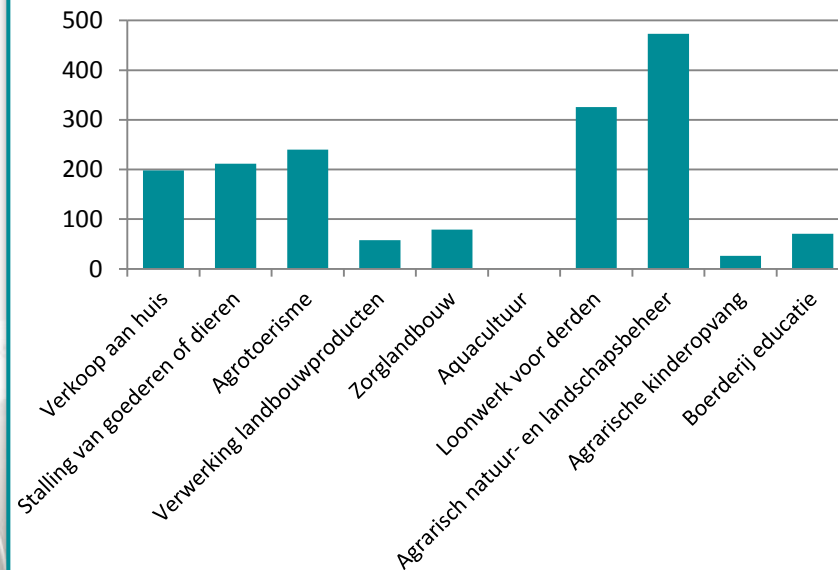
Bron: [AkkerbouwActueel](#), (datum: 30 juni 2017)

**Opbrengsten uit verbredingsactiviteiten
(in % van landbouwbedrijven)**

Bron: CBS

**Aantal Overijsselse landbouwbedrijven met
verbredingsactiviteiten (2016)**

Bron: CBS

Voorbeelden van zorgboerderijen in Deventer

- Bij Tjoonk,
- De Ulebelt
- Werkplaats31@
- MenTrainingSalland
- Zorgkwekerij Het Nieuwe Veld

Bron: [zorgboerenoverijssel.nl](#) en [zorgboeren.nl](#)

TECHNOLOGIE

Trend 1:

Toenemende kruisbestuiving van data, netwerken en hardware

Trend 2:

Opkomst 'smart cities, smart villages'

TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ **Technologie**
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Aansluitende trends

Opkomst big data

Het gebruik van big data zal verder toenemen. Binnen de ontwikkeling naar meer big data-gebruik noemt Trendbureau Overijssel twee componenten:

1. de steeds meer geavanceerde hard- en software, waarmee meer data kan worden verzameld, bewerkt en bewaard;
2. de ontwikkeling in statistiek en analyse, waarmee data wordt geduid. Privacy en veiligheid zijn belangrijk vraagstukken bij big data

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Verdere opmars van robots, automatisering en kunstmatige intelligentie

- Machine-to-machine learning (M2M) maakt dat robots steeds beter herhalende handelingen kunnen uitvoeren, softbots (robots van software) gaan een grotere rol spelen in het analyseren van data en het nemen van beslissingen. Machines leren steeds beter denken middels 'deep learning.' Bron: Platform 31 (2017).
- In bepaalde sectoren, zoals de landbouw, de financiële wereld en (delen van) de industrie zijn robots al gebruikelijk of is robotisering soms zelf diep doorgedrongen. De 'sociale robots' staan echter nog aan het begin van hun ontwikkeling. 3D-printers nemen een positie in het midden in.

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Steeds slimmere producten en diensten

- Er komt een toename van data (vanwege meer -met internet verbonden- sensoren)
- Producten en diensten functioneren middels geavanceerde algoritmen en worden steeds slimmer

Bron: Platform 31 (2017)

Wat is de algemene trend?

De technologische ontwikkelingen zorgen ervoor dat fysieke, digitale en biologische werelden samenkomen en leiden tot transities op allerlei gebieden (zoals verkeer en vervoer, robotica, economie, zorg, de financiële sector, detailhandel en politiek). De ontwikkelingen zullen doorwerken op alle beleidsterreinen van de overheid en alle terreinen van het leven. Aan de basis van de veranderingen liggen (big) data, (draadloze) netwerken en (kleinere) hardware. De invloed van de technologische ontwikkelingen wordt in algemene zin overschat op korte termijn en onderschat op lange termijn (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

De gemeente heeft aandacht voor technologische ontwikkelingen. In DOWR-verband is de i-visie opgesteld. Trendbureau Overijssel geeft aan dat het gebruik van big data door de overheid nog wat schoorvoetend is.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Help de kansen voor bedrijfsleven, steden en kennisinstellingen te benutten.
- Kenniscirculatie en educatie zijn essentieel en verdienen een hogere prioriteit.
- Het democratisch proces en de overheidsdienstverlening kunnen (meer) profiteren van de technologische trends en ontwikkelingen.
- Overheden worden geconfronteerd met vele ontwrichtende ontwikkelingen en onzekerheden. Dit vergt het managen van complexiteit, nieuwe aanpakken, lenigheid, creativiteit en experimenteren
- Niet iedere inwoner kan meedoen of zich aanpassen aan de snelle en onzekere technologische ontwikkelingen (Platform 31, 2017).

Trend 1.

Toenemende kruisbestuiving van data, netwerken en hardware Deventer betrokken bij technologische innovaties

DOWR i-Visie 2018-2022

Binnen het samenwerkingsverband DOWR (Gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte) is de i-Visie opgesteld, een kader dat beschrijft hoe informatievoorziening en ICT in de toekomst ingezet kunnen worden om gemeentelijke ambities te realiseren.

Niet iedereen kan meedoen of zich aanpassen

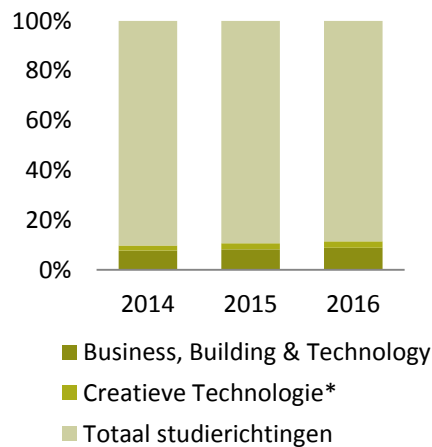
Platform 31 geeft aan dat het de vraag is of iedereen de exponentiële groei van technologie kan bijhouden. Het gevaar van een tweedeling tussen sterkere en zwakkere groepen groeit. Tegelijkertijd biedt technologie kansen om participatie te vergroten.

Deventer heeft meegedaan aan de pilot 'Gezamenlijke persoonlijke dienstverlening' om ondersteuning te bieden aan niet-digivaardige burgers bij het gebruik van digitale dienstverlening door de overheid ([De pilotstarter, VNG](#)).

Blockchain-technologie wordt steeds meer gebruikt: het maakt onveranderbare en traceerbare transacties mogelijk en maakt vele datacontroles overbodig. Dit zal onder andere grote gevolgen hebben voor medewerkers in administratieve processen (Platform 31, 2017). In verschillende gemeenten zijn 'blockchainpilots' van start gegaan:

Aandeel studenten aan de Saxion Hogeschool Deventer 'technologie studies' van totaal studierichtingen

In 2017 **1275** studenten (16,1%) studierichting 'Techniek'**

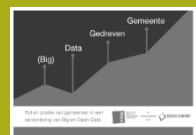
** Cijfers 2017 niet vergelijkbaar met voorgaande jaren door wijzigingen in studietoelatingen Saxion

*Vanaf september geen nieuwe instroom meer voor de opleidingen onder de academie 'Creatieve technologie'.

De opleiding HBO-ICT is binnen deze academie nieuw sinds schooljaar 2015-2016.

Bron: Saxion Hogeschool

Lees meer:

Trend 2.

Opkomst 'smart cities, smart villages'

Opgaven voor een 'smart Deventer'

Een dataplatform voor de stad

- We gaan toe naar een dataplatform voor de stad, waar iedereen toegang heeft tot gemeentelijke dienstverlening en/of commerciële mogelijkheden.
- Steden staan voor de opgave om een omspannend, dicht en hoogwaardig netwerk aan te (laten) leggen en te beheren voor het transport van data. Er komt een 'data laag' over de stad, die tevens als open data beschikbaar kan worden gesteld aan burgers en bedrijven.
- De fysieke wereld wordt één groot communicatiesysteem. Dit zorgt voor een koppeling tussen digitale diensten en producten.

Bron: Platform 31 (2017)

Wat is de algemene trend?

'Smart cities/ villages' roept op tot optimaal gebruik maken van ICT voor de verbetering van het leven in steden en dorpen. Het is een poging optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden van data, internet en 'the internet of things'. In de praktijk leggen gemeenten verschillende accenten, maar vaak gaat het om oplossingen die bijdragen aan duurzaamheid, verbetering van de dienstverlening en de samenwerking met inwoners.

In dorpen is vaak meer urgentie om aan slimme ICT-oplossingen te werken; vandaar dat het Trendbureau Overijssel naast smart cities ook smart villages benoemt. Het concept wordt nog aan het begin van zijn ontwikkeling geschaard, maar de verwachting is dat dit zich verder zal ontwikkelen (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Deventer experimenteert met smart city concepten, maar loopt niet voorop in de ontwikkelingen.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Vraagstukken rondom privacy en identiteitsfraude vragen aandacht. Ook is het van belang na te denken over systeem- en databeheer vraagstukken.
- De digitalisering van het gemeentelijke beleid zal verder voorzetten. Het benoemen van smart cities/ villages/ kan leiden tot meer energie en samenwerking. Zo profileert Barcelona zich als smart city en betreft de stad andere steden bij kennisdeling. Nederlandse partijen ambiëren dit ook, aldus het Trendbureau Overijssel (2017).

Naar een Smart Deventer

Uitgelicht: Landelijke initiatieven

➤ Digitale agenda 2020

De [Digitale agenda 2020](#) (initiatief van VNG) ondersteunt, ontzorgt en versterkt gemeenten bij de ontwikkelingen in digitalisering en informatievoorziening door zich (o.a.) te richten op data gedreven werken, verbetering van de dienstverlening en investeren in optimalisatie van de infrastructuur en innovatie en onderzoek.

➤ NL Smart City Strategie

In 2017 is de 'nationale Smart City Strategie' opgesteld. De strategie is een coproductie van verschillende steden, bedrijven en instellingen o.a. voorstellen om de kwaliteit van leven in steden te verbeteren en opgaven als verstedelijking, participatie en duurzaamheidsvraagstukken aan te pakken (Bronnen: [gemeente.nu](#), Smart City Strategie).

➤ Digitaal stelsel Omgevingswet

Digitalisering is ook van belang om de nieuwe Omgevingswet die in 2021 in werking treedt succesvol te maken. Om deze reden wordt een digitaal stelsel ontwikkeld: gebruikers kunnen straks gebruik maken van één digitaal loket: het nieuwe Omgevingsloket ([Aandeslagmetdeomgevingswet.nl](#)). Het zogenoemde Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt hiermee de uitvoering van de Omgevingswet ([Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties](#)).

➤ Nederlandse Digitale Agenda

De overheid investeert in verdere digitalisering van de economie. Speerpunten van de [Nederlandse Digitale Agenda](#) liggen op het gebied van:

- industrie (zoals slimme robots);
- zorg (zoals hartbewaking op afstand);
- energie (zoals besparing door digitale regelaars);
- mobiliteit (zoals digitale vrachtbrieven).

Uitgelicht: Deventer initiatieven

➤ Initiatief platform Informatiestad Deventer

[Deventer Informatiestad](#) noemt zich het "kennisplatform VOOR en DOOR Deventer ondernemers in de informatiesector".

Het platform wil de informatiesector versterken middels:

- Een inspirerend vestigingsklimaat
- Innovatief ondernemen
- Meer en aansluitend ICT onderwijs,
- Aanzetten tot samenwerking.

Deventer 'Open Informatiestad' is één van speerpunten van de [DEVisie2020](#) die inzet op de lokale economie. De Open Informatiestad zet in op innovatie, kennis en samenwerking op het gebied van de informatie-industrie.

➤ Cleantech-regio

De Stedendriehoek-gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen werken met ondernemers, onderwijs en onderzoek samen aan een energieneutrale en duurzame economie en samenleving. [Cleantech Regio](#) excelleert in cleantech business en accelereert in innovatie en energietransitie.

➤ Innovatielab Saxion

Saxion heeft het zogenoemde [Innovatielab 2016](#) opgericht; een experimentele omgeving waar studenten en medewerkers op een innovatieve wijze 'co-creërend' ICT-gerelateerde nieuwe wegen, oplossingen en manieren van lesgeven en samenwerken kunnen ontwikkelen.

➤ De Gasfabriek

Een [business innovatie campus](#) voor start-ups, studenten en ondernemers. Op het terrein zijn inmiddels 50 bedrijven gevestigd met gezamenlijk 250 fte.

➤ DOIC van Akzonobel

"AkzoNobel, the province of Overijssel, the municipality of Deventer, Herstructureringsmaatschappij Overijssel and Oost NV have taken the initiative to develop a plan for [the Deventer Open Innovation Center](#)*: an ecosystem for open chemical innovation around the AkzoNobel R&D center in Deventer."

Verdieping: Zelfrijdende voertuigen

Een ontwikkeling die past bij de smart-city trend is de ontwikkeling van zelfrijdende, elektrische auto's. Hoewel Trendbureau Overijssel verwacht dat de trend de komende vier jaar nog slechts experimenteel op gang komt (en waarschijnlijk (nog) niet of nauwelijks op gemeentelijke wegen wordt uitgetoetst), is de verwachting óók dat de zelfrijdende auto voor de lange termijn een belangrijke trend zal zijn, die invloed zal hebben op onze leefomgeving

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Het mobiliteitssysteem wordt in de toekomst wellicht gestuurd door zelflerende algoritmes. Het langetermijnperspectief van 'Mobility as a service' (MAAS) is hierbij veelbelovend:

"Mobility as a Service staat voor een transitie in mobiliteit, waarbij de consument mobiliteit inkoop, in plaats van te investeren in transportmiddelen. Een essentiële verandering hierin is het concept van denken in service levels". (Connekt.nl)

De vraag is of er in de toekomst een bestuurder nodig is (in hoeverre wordt de auto 'automatisch?') en wordt het delen van auto's de nieuwe norm (van een auto bezitten naar delen)?

Bron: Platform 31 (2017)

*"In de **slimme stad** gebruiken en delen inwoners, bezoekers, bedrijven en overheid informatie over hun omgeving. **Apps** maken het **opvragen en delen van informatie** op en over een locatie eenvoudiger dan ooit. **Simulaties van de werkelijkheid** helpen ons onze omgeving veiliger en prettiger in te richten. **Nauwkeurige en real-time registraties** van wat zich waar bevindt, maken **slimme routes en efficiënt beheer** mogelijk en geven **automatisch een signaal** af als er iets aan de hand is. In alle gevallen speelt **geo-informatie** een rol: als gegeven, als onderlegger of als resultaat"*

Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2015) Smart Cities krant.

Lees meer:

LEEFOMGEVING

Trend 1:

Duurzaamheidstransitie heeft ingrijpende ruimtelijke consequenties

Trend 2:

Wijzigende geografische patronen en toenemende ruimtelijke verschillen

Trend 2.1:

Urbanisatie: trek naar de stad

Trend 2.2:

'Quality of living' steeds belangrijker motief

Trend 2.3:

Verstedelijkingsopgave hoog op agenda

Trend 3:

Hernieuwde aandacht voor kwetsbare woonwijken en kernen

Trend 4:

Bereikbaarheid wordt steeds belangrijker

TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1. Duurzaamheidstransitie heeft ingrijpende ruimtelijke consequenties

Deventer zet in verduurzaming woningen en klimaatbestendige inrichting

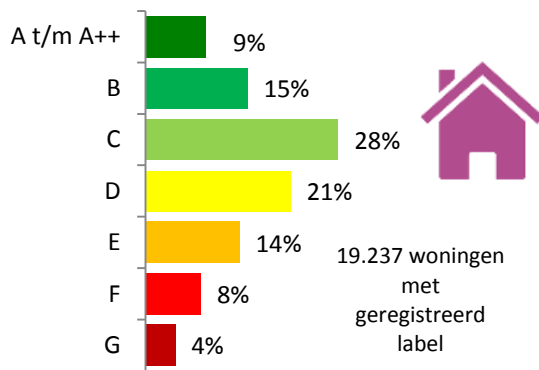
Deventer energieneutraal 2030

We zetten in Deventer vol in op het verminderen van het energieverbruik en tegelijkertijd ontwikkelen we bouwstenen voor de noodzakelijke energietransitie. Daarbij wordt de verbinding gelegd met wonen, ondernemen, mobiliteit en inpassing in de leefomgeving ([Programmabegroting 2018 en MJB 2019-2021](#)).

Duurzame woongemeente

Duurzame energievoorziening, de verduurzaming van woningen en een klimaatbestendige inrichting vormen belangrijke opgaven. De grootste uitdaging ligt in een energieneutrale en fossielvrije duurzame bestaande voorraad. Daarbij willen we werken aan een klimaatbestendige gemeente en ingericht zijn tegen wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen ([Woonvisie 2018](#)).

Verdeling van energielabels voor woningen in Deventer (2016)

Bron: [Klimaatmonitor](#)

Verdeling wijk nauwelijks af van de gemiddelde verdeling in NL.

Voorbeeld: nieuwbouwwijk Steenbrugge

Steenbrugge wordt een volledig "gasloze" wijk, de woningen krijgen geen **gasaansluiting**. Om de koopwoningen te verwarmen, worden deze voorzien van een **warmtepomp**. De woningen worden standaard voorzien van **zonnepanelen**. Ook krijgt groen voldoende aandacht in de openbare ruimte. Er worden op de grenzen van privé en openbaar vrijwel overal **groene hagen** aangebracht. Om de auto's zoveel mogelijk uit het straatbeeld te weren worden zogenoemde **achterstraten** of **binnenhofjes** aangebracht. Daar kan aan de achterzijde van de woningen worden geparkeerd. Om verdroging tegen te gaan wordt het **regenwater** deels gefiltreerd op de eigen kavel. Voor het overige deel wordt regenwater bovengronds afgevoerd naar de wadi's aan de rand van het dorp. Er wordt dus geen apart regenwaterriool aangebracht."

Bron: www.nieuwbouw-steenbrugge.nl

Wat is de algemene trend?

Verduurzaming en de energietransitie vormen dé ruimtelijke opgave voor de komende jaren. Denk aan windturbines, zonnepanelen, CO₂-opslag onder de grond, waterpleinen, vergroening, stadslandbouw, autovrije straten, bredere trottoirs, (snel)fietspaden, biomassacentrales, circulaire bouw en het tegengaan van hitte-eilanden (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Ook Deventer wil verduurzamen. Ambitie 2030: Deventer energieneutraal en klimaatbestendig. De verduurzaming van woningen en een klimaatbestendige inrichting zijn daarbij belangrijke opgaven.

De duurzaamheidstransitie in relatie tot de leefomgeving komt ook aan bod in:

- [Trend 1 van thema Duurzaamheid](#)
- [Trend 2 van thema Duurzaamheid](#)

Kansen en opgaven voor beleid?

De grote opgave is de duurzaamheidstransitie ruimtelijk in te passen. Deze opgave ligt vooral op lokaal niveau. De nieuwe omgevingswet biedt de mogelijkheid om eigen lokale normen te stellen en om initiatiefnemers te verbinden met belanghebbenden. Hierdoor kan beter afgedwongen worden dat het eigenaarschap van nieuwe energiebronnen met omwonenden wordt gedeeld (Platform 31, 2017).

Lees meer:

Woonvisie Deventer 2018

'Meer dan geWOON'

Andere trends bepalen in belangrijke mate ruimtelijke ontwikkelingen. Alle trends doen zich 'ergens' voor en hebben dus een ruimtelijke component.

De trend 'Wijzigende geografische patronen en toenemende ruimtelijke verschillen'

werken we uit in 3 onderliggende trends:

- Urbanisatie
- 'Quality of living'
- Verstedelijkingsopgave hoog op agenda

Invoeren omgevingsvisie en omgevingswet

Alle regels over de fysieke leefomgeving vallen straks onder een wet (2021). Dit moet leiden tot meer duidelijkheid, zekerheid, samenhang, snelheid, eenvoud en gebruiksgemak en biedt meer ruimte voor initiatief. Gemeenten moeten alle regels integreren in het omgevingsplan en een brede omgevingsvisie opstellen. Het uitgangspunt van de wet wordt dat overheden en burgers dezelfde informatiepositie hebben (Digitaal Stelsel Omgevingswet) (Platform 31, 2017).

De rijksoverheid heeft 4 strategische opgaven bij de nationale Omgevingsvisie benoemd:

- naar een duurzame en concurrerende economie;
- naar een klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving;
- naar een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving;
- naar een waardevolle leefomgeving.

Bron: [Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties](#)

Wat is de algemene trend?

Ruimtelijke verschillen in Nederland tussen regio's, tussen steden en binnen steden nemen toe. We zien wijzigende geografische patronen door:

2.1. Urbanisatie

Is er nog steeds sprake van trek naar de stad (Platform 31) of neemt het af (trendbureau Overijssel)?

2.2 'Quality of living' wordt een steeds belangrijker motief bij de keuze voor een woonplaats. Het leidt tot meer concurrentie tussen steden met de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

2.3. Verstedelijkingsopgave hoog op agenda: Meeste G32-steden hebben een groeiende bevolking en een achterblijvende woningproductie. Sterk wijzigende bevolkings- en huishoudenssamenstelling leidt tot de vraag welke woningen waar nodig zijn in de toekomst. (Platform 31, 2017).

Kansen en opgaven voor beleid?

- Meer integrale gebiedsontwikkeling en de nieuw in te voeren Omgevingswet vormen belangrijke opgaven en bieden kansen voor de steden.
- Zie daarnaast de onderliggende trends.

Trend 2.1

Urbanisatie: trek naar de stad

Aantal inwoners van Deventer neemt toe

Trendbureau Overijssel (2017)

Aan urbanisatie, de trek van platteland naar de stad, lijkt een eind gekomen:

- Vanaf 2007 is het saldo van de binnenlandse migratie van de 5 grote Overijsselse steden gezamenlijk negatief. In het landelijk gebied van Overijssel is het juist gestegen vanaf 2002 (en sinds 2015 positief). Met andere woorden: het platteland wint aan populariteit.
- Sinds 2015 is het saldo van de G4 met Overijssel negatief: er vertrekt meer naar de provincie dan vanuit de provincie naar de G4.

Steden blijven wel groeien ondanks een negatief binnenlands migratie saldo. Dit kan komen door buitenlandse migratie en meer geboorte- dan sterfgevallen.

Platform 31 (2017)

De trek naar de stad zet door. Voor het groeiend aantal eenpersoonshuishoudens is de stad en het stadshart aantrekkelijk. Ook ontvluchten gezinnen niet meer de stad zoals in de jaren '70 en '80 het geval was.

Verschillen in de stad nemen toe: mensen met een hogere opleiding en beter inkomen hebben in het algemeen een grotere keuzevrijheid op de woningmarkt en zijn daardoor beter in staat elkaar op te zoeken. Het aandeel inwoners met een hoogbetaalde baan zal toenemen in de centrumstad. In groeikernen en buitenwijken zal het aandeel inwoners met een laagbetaalde baan toenemen.

Wat is de algemene trend?

Urbanisatie: In de twee trendstudies wordt de trend verschillend geïnterpreteerd en uitgewerkt.

Wat is de situatie in Deventer?

Deventer groeit, op lange termijn is de groei onzekerder. Bij [trend 3](#) (over bevolkingsgroei) van het thema Demografie kwam aan de orde dat de groei in 2017 is veroorzaakt door meer geboorte- dan sterfgevallen (natuurlijke aanwas) en meer mensen die in Deventer zijn komen dan dat er zijn vertrokken (een positief migratiesaldo).

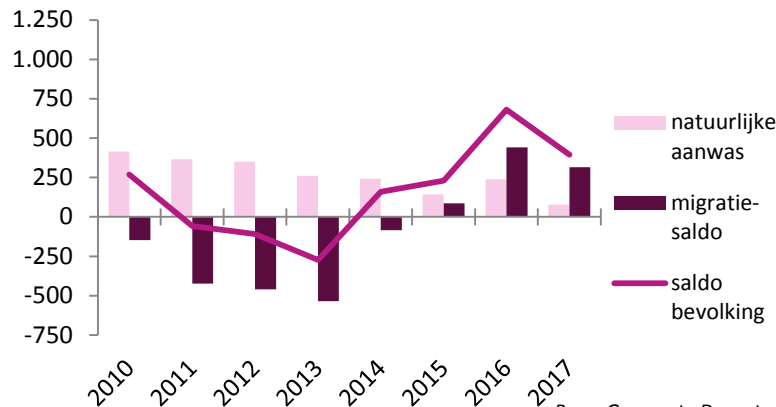
Verhuizingen van en naar de G4

Ten opzichte van 2012 zien we een stijgende lijn in het aantal mensen uit de G4 dat in Deventer komt wonen. Het migratiesaldo van Deventer met de G4 is echter negatief.

Kansen en opgaven voor beleid?

De urbanisatie heeft consequenties voor het economisch beleid en het woonbeleid. Het is belangrijk de ontwikkelingen in de gaten te houden (Trendbureau Overijssel, 2017).

Bevolkingsontwikkeling Deventer

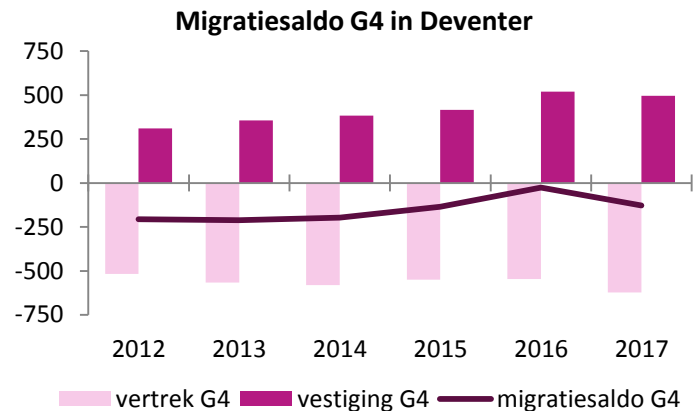
Bron: Gemeente Deventer

Ten opzichte van 2012 zijn meer mensen uit de G4 in Deventer komen wonen

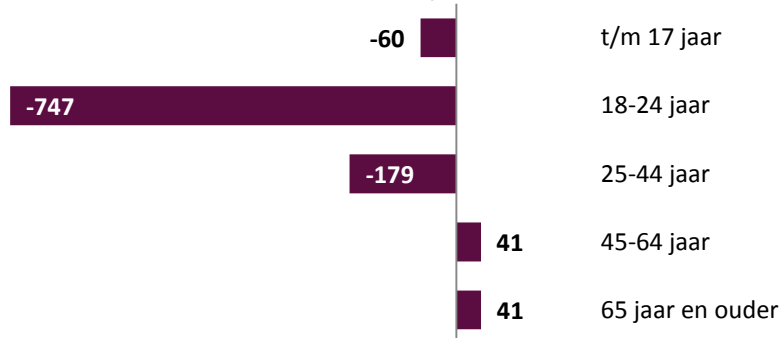
De trek vanuit de G4 (agglomeraties Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht) naar Deventer is de afgelopen jaren groter geworden. Het is onduidelijk of deze ontwikkeling doorzet, aangezien 2017 een lichte daling vertoont ten opzichte van 2016.

Het vertrek vanuit Deventer naar de G4 was redelijk constant, maar vertoont in 2017 een lichte toename. Hierdoor blijft het saldo negatief.

Bron: Gemeente Deventer

Migratiesaldo G4 in Deventer gesplitst naar leeftijd totaal van 2012 t/m 2017

Bron: Gemeente Deventer

Forse verschillen tussen leeftijdsgroepen

Vooraf jongeren tussen 18-24 jaar trekken naar de G4 toe.

Onder oudere leeftijdsgroepen zien we daarentegen een licht vestigingsoverschot.

“Quality of living”

In drukke regio’s kiezen hoogopgeleiden dikwijls eerst voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Vanuit daar wordt gekeken welke banen bereikbaar zijn. Steden concurreren elkaar daardoor steeds strategischer met de nabijheid van groen, natuur, voorzieningen, cultuurhistorie en het vestigingsklimaat voor bedrijven. Voor mensen met minder keuzemogelijkheden blijft de belangrijkste gevraagde kwaliteit de lage woonlasten.

Het aandeel inwoners met hoogbetaalde baan in de **centrumstad** zal toenemen. In **groei-kernen en buitenwijken** zal het aandeel inwoners met een laagbetaalde baan toenemen.

Verschillen in stad nemen daardoor toe: mensen met hogere opleiding en beter inkomen hebben in het algemeen grotere keuzevrijheid op de woningmarkt.

Bron: Platform31 (2017)

Index Woon aantrekkelijkheid

Deventer positie **35**

op ranking van 50 grootste gemeenten

Bron: Atlas voor gemeenten 2017

Aantrekkingskracht van Deventer

Volgens makelaars zien woningzoekenden (van buiten Deventer) Deventer als een leuke, actieve stad. De vriendelijkheid van bewoners, de leuke activiteiten en de ‘gezonde mix’ (op het gebied van bijv. leeftijd en sociaaleconomische status) van bewoners blijken punten die gewaardeerd worden, evenals de gunstige ligging ten opzichte van de Randstad. De ‘kwaliteit van leven’ is volgens de makelaars de kracht van Deventer.

Mensen uit het midden en westen van het land trekken meer naar Deventer, veelal omdat de huizenprijzen daar onbetaalbaar zijn geworden. Vooral de binnenstad trekt mensen van buiten Deventer aan, maar ook de relatieve kleinschaligheid en ‘groen’ in de wijk (zoals de Vijfhoek) spreekt mensen aan. De bereikbaarheid blijkt ook belangrijk. Bij gezinnen en/of samenwonenden zou vaak één van de twee al een binding hebben met Deventer. Als men besluit om buitenaf te gaan wonen, dan is dit met name door de behoefte aan rust en ruimte. De keuze voor dorp of stad is veelal werk gerelateerd; er wordt dan een efficiënte plek gekozen met betrekking tot de reistijd van en naar het werk.

Bron: Gemeente Deventer, [Woningmarktanalyse Deventer 2017](#)

Wat is de algemene trend?

2.2 ‘Quality of living’ wordt een steeds belangrijker motief bij de keuze van een woonplaats. Dit leidt tot meer concurrentie tussen steden met de kwaliteit van de woon- en leefomgeving (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

‘De goede kwaliteit van leven’ is volgens makelaars de kracht van Deventer. Of dit een belangrijker motief wordt, is afwachten.

Kansen en opgaven voor beleid?

Een aantrekkelijke woon- en leefomgeving is nodig als je hoogopgeleiden, kenniswerkers en andere perspectiefrijke nieuwe stedelingen wilt aantrekken. Dit kan in buitenwijken, maar vaker in bestaande wijken nabij het stadscentrum. Dit kan leiden tot discussies over verdringing en gentrificatie en de vraag hoe om te gaan met de sterke ruimtelijke uitsortering (‘soort zoekt soort’ (Platform 31, 2017).

In het trendrapport van 2015 was deze trend toegespitst op het belang van **culturele voorzieningen**. De aanwezigheid van culturele voorzieningen trekt hoogopgeleiden/ hogere inkomens aan waardoor steden het economisch beter doen.

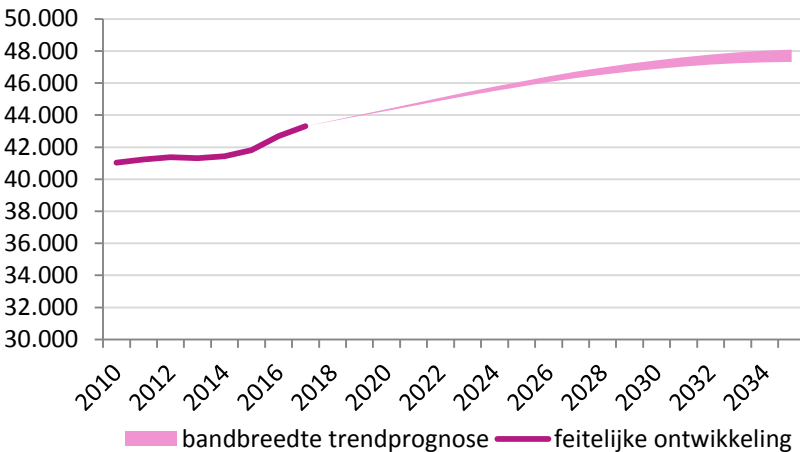

Trend 2.3

Verstedelijkingsopgave hoog op agenda

Deventer: groei van aantal huishoudens en woningmarkt wordt krappere

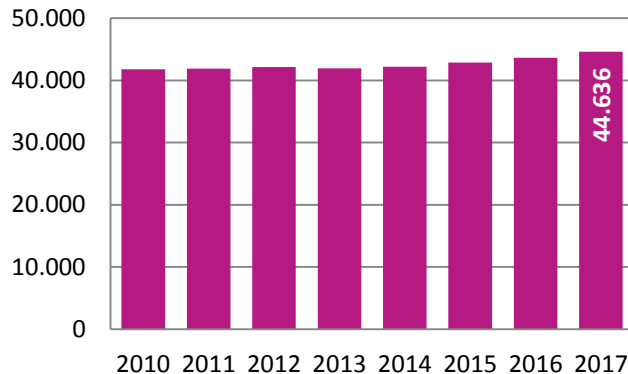
Huishoudensprognose Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Woningvoorraad in Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Uit de Woonvisie 2018 van de gemeente Deventer

Met de provincie heeft de gemeente nieuwbouwafspraken gemaakt die uitgaan van het toevoegen van 3000 woningen in 10 jaar. Gezien de druk op de woningmarkt en om op korte termijn te voorzien in de behoefte, gaan we voor de eerste periode van 5 jaar uit van een taakstellend nieuwbouwprogramma van tenminste 350 woningen per jaar.

Met de nieuwbouwoopgave willen we werken aan een toekomstbestendige voorraad en inspelen op de (maatschappelijke) opgaven als de vergrijzing, de toename van kleine huishoudens, langer zelfstandig wonen, de klimaat- en energieopgave en de economische versterking van Deventer. Het aantal alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens neemt in de toekomst sterk toe. Niet elk huishouden heeft dezelfde woonvraag maar we willen bij ontwikkelingen wel inspelen op de veranderende woonvraag als gevolg van de veranderende huishoudenssamenstelling van de bevolking.

Wat is de algemene trend?

2.3. Verstedelijkingsopgave hoog op agenda:

Meeste G32-steden hebben groeiende bevolking en achterblijvende woningproductie. Sterk wijzigende bevolkings- en huishoudenssamenstelling leidt tot vraag welke woningen waar nodig zijn in de toekomst.

Overschot aan eengezinswoningen leidt tot (ver)bouwbehoefte van kleine appartementen en/of grotere flexibiliteit en aanpasbaarheid van eengezinswoningen (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

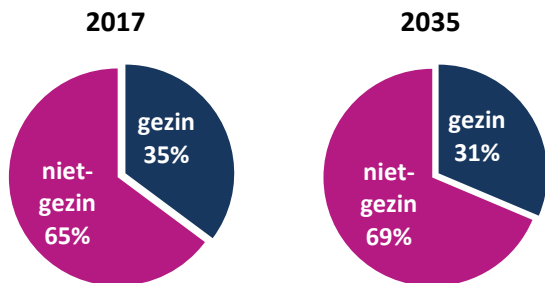
Het aantal huishoudens zal toenemen (groei tussen 9% en 11%). Dit wordt bijna volledig verklaard door de toename van het aantal (oudere) alleenwonenden (zie ook [trend 4 Demografie](#)). De Deventer woningmarkt wordt krappere. Tweederde van de woningvoorraad bestaat uit eengezinswoningen.

Kansen en opgaven voor beleid?

- De samenleving verandert sneller dan het stedelijke vastgoed. Daarom zorgen voor meer flexibiliteit en aanpasbaarheid van onroerend goed.
- Toename aantal kleine huishoudens leidt tot andere woonwensen en -behoeften (Platform 31, 2017).

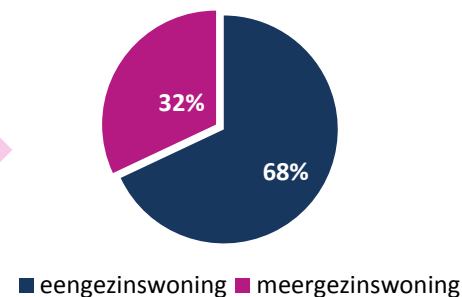

Huishoudenssamenstelling Deventer

Bron: Gemeente Deventer

Woningvoorraad Deventer 2017

Bron: Gemeente Deventer

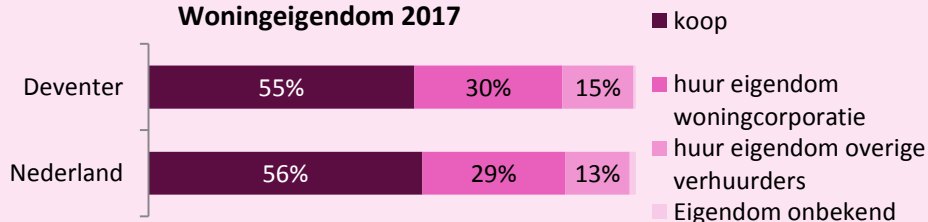
Net als in Nederland, zijn er in Deventer veel meer eengezinswoningen dan gezinnen.

Woningvoorraad in Deventer 1-1-2017

Bron: Gemeente Deventer

	Vrijstaand	2-onder-1-kap	Hoekwoning	Rijwoning	Etage	Geschakeld
Totale woningvoorraad	9%	13%	14%	31%	32%	1%
Alleenwonenden 65+	6%	7%	11%	22%	53%	1%

Woningeigendom 2017

Bron: CBS

De groei zit in kleine huishoudens zonder kinderen, met name de alleenwonende ouderen. (zie [trend 4 hoofdstuk Demografie](#)). Op dit moment woont de helft van deze groep in een eengezinswoning. De andere helft woont in een etagewoning.

Waar ouderen in de toekomst gaan wonen komt aan de orde bij [trend 2. in het hoofdstuk Sociaal Domein](#).

Ontwikkelingen op de woningmarkt in Deventer

De woningmarkt in Deventer heeft zich ontwikkeld van een ruime kopersmarkt naar een krappe verkopersmarkt. Ten opzichte van 2016 zijn de mediane verkoopprijzen in 2017 met bijna 10% gestegen. Ook staan woningen steeds minder lang te koop.

Bij de **appartementen** is het aantal te koop staande woningen het hardst gedaald (2017 ten opzichte van 2016). Gevolg hiervan is dat momenteel te weinig appartementen te koop staan en daardoor ook het aantal verkopen in 2017 gedaald is ten opzichte van 2016. Wij merken in de markt dat dit mede komt doordat veel particuliere beleggers actief zijn op de appartementenmarkt. Doordat er weinig appartementen te koop staan zijn de mediane prijzen hier in 2017 ten opzichte van 2016 het hardst gestegen.

Het tekort aan nieuw aanbod is, zoals ook in onze vorige rapportage beschreven, ook van invloed op **de nieuwbouw**. Deventer kent een behoorlijk aantal nieuwbouwlocaties die momenteel nog in ontwikkeling zijn, maar nog niet concreet in verkoop. (vervolgfases op Steenbrugge, de voormalig Ziekenhuis locatie en IJsbaanlocatie). De behoefte vanuit de consument is aanwezig, maar de plannen zijn (nog) niet concreet. De nieuwbouwplannen die momenteel wel in verkoop zijn, worden allemaal middels loting verkocht. Ook voor de nieuwbouw geldt, er is meer vraag dan aanbod.

Bron: Ten Hag makelaarsgroep (2018). Woningmarktrapportage, 4^e kwartaal 2017. 59^e editie.

Vraag vanuit Deventer

Volgens makelaars blijkt er veel vraag naar nieuwbouwwoningen te zijn, maar er is weinig aanbod in dit segment. Daarnaast is er veel vraag naar jaren '30 woningen en woningen die 'af' en gemoderniseerd zijn. Het gebruik van oude kantoorgebouwen voor de woningmarkt blijkt eveneens in trek te zijn.

Er is weinig aanbod voor **starters**. De gemiddelde prijs voor koopwoningen ligt veelal boven het budget van startende kopers. Daarnaast zou er weinig aanbod zijn in vierkamerappartementen met een 'fatsoenlijk' buitenverblijf.

Over het algemeen zouden **ouderen** niet veel verhuizen, maar er zijn volgens de makelaars weinig opties voor ouderen die wél willen verhuizen, maar niet naar een appartement willen. Een aanbod van gelijkvloers wonen is er volgens hen bijna niet. Daarnaast zou het lastig zijn om projecten die gericht zijn op deze groep rond te krijgen. Een fenomeen wat meer zichtbaar wordt, is het wonen bij de kinderen.

Er lijkt meer vraag te ontstaan naar **woonconcepten** als 'tiny houses' en fabrieksmatig gerealiseerde woningen die relatief snel op de bouwplaats neergezet kunnen worden. Het laag houden van de bouwkosten lijkt een nieuw fenomeen.

Bron: Gemeente Deventer (2017), Woningmarktanalyse 2017

Lees meer:

Woonvisie Deventer 2018

'Meer dan geWOON'

Trend 3.

Hernieuwde aandacht voor kwetsbare woonwijken en kernen

In Deventer door middel van herstructureringsopgave aandacht voor kwetsbare wijken

Ontwikkelingen die de leefbaarheid van kwetsbare wijken onder druk zetten:

1. **Extramuralisering** in de zorg (zie ook [trend 2 Hoofdstuk Sociaal Domein](#))
2. **Segregatie** door minder vrijheid voor corporaties om gemengd te bouwen en het verenigen van toewijzingscriteria voor woningen
3. **Ondermijning** (zie [trend 3, hoofdstuk Veiligheid](#))

Discussies over het succes van wijkaanpak zijn levendig. Er lijkt overeenstemming te zijn dat de nieuwe wijkaanpak anders zal zijn dan de ingrepen uit de jaren '90. Minder grootschalig, meer voortbouwend op het bestaande, meer aansluitend bij de waarde voor ondernemers, bewoners, verenigingen en/ of welzijnsinstellingen in de buurt.

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Deventer kent 3 herstructureringsgebieden: Rivierenwijk, Keizerslanden en Voorstad-Oost. In het laatste gebied is de herstructureringsopgave in 2017 afgerond. In de Rivierenwijk en Keizerslanden maakt Deventer het mogelijk dat burgers eigen ideeën kunnen ontwikkelen en uitvoeren. Herstructurering transformeert naar wijkontwikkeling. De gemeentelijke rol richt zich steeds minder op fysieke ingrepen, maar meer op het versterken van de positie van bewoners. Voor Keizerslanden zal 2018 het laatste jaar zijn waarin de gemeente een speciale inzet pleegt.

Bron: Gemeente Deventer (2017), [Begroting 2018](#)

Uit de [Deventer Wijkenmonitor](#) blijkt dat **Keizerslanden, Voorstad, Rivierenwijk en de Binnenstad** de minst gunstig scorende wijken zijn op de thema's veiligheid, sociaal en fysiek.

In het voorjaar van 2018 worden de cijfers van de wijkenmonitor geactualiseerd.

Leefbaarometer

(Bron: Ministerie van BZK)

De Leefbaarometer bestaat uit 100 indicatoren verdeeld over 5 dimensies: Woningen, Bewoners, Voorzieningen, Veiligheid, Fysieke omgeving

Leefbaarheidsontwikkeling 2012-2016 in de Deventer wijken:

Rivierenwijk: Mogelijke vooruitgang.

Overige wijken: Geen ontwikkeling.

Leefbaarheidssituatie 2016

(zeer onvoldoende (1) tot uitstekend (9))

Binnenstad	Zeer goed
De Hoven	Goed
Zandweerd	Ruim voldoende
Voorstad	Voldoende
Borgele en Platvoet	Ruim voldoende
Keizerslanden	Voldoende
Rivierenwijk en Bergweide	Voldoende
Colmschate-Noord	Ruim voldoende
Colmschate-Vijfhoek	Uitstekend
Colmschate-Zuid	Zeer goed
Diepenveen	Uitstekend
Schalkhaar	Zeer goed
Okkenbroek	Zeer goed
Lettele	Uitstekend
Bathmen	Zeer goed

Bron: Leefbaarometer

Wat is de trend?

Het trendbureau Overijssel verwacht voor de komende jaren hernieuwde aandacht voor de wijken, buurten en kernen waar sociale vraagstukken zich concentreren.

Voorheen was er veel aandacht voor probleemwijken. Maar de geldbronnen zijn opgedroogd of verminderd. De wijkaanpak stagneert, blijkt uit onderzoek van Platform 31. Een derde van de kwetsbare wijken in steden vertoont sinds 2012 een achteruitgang van de leefbaarheid (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Volgens de Leefbaarometer vertoont geen enkele wijk in Deventer achtergang van de leefbaarheid sinds 2012 en is in alle wijken de leefbaarheidssituatie op z'n minst voldoende. In de Rivierenwijk en Keizerslanden vindt nog herstructurering plaats.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Omgaan met (beperkte) mogelijkheden van corporaties
- Samenwerkingen tussen sociale (transformatie) en het fysieke domein (Omgevingsvisie)
- Koppeling aan verduurzaming woningvoorraad kan aanpak van kwetsbare wijken versnellen.
- De trend heeft impact op veiligheid, duurzaamheid, de sociale, ruimtelijke en economische structuur van de gemeente.

Lees meer:

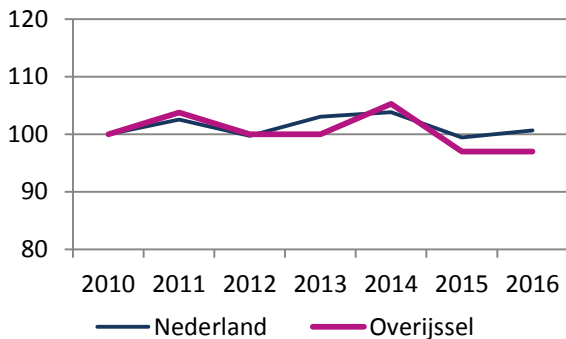

Trend 4.

Bereikbaarheid wordt steeds belangrijker

Autobezit en aantal treinreizigers in Deventer toegenomen

Ontwikkeling aantal reizigerskilometers (index 2010=100)

Bron: CBS

Vervoerwijzen verdeeld over...	totale afstand in 2016	verplaatsingen per persoon per jaar
Auto (bestuurder)	49%	32%
Auto (passagier)	24%	15%
Trein	9%	2%
Bus/tram/metro	1%	0%
Brom-/snorfiets	0%	0%
Fiets	9%	34%
Lopen	2%	14%
Overig	5%	2%

Wat is de trend?

Bereikbaarheid wordt belangrijker, door geografische opschaling, het pendelen naar werk vanuit de woonplaats, en kris-kras verkeersbewegingen in het daily urban system. Dit daily urban system dijt uit: verplaatsingen spelen zich af in regio/ stadsgewest met een centrale (bestemmings)stad en omringende (herkomst)gemeenten.

Met een minder snel tempo dan in het verleden blijft het aantal auto's en het aantal afgelegde kilometers toenemen. De auto blijft het belangrijkste vervoermiddel voor "spitsuur"-gezin en ouderen. Treinverkeer (van stadscentrum naar stadscentrum) blijft toenemen. De fiets wordt belangrijker. Het OV-busvervoer daarentegen niet.

Virtuele bereikbaarheid wordt belangrijker. Meer informatie hierover in [hoofdstuk technologie](#) (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

- Ten opzichte van 2010 is het aantal afgelegde kilometers in Overijssel **niet** toegenomen. De auto is het meest favoriete vervoermiddel. Vooral op korte afstanden is de fiets populair. Het autobezit neemt (nog steeds) licht toe in Deventer. Het aantal in- en uitstappende reizigers op station Deventer neemt eveneens toe.
- Elektrisch vervoer is ook in Deventer met een opmars bezig en biedt veel potentie voor de toekomst. Tegelijkertijd staat de ontwikkeling van de waterstofauto ook niet stil.
- De nieuwe **omgevingsvisie** biedt aanknopingspunten voor het vormgeven van het toekomstig mobiliteitsbeleid voor Deventer.

Kansen en opgaven voor beleid?

Optimaliseer de ketenmobiliteit. Denk vanuit perspectief voor de reiziger over goed op elkaar aansluitende vormen van vervoer. Stimuleer fietsgebruik en verstedelijking rond knooppunten die met het ov goed te bereiken zijn. Rem ontwikkeling van slecht bereikbare plekken af. Ook in het kader van verduurzaming (Platform 31, 2017).

In 2016 werd in Overijssel bijna 13 miljard kilometer gereisd. Ten opzichte van 2010 is het **aantal reizigerskilometers in Overijssel iets afgenomen, terwijl het in Nederland op hetzelfde niveau is gebleven.**

“De auto blijft het meest favoriete vervoermiddel. Het aandeel van vooral de vervoerwijzen fiets en lopen is in het totaal afgelegde kilometers vanzelfsprekend laag. Daarom is het ook interessant om te kijken naar het aandeel van de diverse vervoerwijzen in het totaal aantal verplaatsingen. In Overijssel wordt 47% van alle verplaatsingen met de auto afgelegd en 34% met de (brom)fiets. **Over langere tijd gezien neemt het aantal verplaatsingen met de auto licht af en met de fiets licht toe.**

Voor al korte afstanden is de fiets een populair vervoermiddel. Voor afstanden tot 3,7 kilometer (ongeveer een kwartier fietsen) wordt bij 43% van de verplaatsingen de fiets gebruikt. Tot 7,5 kilometer is dit 45% en tot 15 kilometer 41%. **Voor alle afstanden ligt het gebruik van de fiets in Overijssel hoger dan het Nederlands gemiddelde.**

Bron: [Provincie Overijssel](#)

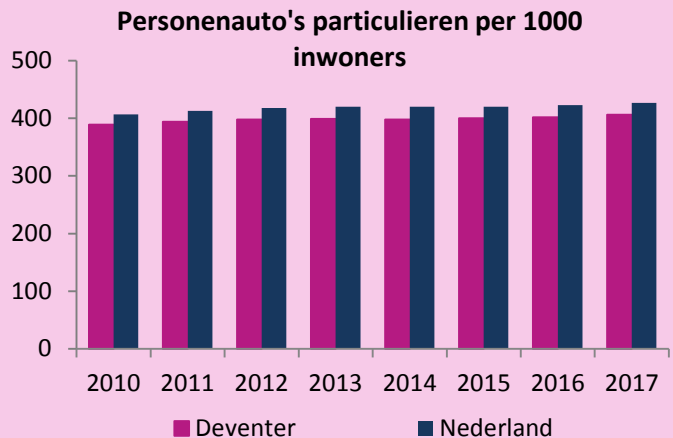
Lees meer:

Trend 4.

Bereikbaarheid wordt steeds belangrijker

Autobezit en aantal treinreizigers in Deventer toegenomen

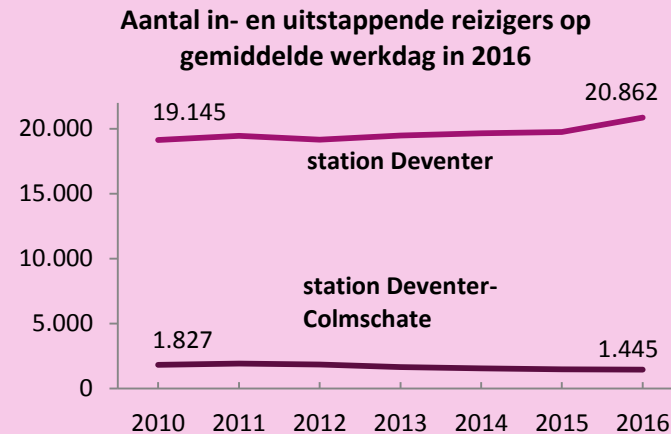

Bron: CBS

40.328
particuliere personenauto's in
2017 in Deventer
(0,9 auto per huishouden)

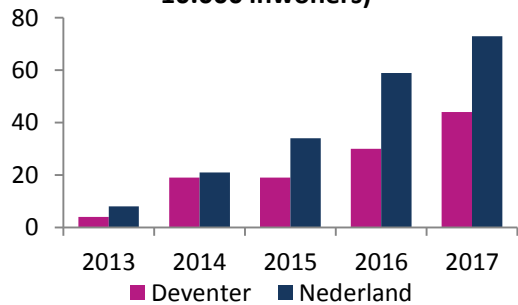
Bron: CBS

Bron: NS

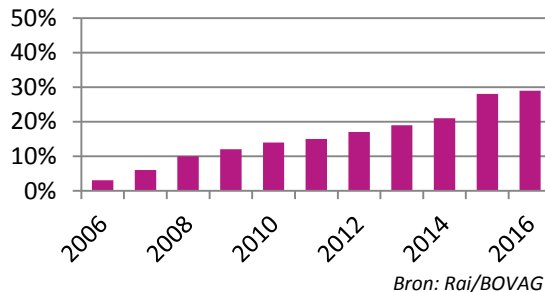
Bedrijfs- en personenauto's op aardgas en elektriciteit (aantal per 10.000 inwoners)

Bron: RWD

Marktaandeel van e-bikes onder nieuw verkochte fietsen

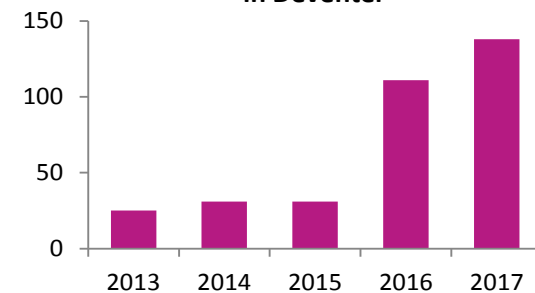
Bron: Rai/BOVAG

Snelfietsroutes:

Deventer- Apeldoorn
Deventer- Zutphen (in aanleg)

(semi)publieke laadpunten op laadpalen voor elektrische auto's in Deventer

Bron: Klimaatmonitor/ Oplaadpalen.nl

VEILIGHEID

Trend 1:

Afname ingrijpende, geregistreeerde criminaliteit

Trend 2:

Toenemende cybercriminaliteit

Trend 3:

Toenemende ondermijning

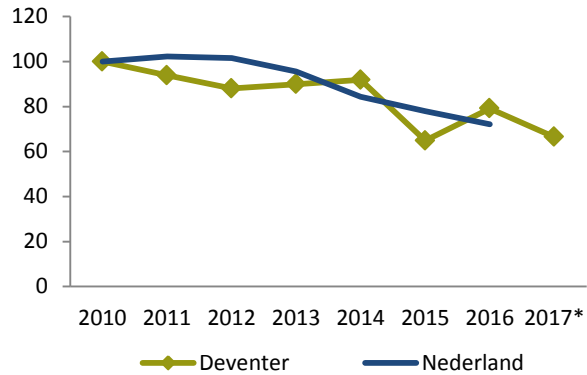
TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ **[Veiligheid](#)**
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1.

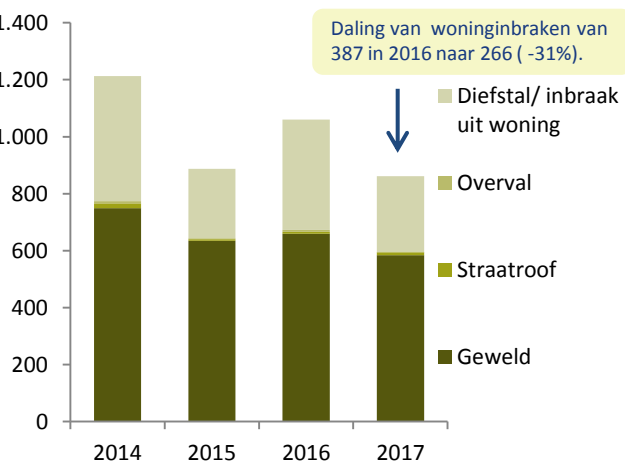
Afname ingrijpende, geregistreeerde criminaliteit Deventer volgt de trend

High impact crimes
2010=100

Bron: CBS
* Bron cijfer 2017 is Politie-eenheid Oost-Nederland

Opbouw high impact crimes in Deventer

Bron: Politie-eenheid Oost-Nederland

Zijspoor:

Ervaren tegenstellingen en spanningen tussen groepen mensen

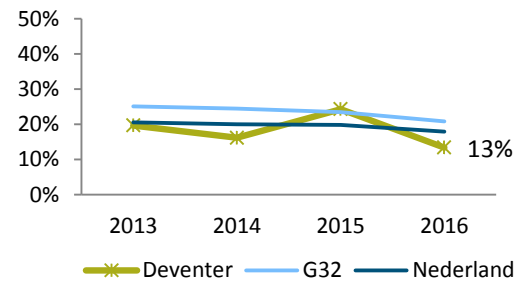
Uit de [Sentimentenmonitor \(2017\)](#) blijkt dat pakweg een kwart tot een derde van de ondervraagde Deventenaren soms tot regelmatig tegenstellingen en/of spanningen tussen (groepen) mensen signaleren, bijvoorbeeld op het gebied van etniciteit of migratieachtergrond. Een relatief kleine meerderheid ervaart geen tegenstellingen.

Er worden verschillende beleidsalternatieven aangehaald ter vermindering van spanningen: sommige gemeenten zouden actief de kloof tussen groepen overbruggen, anderen leggen de nadruk op handhaving en het voorkomen van radicalisering.

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

In [trend 4 van hoofdstuk 'Sociaal Domein'](#) wordt dieper ingegaan op ervaren tegenstellingen.

Voelt zich onveilig in buurt
(weleens/vaak)

Bron: CBS

- Deventenaren voelen zich steeds veiliger. Deventer sluit daarmee aan bij de landelijke trend.

Wat is de algemene trend?

- De ingrijpende, geregistreeerde criminaliteit voor burgers (high impact crimes) neemt af. High impact crimes zijn een prioriteit van de rijkoverheid.
- Ook het onveiligheidsgevoel neemt af.

Maar.... niet alle criminaliteit wordt (goed) gemeten en de minder zichtbare criminaliteit neemt toe. (Platform 31, 2017)

Wat is de situatie in Deventer?

Ook in Deventer is er sprake van een dalende trend van het aantal high impact crimes. In 2017 is het aantal woninginbraken met 31% gedaald en het aantal geweldsmisdrijven met 11% ten opzichte van het jaar ervoor.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Bij woninginbraken samen met partners inzetten op preventie
- Betrek bewoners en buurten bij de aanpak van veiligheidsproblemen
- Inzetten op nieuwe technologie: bijvoorbeeld early warning systemen (Platform 31, 2017)

Lees meer:

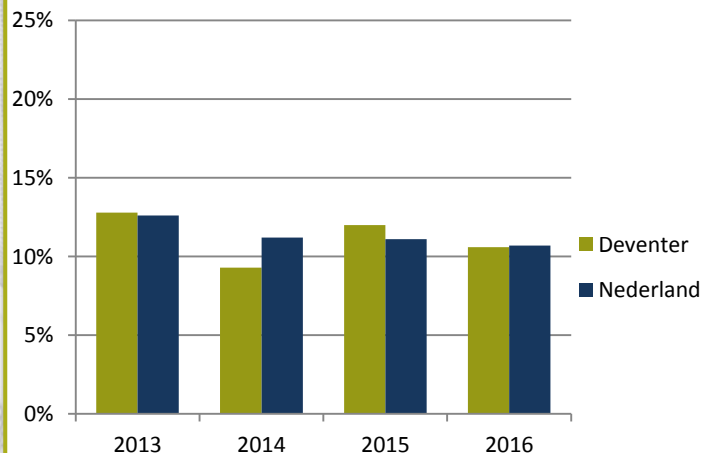
Trend 2. Toenemende cybercriminaliteit Nog geen volledig beeld in Deventer

De high impact criminaliteit is dalende. Echter, het is waarschijnlijk dat (naast toenemende cybercriminaliteit en ondermijning) andere vormen van criminaliteit zullen toenemen. Deze kunnen daarmee de afnemende onveiligheidsgevoelens teniet doen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over bedrog, oplichting, fraude, milieucriminaliteit, darkweb criminele activiteiten, terrorisme, internationale criminaliteit en mensensmokkel.

Bron: Platform 31 (2017)

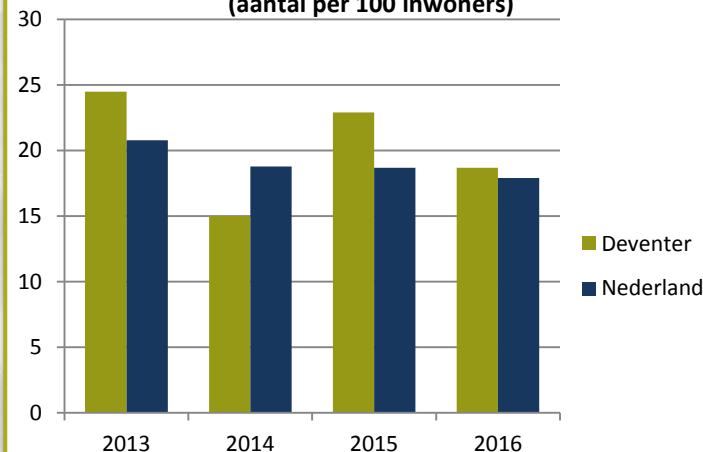

Slachtofferschap cybercrime (%)

Bron: CBS

Ondervonden cybercrime-delicten (aantal per 100 inwoners)

Bron: CBS

Wat is de algemene trend?

Cybercriminaliteit neemt toe, maar cybersecurity houdt daar geen gelijke tred mee.

Nog geen volledig beeld van aantal cyberincidenten, -bedreigingen en getroffen maatregelen bij mensen, bedrijven en organisaties (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Er is geen volledig beeld. Tussen 2013 en 2016 schommelde het percentage inwoners in Deventer dat slachtoffer is geweest van cybercrime. Toch is daarbij een dalende lijn zichtbaar. Dit geldt ook voor het aantal ondervonden cybercrime-delicten.

Kansen en opgaven voor beleid?

In het algemeen worden de gevaren van cybercriminaliteit onderschat en zijn vele organisaties nog onvoldoende strategisch voorbereid op cyberincidenten. Gemeenten kunnen meer aandacht aan cybercriminaliteit en cybersecurity door: de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) en de meldplicht Datalekken te volgen, aandacht te besteden aan veilig delen van data, periodieke scanning van met name webapplicaties uit te voeren, sociale mediarijntlijnen op te stellen en regelmatig impact- en risicoanalyses uit te voeren (Platform 31, 2017).

Lees meer:

Trend 3.

Toenemende ondermijning In Deventer steeds meer *zicht* op ondermijning

“Witte vlekken”:

(Fenomenen waar niet tot nauwelijks zicht op is)

Meer zicht op:

Drugs

Handel in hard- en softdrugs
Drugsgebruik
Hennepteelt
Maatschappelijk acceptatie

Arbeidsuitbuiting

Slechte werkomstandigheden
In relatie tot illegaal kamerverhuur: woninghuur wordt ingehouden op werkloos, slechte huisvesting, hoge huren en overbewoning

Illegaal gokken

Poker en illegale gokzuilen
In: horecagelegenheden, leegstaande panden, internetcafés, belwinkels, garageboxen en kapsalons

Zorgfraude

Zorg declareren, maar niet leveren
Zorgfraude en illegale kamerverhuur
Niet de benodigde expertise
Vraagtekens bij de kwaliteit van zorg

Maar ook:

Witwassen
Illegale prostitutie
Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's)

Milieu

Afvaldumpingen
Verwijderen asbest zonder registratie
Vervuilde grond
Afvoeren witgoed zonder registratie

Wat is de algemene trend?

Er is sprake van toenemende ondermijning. Fraude, hennepteelt, drugs (handel), illegaal gokken en illegale prostitutie ondermijnen de sociale zekerheid en zorgen ervoor dat 'normaal werken' niet meer loont, wat kan leiden tot omkoping, intimidatie en geweld (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

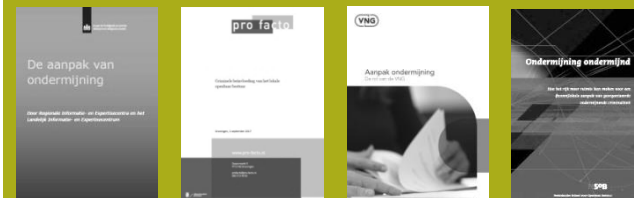
Ook in Deventer is sprake van ondermijning. Belangrijkste thema's zijn drugs, illegaal gokken, arbeidsuitbuiting, zorgfraude en ondermijning op het gebied van milieu.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Een brede samenwerking: koppelen van beleidsterreinen en beter combineren van informatie (RIEC, 2017 en Platform 31, 2017)

Ondermijning lijkt een nieuwe trend ten opzichte van 2015: in het trendrapport uit 2015 is ondermijning niet aan bod geweest.

Lees meer:

Bron: Ondermijningsbeeld Deventer: Gemeente Deventer en RIEC (2017)

ECONOMIE

Trend 1:

Grote veranderingen in de economische structuur

Trend 1.1:

Beleveniseconomie wint aan kracht

Trend 1.2:

Deeleconomie

Trend 1.3:

Circulaire economie

Trend 2:

Toename leegstand van kantoren en winkels

Trend 3:

Grotere variatie in ontwikkeling aantal banen per stad

TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ **Economie**
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1. Grote veranderingen in de economische structuur

'Next Economy'

Er wordt gesproken van een nieuw soort economie, de 'Next Economy', waarin trends als 'urban mining,' de deeleconomie en de 'experience economy' zich manifesteren en ontwikkelen. De 'Next Economy' wordt gekenmerkt door:

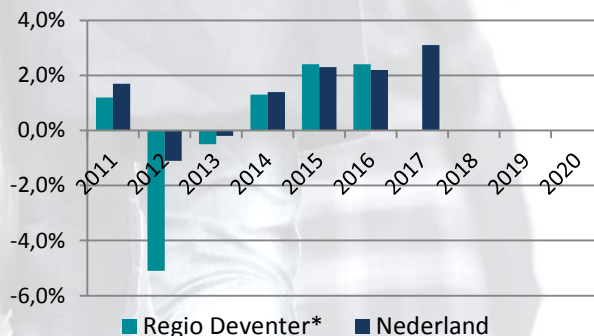
- Nul CO2 emissies,
- Het combineren van functies ('blurring'),
- Gezamenlijk gebruiken van publieke ruimten,
- Het stellen van sociale innovaties boven technische innovaties

Bron: Platform 31 (2017)

Lees meer:

Economische groei (BBP en BRP, volumemutaties)

*Regio Deventer: Deventer, Olst-Wijhe en Raalte

Bron: CBS

Wat is de algemene trend?

De structuur van de economie wijzigt sterk en zal in de toekomst nog sterker en sneller wijzigen. Dit wordt veroorzaakt door:

- internationale concurrentiestrijd
- de snelheid van ingrijpende technologische ontwikkelingen
- veranderende werkvormen (flexibel, zzp, tijd- en plaatsonafhankelijk, functiemenging)
- toenemend belang van de stad als consumentenstad
- duurzaamheidstransitie.

Dit alles bij een relatief lage- zeer onzekere- economische groei (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Vanaf 2014 groeit de economie in de regio Deventer weer na 2 jaren van (forse) krimp. In 2015 en 2016 is de economie zelfs iets harder gegroeid dan in Nederland. Het regionale cijfer van 2017 is nog niet bekend.

De meeste arbeidsplaatsen zijn te vinden in de handel en de zorg. Daarna volgt de industrie en de sector 'onderzoek, advisering en overige specialistische zakelijke dienstverlening'. Deze laatste twee sectoren zijn groot ten opzichte van Nederland.

Een grote wijziging in de werkgelegenheid vanaf 2014 (het begin van economische groei in Deventer) is vooralsnog zichtbaar bij 1 kleine sector. Het aantal arbeidsplaatsen in de transportsector (veroorzaakt door uitbreiding bij PostNL) is fors gegroeid.

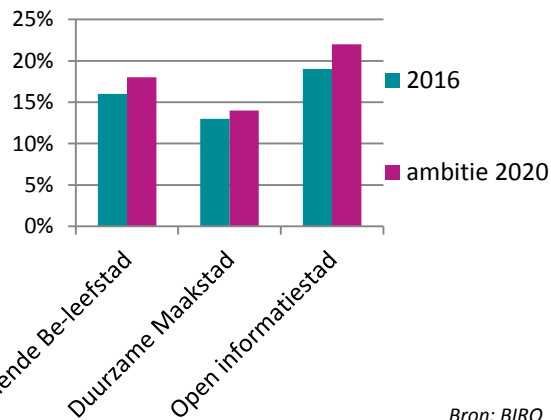
Deze trend werken we uit in drie onderliggende trends:

- [Trend 1.1](#): De beleveniseconomie wint aan kracht
- [Trend 1.2](#): Deeleconomie
- [Trend 1.3](#): Circulaire economie

Kansen en opgaven voor beleid?

Vooral de duurzaamheidstransitie biedt economische kansen. Daarnaast liggen kansen op het terrein van persoonlijke dienstverlening, nieuwe vormen van zorg en sociaal ondernemerschap (Platform 31, 2017).

DeVisie 2020: ambitie en meest actuele situatie werkgelegenheid

Bron: BIRO

In 2017 heeft het [Deventer Economisch Perspectief](#) een [Ambitiekaart](#) opgesteld om een impuls te geven aan de Deventer economie.

Trend 1.

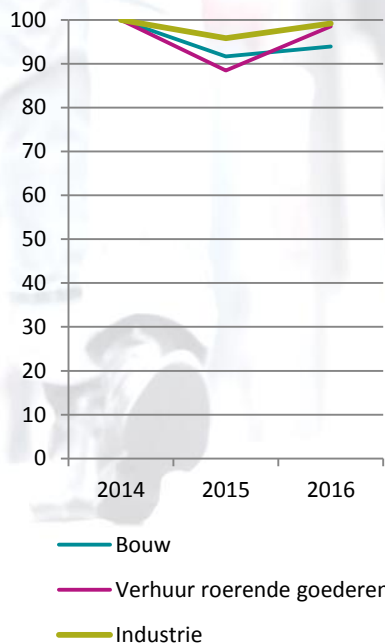
Grote veranderingen in de economische structuur

Structuurwijziging bij economische sectoren:

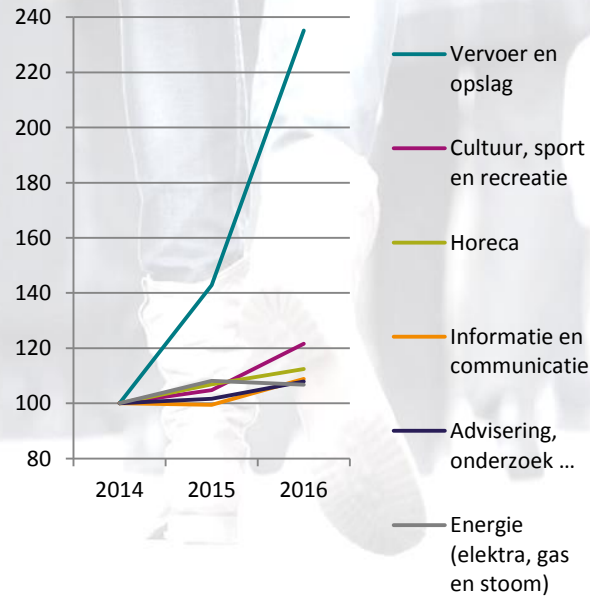
“Werkgelegenheid zal naar verwachting afnemen bij de overheid, het onderwijs, de financiële dienstverlening en de detailhandel. Groei is aannemelijk in vernieuwende vormen van zorg, vernieuwing in de bouw, slimme fabrieken, kleinschalige industrie, ambacht, de persoonlijke dienstverlening, toerisme en recreatie, sociaal ondernemerschap, ruil- en deeleconomie en vooral in de duurzaamheidstransitie”

Bron: Platform31 (2017)

Sectoren die vanaf 2014 zijn gekrompen in Deventer
(op basis van aantalwerkzame personen)
Index 2014=100

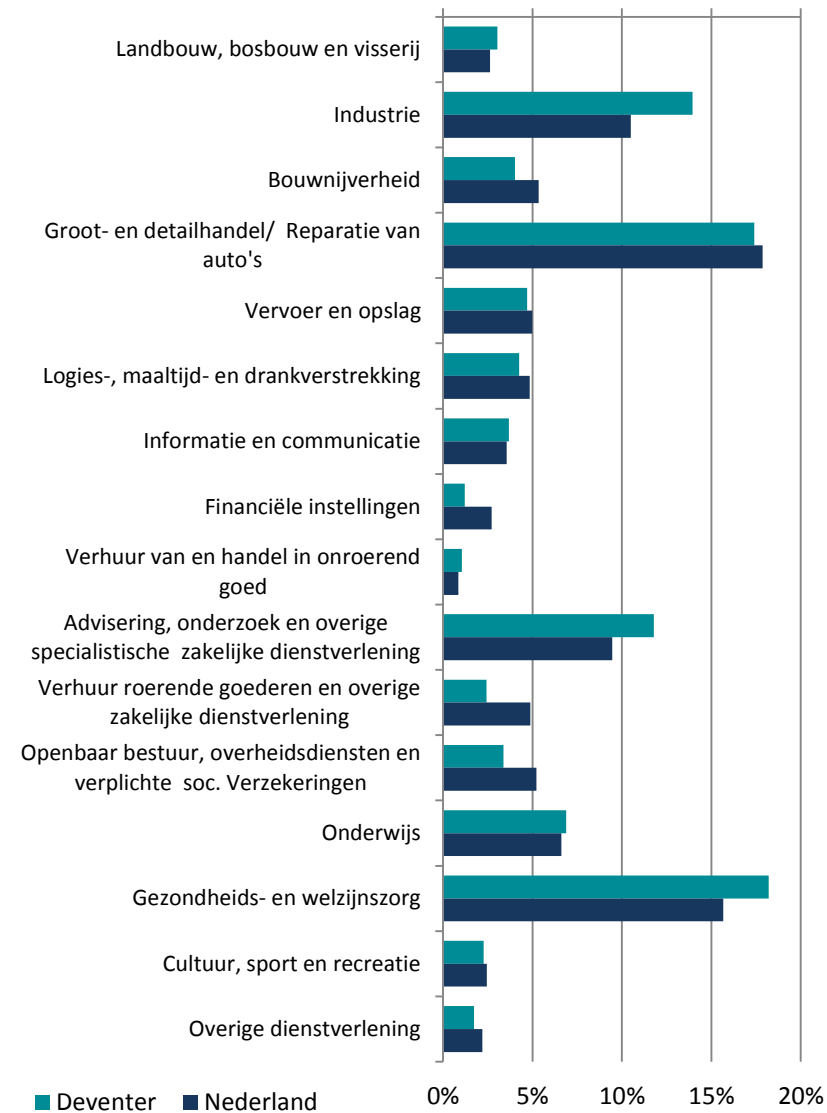

Sectoren die vanaf 2014 het hardst zijn gegroeid in Deventer
(op basis van aantalwerkzame personen)
Index 2014=100

Bron: BIRO

Werkzame personen naar economische sectoren

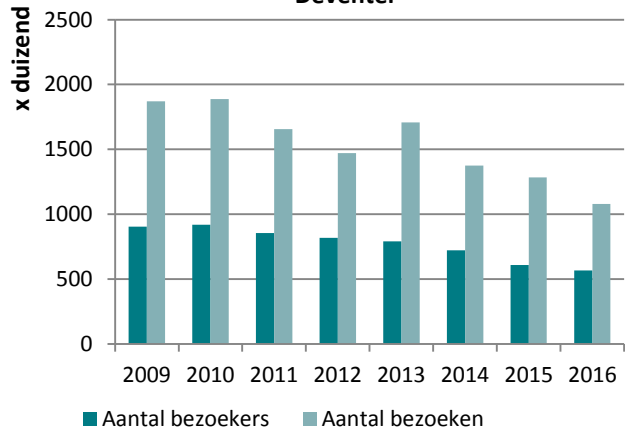
Bron: BIRO

Trend 1.1

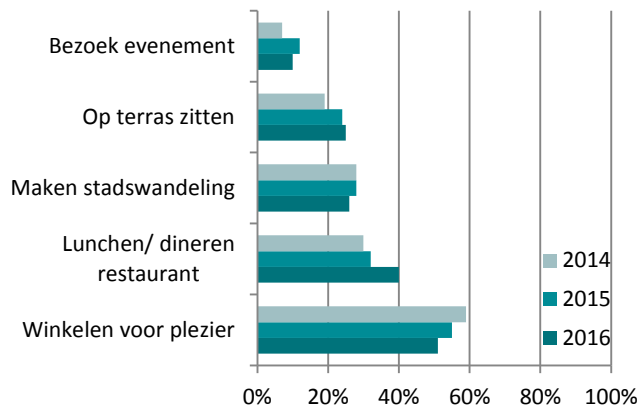
Beleveniseconomie wint aan kracht Deventer zet in op 'Boeiende Be-leefstad'

Aantallen bezoekers en bezoeken aan Deventer

Bron: CVO

Top 5 Ondernomen activiteit(en) bij bezoek aan Deventer

Bron: CVO

Gemiddelde bestedingen bezoeker per dag

2014: € 41

2016: € 34

Bron: CVO

Aantal overnachtingen per jaar

2014: 118.991

2016: 137.598

Bron: Gemeente Deventer

Aantal arbeidsplaatsen Boeiende Be-leefstad

2014: 6.938

2016: 7.361

Bron: BIRO

Wat is de algemene trend?

De **beleveniseconomie** is al een feit, maar wint aan kracht door de vergrijzing en door de functieverandering van binnensteden. De komende groep ouderen heeft veel vrije tijd en betrekkelijk veel koopkracht.

De term **beleveniseconomie** is eind jaren negentig geïntroduceerd en verwijst naar de overgang van een diensteneconomie naar een beleveniseconomie, waarbij de herinnering belangrijker is dan het product zelf (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

De gemeente zet met haar beleid in op Deventer als Boeiende Be-leefstad. Gezien de gestelde ambities, is er nog wel werk aan de winkel, want niet alle indicatoren ontwikkelen zich in de goede richting. Zo is het aantal bezoekers en het aantal bezoeken afgenomen. Ook geven bezoekers minder geld uit. Het aantal overnachtingen daarentegen neemt toe. Net als het aantal arbeidsplaatsen in deze sector.

Opvallend is de wijziging in ondernomen activiteiten van bezoekers: winkelen voor plezier lijkt plaats te maken voor horeca.

Kansen en opgaven voor beleid?

De vrijetijdssector kan een belangrijke bron voor werkgelegenheid vormen. De beleveniseconomie is belangrijk bij functieveranderingen in het landelijk gebied (Zie ook [trend 4 in hoofdstuk Duurzaamheid](#) over veranderende landbouw) en binnensteden (Trendbureau Overijssel, 2017).

Lees meer:

‘Eerlijk delen’

De deeleconomie genereert werkgelegenheid, stimuleert ondernemerschap en innoveert bestaande sectoren. Tegelijkertijd zet de opkomst van online deelplatformen publieke waarden onder druk, zoals consumentenbescherming, openbare orde en privacy. In de deeleconomie dienen maatschappelijke belangen beter beschermd te worden. Dit vraagt om beleid dat de positieve effecten stimuleert en de negatieve effecten beperkt.

Bron: Rathenau Instituut (2017)

**218 platformen
in Nederland**

Bron: [Deeleconomie in Nederland](#) (datum: 4-2-2018)

Deeleconomie in Deventer

- Eind 2014 leverde een zoektocht op airbnb-woningen in Deventer nog 554 resultaten op; nu levert een zoekopdracht 306 woningen op.
- Via thuisgehaald.nl kon je kiezen uit 227 maaltijden; nu zijn dat er 368.
- Greenwheels had 9 deelauto's in Deventer staan; nu zijn dat er 10.

Bron: www.airbnb.nl, www.thuisgehaald.nl, www.greenwheels.com/nl/ (datum 19-12-2017) en Gemeente Deventer, Trendrapport 2015

Wat is de algemene trend?

De deeleconomie is een samenvattende term voor diensten tussen consumenten onderling, ofwel: de platformeconomie. ‘Peer-2-peer platformen’: bedrijven bezitten zelf geen goederen, maar faciliteren het onderling ruilen of uitlenen.

Platformen zijn nog niet overal doordrongen, daarnaast zijn er strubbelingen wat betreft de effecten op lokaal niveau rondom grote platformen zoals Airbnb en Uber (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Uiteraard worden ook in Deventer platformen gebruikt. Het trendbureau geeft aan dat de moeilijkheden die Amsterdam kent met Airbnb, niet bekend zijn in Overijssel. Maar ook in Overijssel is de site de grootste hotelketen. Vergelijkbare sites voor de verhuur van kampeerplaatsen in plaats van hotelkamers zijn ook al op de markt en zullen impact hebben op de sector (Trendbureau Overijssel 2017). Opvallend is dat in Deventer is het aantal Airbnb-adressen is afgenomen ten opzichte van 2015.

Kansen en opgaven voor beleid?

Gemeenten kunnen kiezen om passief of actief te acteren. Een actief beleid is bijvoorbeeld het stimuleren van platformen ten behoeve van de sociale cohesie, het coördineren van vraag en aanbod aan zorg of vervoer of het uitwisselen van ervaringen met decentrale energieopwekking (Trendbureau Overijssel, 2017).

Lees meer:

Trend 1.3

Circulaire economie Deventer volgt de trend

Afval- en grondstoffen in Deventer

Ambitie Deventer: afvalvrije regio in 2030 met 10kg restafval per jaar.
Tussentijdse doelstelling: 100kg restafval in 2018.

“Ons huidige Afval- en Grondstoffenplan 2015-2018 loopt af. Alle tussentijdse doelstellingen zijn gerealiseerd. Om invulling te geven aan de nieuwe ambitieuze doelstelling van Nederland Circulair in 2050 en een afvalvrije regio in 2030 moeten we de volgende stap durven zetten. Het nieuwe Grondstoffenplan moet de koppositie van Deventer verstevigen met beleid dat enerzijds onze milieudoelstellingen haalbaar maakt, financieel gezond is en het voor de inwoners mogelijk maakt nog meer grondstoffen en nog minder restafval aan te bieden.”

Bron: Gemeente Deventer (2018), [Evaluatie Afval- en Grondstoffenplan 2015-2018](#)

Wat gebeurt er met het restafval in Deventer?

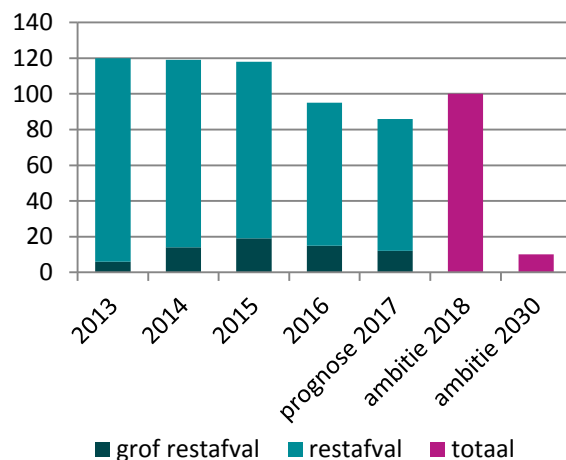
Het restafval gaat naar de afvalwerkingsinstallatie van EVI. In de scheidingsinstallatie wordt het aangevoerde restafval eerst in deelstromen gescheiden. Het 'echte' restafval verdwijnt in de verbrandingsoven, gestookt met aardgas. Tijdens de verbranding wordt door middel van stoom energie opgewekt.

Bron: [Circulus-Berke](#)

De energie van EVI wordt voor 50% aangemerkt als groene stroom.

Bron: [EVI](#)

Restafval in Deventer
(in kg per inwoner per jaar)

Bron: [Circulus-Berke](#)/ [Gemeente Deventer](#)

Wat is de algemene trend?

Met de circulaire economie wordt een transitie beoogd van een lineaire (winning, maken, weggooien) naar een circulaire economie waarin grondstoffen en producten in een gesloten kringloop blijven. Het begrip bestaat al enige tijd, maar daarmee is niet gezegd dat er al veel circulaire productieketens zijn. Circulaire economie wordt als belangrijk en veelbelovend gezien. De doorvertaling naar de praktijk begint te komen (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

- Deventer loopt landelijk voorop met afvalscheiding ([Royal HaskoningDHV](#)). Op dit moment moet de hoeveelheid restafval nog verder worden verlaagd met 76 kg (inwoner/jaar) om de ambitie van 2030 te kunnen halen. Dit vereist een systeemwijziging van afval(verwerking).
- Deventer participeert in meerdere initiatieven die de circulaire economie deels mogelijk maken.

Kansen en opgaven voor beleid?

- De transitie kan nieuwe banen opleveren: volgens PBL kan de circulaire economie 50.000 banen opleveren en 7 miljard euro extra omzet (Platform31, 2017).
- Circulair is deels lokaal: het afval(verwerkings)beleid, de deeleconomie, de bouw, de openbare ruimte (waaronder industrieterreinen) en het inkoopbeleid kunnen circulair worden ingericht (Trendbureau Overijssel, 2017).

Trend 1.3 Circulaire economie

Deventer volgt de trend

'Biobased economy'

De biobased economy is de benaming voor een economie die draait op biomassa als grondstof in plaats van fossiele grondstoffen. De transitie gaat nog heel langzaam. Het blijkt lastig de nieuwe waardenstromen in het echte 'economische' leven te introduceren.

Cascadering staat centraal: Eerst hoogwaardige toepassingen voor grondstoffen (zoals medicijnen) daarna laagwaardige toepassingen (zoals brandstof of diervoeder).

Biobased economy vraagt om experimenteren en pionieren en daarmee investeringsbereidheid. Regelgeving en subsidies kunnen de transitie versnellen (Trendbureau Overijssel, 2017).

Regionale initiatieven:

[Biobased Economy kiEMT](#)

[Biobased Economy & Technology Oost Nederland \(BETON\)](#)

[Bioeconomy Innovation Cluster \(BIC\) Oost-Nederland](#)

[Noord-Veluwe Biobased](#)

[Bio Energie Oost](#)

[Stimuleringsloket biogas Overijssel](#)

[Energiefonds Overijssel](#)

Bron: [Biobased Economy](#)

Naar een circulaire economie: initiatieven met partners

[Deventer Economisch Perspectief](#)

In de Ambitiekaart van het Deventer Economisch Perspectief staan de volgende ambities benoemd voor een circulaire economie:

- Centrum voor circulair ondernemend realiseren in 2020
- Op en rond DOIC de vestiging van tenminste 7 circulaire bedrijven in 2020
- Lokale verwerking Foodafval tot compost
- Opzetten eiwitconsortium voor innovatie met alternatieve eiwitbronnen
- Inzameling en verwerking koffieresidu

[CIRCLES](#)

CIRCLES is de ontmoetingsplek voor iedereen die in Oost Nederland wil bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie: ondernemers, studenten, docenten en onderzoekers, ambtenaren, bestuurders en burgerinitiatieven.

[Cleantech Center](#)

Het Cleantech Center is hét duurzame innovatiecentrum van Oost-Nederland. Het Cleantech Center houdt zich bezig met technologische vraagstukken van bedrijven en overheden op het gebied van: energie efficiency, opwekking en toepassing van en omgang met duurzame niet-fossiele energie, duurzaam gebruik van grond- en afvalstoffen en (bouw)materialen, klimaatbestendige gebouwde omgeving, duurzame mobiliteitsvormen, watertechnologie.

[City Deal Cleantech regio](#)

Samen naar een schone toekomst.

Ondertekend op 6 december 2016.

Lees meer:

Trend 2.

Toename leegstand van kantoren en winkels

Ook in Deventer toename van leegstand; maar verbetering bij winkels in 2017

Kantorenmarkt 2017 Deventer

Uit onderzoek van Dynamis blijkt dat de kantorenmarkt in Deventer zich het afgelopen jaar kenmerkte door het grote aantal kantoortransacties ten behoeve van **transformaties**. Het beleid van de gemeente en provincie (transformatie en nieuwbouwstop) begint duidelijk zijn vruchten af te werpen. De transformatieobjecten zijn nagenoeg allemaal gelegen in het centrum van Deventer. Toch zal de markt van transformaties in Deventer langzaam verzadigd raken:

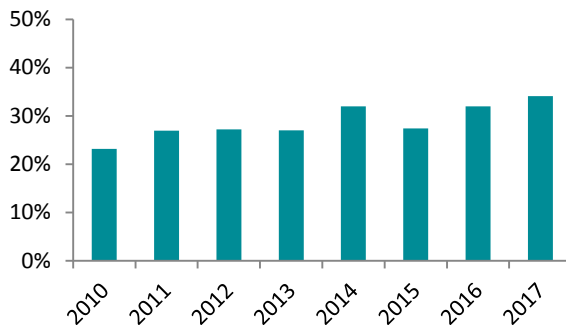
- het merendeel van de geschikte kantoorpanden is reeds verkocht ten behoeve van transformatie;
- de vraag naar woonstudio's en appartementen zal niet oneindig zijn.

De verwachting is dat ook de komende jaren het aanbod nog verder zal stijgen met het vrij komen van enkele overheidsgebouwen zoals het kantoorgebouw Leeuwenburg (7.000 m²), het regiokantoor van het Ministerie van LNV (6.500 m²) en het pand van de Sociale Verzekeringsbank (5.000 m²).

Dynamis concludeert dat al met al nog steeds sprake is van **een ruime kantorenmarkt in Deventer**.

Bron: Dynamis, [Sprekende Cijfers. Kantorenmarkten 2017](#)

Leegstand kantoren in Deventer
(% van kantoorvloeroppervlakte)

Bron: Dynamis

Wat is de algemene trend?

De omvang en het aandeel van de (structurele) leegstand van zowel kantoren als winkels neemt toe. Dit als gevolg van de krimpende markt voor winkel- en kantoorpanden (Platform 31, 2017). Het trendbureau focust op de binnenstad/ het centrum. De laatste jaren is veel aandacht gegaan naar leegstand van de binnensteden, maar in de praktijk blijken de meeste binnensteden vitaal. De leegstand riep andere, nieuwe ontwikkelingen op. De situatie kan per gemeente zeer verschillend zijn (Trendbureau Overijssel, 2017).

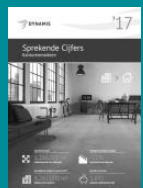
Wat is de situatie in Deventer?

- De kantorenmarkt in Deventer is ruim, ondanks transformaties van kantoorpanden naar bijvoorbeeld woningen. De leegstand van het aantal kantoren neemt nog steeds toe. In 2017 stond 34% van het totale kantoorvloeroppervlak leeg (=106.000 m²)
- Ook in Deventer staan winkels leeg. In 2017 stond in de hele gemeente 7,6% leeg en in de Binnenstad 9%. Dit is het eerste jaar waarin de leegstand weer iets is afgenomen in plaats van toegenomen. Deventer wijkt overigens nauwelijks af van de gemiddelde winkelleegstand in Nederland.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Een belangrijke vertragende factor voor de ontwikkeling van de binnenstad is de vastgoedmarkt. Als waardedaling wordt geaccepteerd ontstaat ruimte voor nieuwe functies van panden.
- Het centrum is het visitekaartje van de stad en daardoor onderwerp van politiek debat. Aandacht voor het centrum betekent ook altijd iets voor de andere delen van een gemeenten (Trendbureau Overijssel, 2017).

Lees meer:

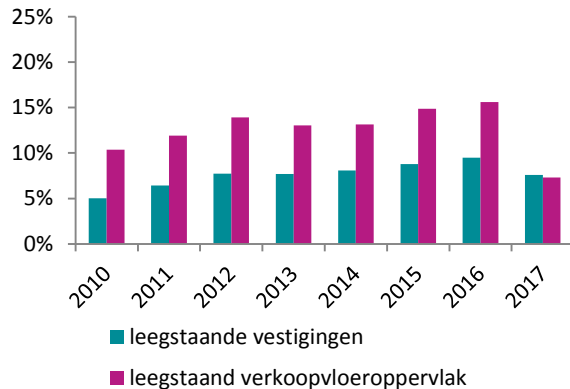
Trend 2.

Toename leegstand van kantoren en winkels

Ook in Deventer toename van leegstand; maar verbetering bij winkels in 2017

Winkels in Deventer

Leegstand bij detailhandel in Deventer
(naar vestigingen en m²)

Bron: Locatus

Overaanbod van winkels in Deventer

De leegstand van het aantal **winkels** (detailhandel) is vanaf 2010 toegenomen, maar is in 2017 weer afgenomen. In 2017 stond **7,6%** van de winkels in **Deventer** leeg.

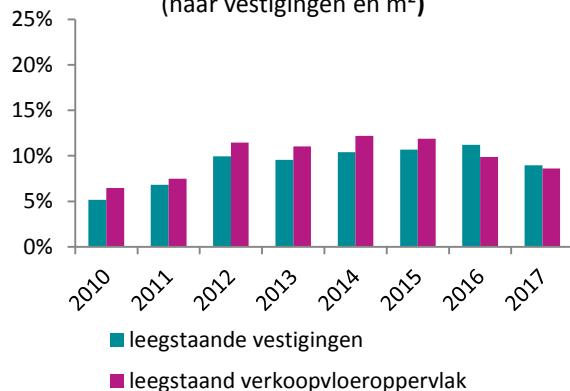
De leegstand van de **verkoopvloeroppervlakte** kan door de jaren heen erg schommelen. Zo heeft de verhuur van één grote winkel (het voormalige pand van Morres) voor een grote afname gezorgd in 2017. Inmiddels is bekend dat de huidige huurder weer uit het pand trekt.

Deventer wijkt wat betreft de leegstand van winkels nauwelijks af van de gemiddelde leegstand in Nederland. Dit blijkt uit onderzoek van Dynamis (2017).

Winkels in de binnenstad van Deventer

Leegstand bij detailhandel in Binnenstad van Deventer
(naar vestigingen en m²)

Bron: Locatus

Ook in de **Binnenstad van Deventer** is een overaanbod van winkels. In 2017 stond **9,0%** van de winkels leeg. Dit is het eerste jaar sinds 2010 dat het percentage leegstaande panden weer daalt.

Bij de leegstand van de verkoopvloeroppervlakte zien we iets sterkere wijzigingen door de jaren heen. De vermindering van de leegstand is hier al sinds 2015 zichtbaar.

In 2017 telde de Binnenstad 310 winkels.

Binnenstadsagenda Deventer

“De binnenstad vormt een belangrijke schakel in de Deventer economie. Het is onze ambitie dat de Deventer binnenstad het visitekaartje van Salland en andere delen van Oost-Nederland wordt. (...)”

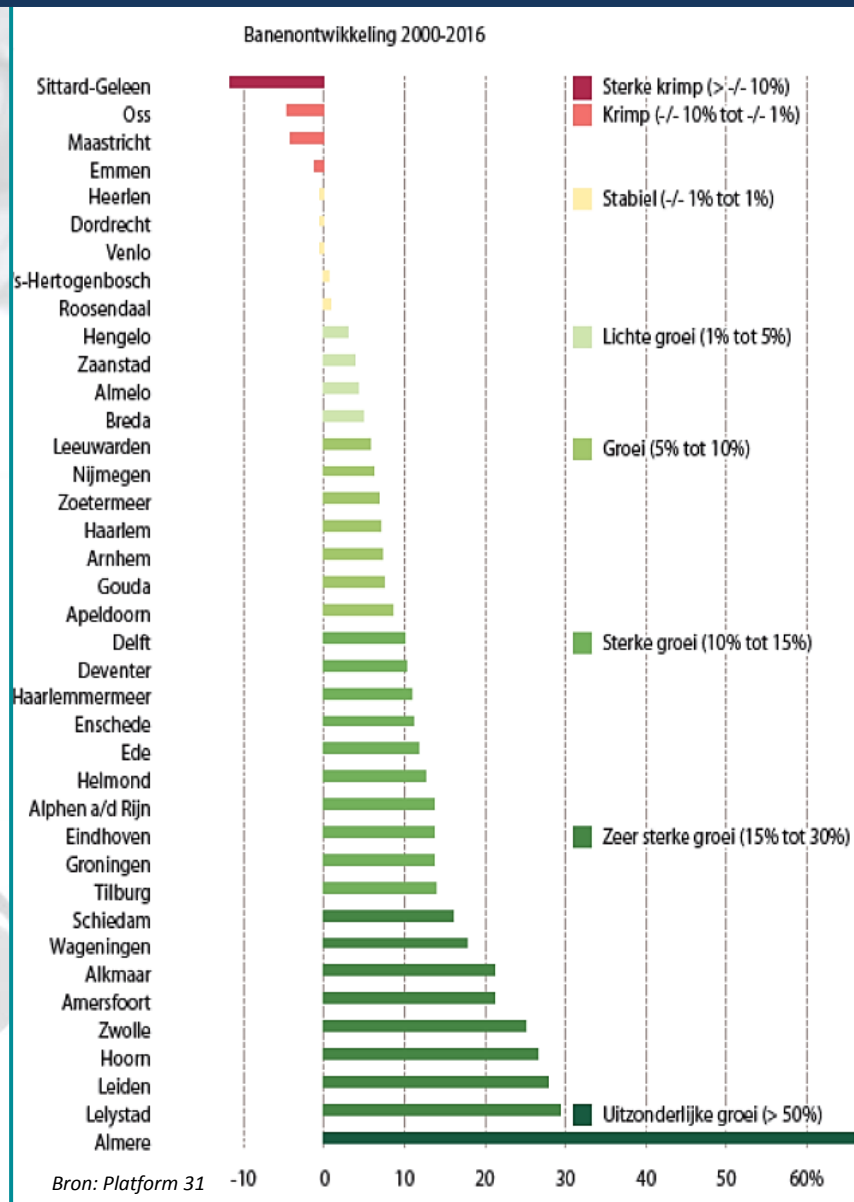
Zo willen wij dat de binnenstad (weer) het kloppend stadshart wordt van Deventer en wijde omstreken. We zetten sterk in op gastvrijheid en de toepassing van de nieuwste technologieën, om ervoor te zorgen dat het de consument, bezoeker en bewoner aan niets ontbreekt. De bezoeker wordt verrast met een breed cultureel voorzieningenaanbod en prachtige verhalen over Deventer. De binnenstad kan daarbij veel meer een plek worden die oud én jong inspireert en creatieve geesten een podium biedt. Een podium dat aan kracht wint door de landelijk unieke cultuurhistorische setting aan een van de mooiste rivieren van het land: de IJssel.” *Bron: Gemeente Deventer (2017), Programmabegroting 2018 en MJB 2019-2021.*

Trend 3.

Grotere variatie in ontwikkeling aantal banen per stad

Groei van banen in Deventer ligt rond gemiddelde G32

Wat is de algemene trend?

Er is sprake van een grote variatie in de ontwikkeling van het aantal banen per stad.

De verwachting is gunstig voor steden met een grote industriële sector, veel zakelijke dienstverlening (excl. financiële sector), specialisatie in dienstensector en een belangrijke zorgsector.

De economie ontwikkelt zich naar een zandloper economie: het belang van arbeid van laaggeschoolde en vooral hooggeschoolde banen neemt toe. Het midden glijdt af naar laag, daardoor wordt de positie van de laagopgeleide toch precair. Het aandeel flexibele dienstverbanden is in Nederland toegenomen tot 30%. Het is niet te voorspellen of deze trend doorzet. Ook het aantal zzp'ers valt op (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

- Deventer behoort tot de middenmoot van de G32-gemeenten als het gaat om de banenontwikkeling. Zie [trend 1](#) in dit hoofdstuk voor de informatie over economische sectoren.
- De positie van de laagopgeleide werkzame beroepsbevolking in Deventer is het minst gunstig: het werkloosheidspercentage onder hen is het hoogst en ligt bovendien hoger dan het landelijke percentage.
- Van alle werkzame personen in Deventer kan 9% worden aangemerkt als zzp'er. Het aantal zzp'ers is tussen 2013 en 2016 fors toegenomen met 740 zzp'ers.

Kansen en opgaven voor beleid?

De sleutel voor economisch succes is het verbeteren van opleidingsniveaus, nieuwe en andere vormen van onderwijs, meer permanente educatie en het verkleinen van mismatches op de arbeidsmarkt (Platform 31, 2017).

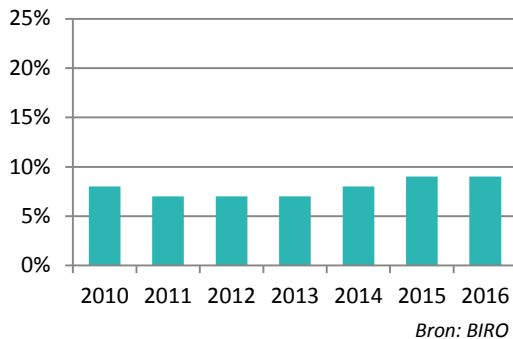
Trend 3.

Grotere variatie in ontwikkeling aantal banen per stad

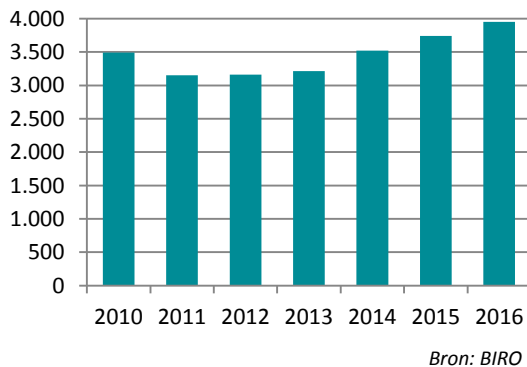
Groei van banen in Deventer ligt rond gemiddelde G32

9% van de werkzame personen in Deventer is **zzp'er**. Dit percentage is niet sterk gewijzigd vanaf 2010. Ten opzichte van 2013, het laatste jaar van economische krimp in Deventer, is het absolute aantal zzp'ers toegenomen met **740**. Qua aantal zzp'ers is een duidelijke stijgende trend zichtbaar.

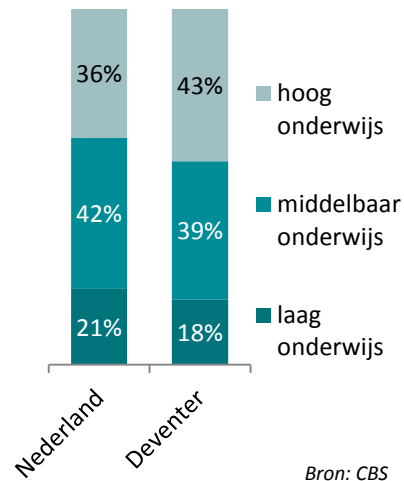
% zzp'ers (1-pitters) t.o.v. totaal aantal arbeidsplaatsen in Deventer

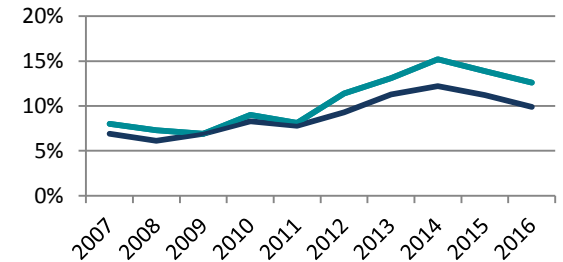
Aantal zzp'ers (1-pitters) in Deventer

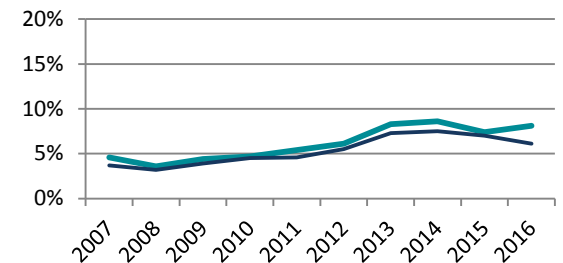
Werkzame beroepsbevolking naar opleidingsniveau (2016)

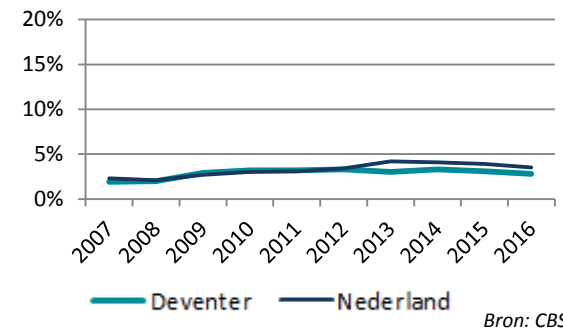
Werkloosheidspercentage laag onderwijs

Werkloosheidspercentage middelbaar onderwijs

Werkloosheidspercentage hoog onderwijs

SOCIAAL DOMEIN

Trend 1:

Na transitie volgende stap sociale transformatie en innovatie

Trend 2:

Toekomstige zorgvraag in belangrijke mate bepaald door (langer thuiswonende) kwetsbare ouderen en mensen met een beperking

Trend 3:

E-health voor langer thuiswonen

Trend 4:

Groeiende ongelijkheid en onzekerheid

TRENDRAPPORT 2018

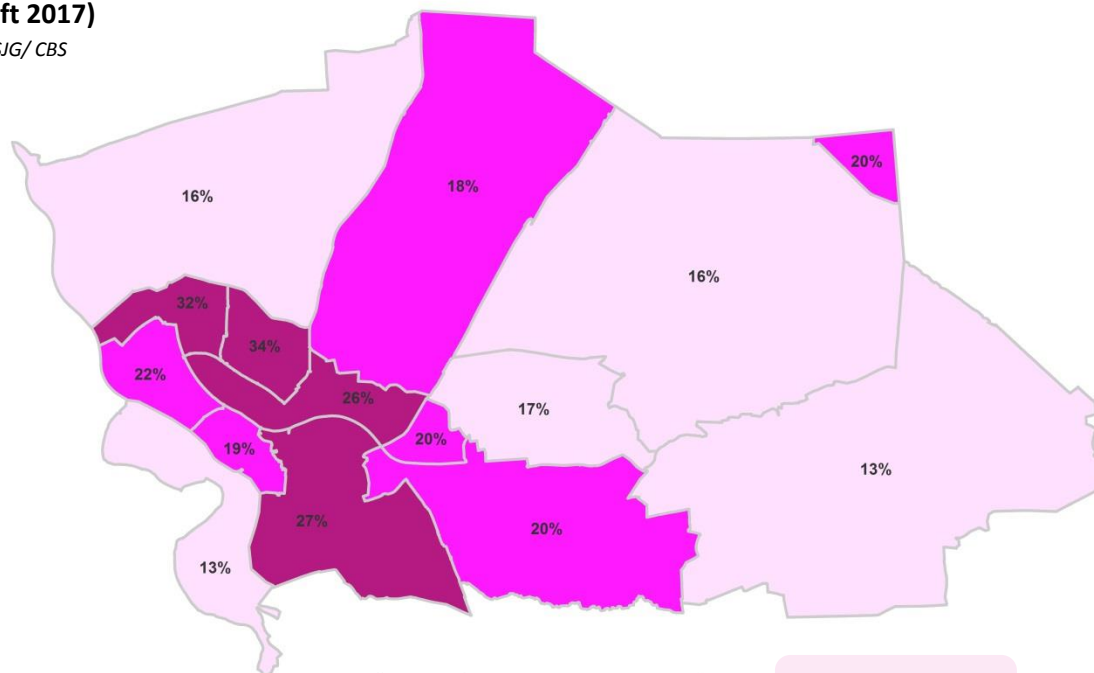
- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1.

Na transitie volgende stap sociale transformatie en innovatie Ook in Deventer ruimte voor innovatie in het sociale domein

Kaart aandeel huishoudens met een voorziening in het sociaal domein per wijk (1^e helft 2017)

Bron: WSJG/ CBS

% huishoudens met een voorziening in sociaal domein (t.o.v. totaal huishoudens)

Deventer: 22,3%
Nederland: 17,7%

Wat is de algemene trend?

De instrumentele transitie in het sociaal domein is over het algemeen goed gegaan, maar tegelijkertijd staan we pas aan het begin van de echte sociale transformatie. Er dient een cultuuromslag plaats te vinden, waarbij geïnvesteerd moet worden in:

- verhogen van participatie
- inrichten van een samenhangend en integraal beleid en uitvoering
- verschuiving van tweede naar eerstelijnszorg en
- het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid van burgers.

Experimenten, innovaties en sociaal ondernemerschap zijn nodig om nieuwe arrangementen en nieuwe vormen van solidariteit te ontdekken (Platform31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

- 12% van de inwoners heeft een voorziening in het sociaal domein.
- 7% van de inwoners heeft het gevoel **geen** regie te hebben over het eigen leven.
- Ook in Deventer is ruimte voor innovatie.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Definieer als gemeente sociale kwaliteit (visie/doelen) en benut de kansen van de lokale beleidsvrijheid.
- Meer integraal beleid en samenhang: de omgevingswet biedt mogelijkheid om het sociale en fysieke domein (woningbouw) lokaal met elkaar te verbinden (Platform31, 2017).

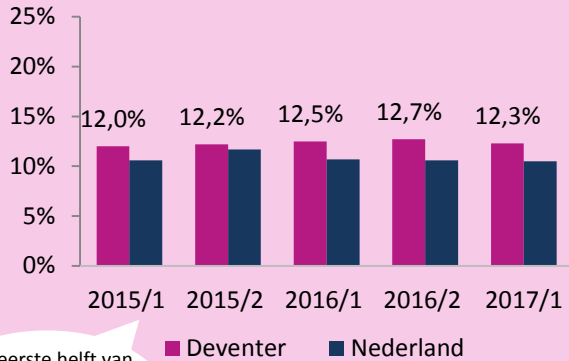
Trend 1.

Na transitie volgende stap sociale transformatie en innovatie

Ook in Deventer ruimte voor innovatie in het sociale domein

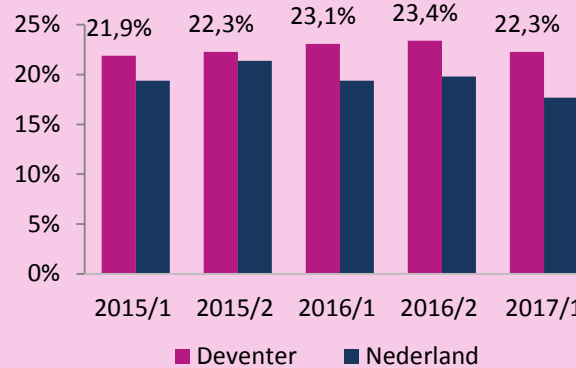
Sociaal domein: een overzicht

Clënten met een voorziening in het sociale domein (%)

Bron: WSJG/ CBS

Huishoudens met een voorziening in het sociale domein (%)

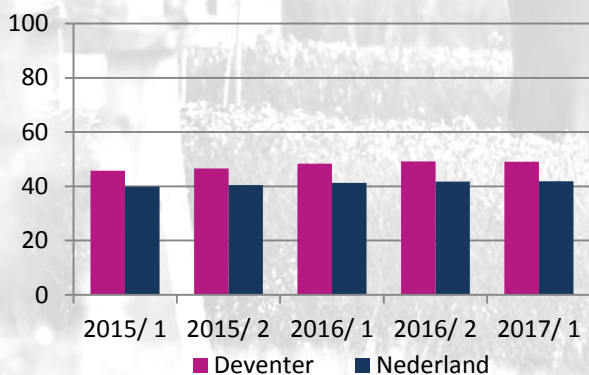

Bron: WSJG/ CBS

Opvallend: Deventer scoort in verhouding tot het Nederlands gemiddelde hoger op alle punten: zowel aandeel cliënten als huishoudens met voorziening in sociaal domein, aantal personen met bijstandsuitkering, cliënten met een Wmo maatwerkarrangement en jongeren met jeugdhulp.

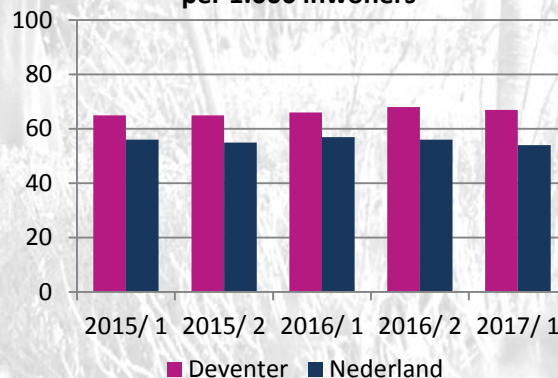
1= eerste helft van het jaar
2 = tweede helft van het jaar

Personen met bijstandsuitkeringen per 1.000 inwoners

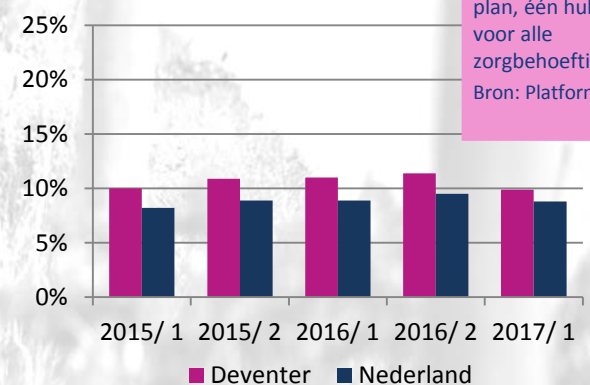
Bron: WSJG/ CBS

Clënten met een maatwerkarrangement (WMO) per 1.000 inwoners

Bron: WSJG/ CBS

Jongeren met jeugdhulp (% tot 18 jaar)

Bron: WSJG/ CBS

Jeugdbeleid: preventie, vroeg-signalering en normalisering staan centraal.

Trends:

1. Van tweede naar eerste en nulde lijn.
2. Versimpeling van de zorg voor de jeugd: 'drieslag één gezin, één plan, één hulpverlener voor alle zorgbehoeftigen.

Bron: Platform 31 (2017)

Trend 1.

Na transitie volgende stap sociale transformatie en innovatie

Ook in Deventer ruimte voor innovatie in het sociale domein

Een aantal initiatieven

Deventer pilotgemeente bijstand - Deventer is één van de vijf Nederlandse pilotgemeenten, die toestemming hebben gekregen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om 2 jaar lang anders om te gaan met de regels in de bijstand. Dit gebeurt in de vorm van een experiment met meerdere onderzoeksgroepen om in de praktijk te kunnen vaststellen hoe mensen vanuit de bijstand het best kunnen worden gemotiveerd of begeleid om (weer) een plek op de arbeidsmarkt te vinden. In oktober 2017 is de pilot van start gegaan.

Bron: [Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#)

Vernieuwing dagbesteding en begeleiding: o.a. Villa Voorstad, De Fontein en Wijk16 voeren projecten uit gericht op nieuwe vormen van dagbesteding en begeleiding van zorgbehoevenden.

(Voor informatie rondom buurtrechten zie [trend 2](#) hoofdstuk Bestuur en Organisatie)

Woonstudenten Humanitas - Ook zorginstellingen zetten innovatieve stappen: in woon- en zorgcentrum Humanitas wonen sinds 2012 zes studenten. In ruil voor gratis woonruimte zijn zij minimaal 30 uur per maand een 'goede buur' voor de bewoners en helpen zij bij werkzaamheden in het verzorgingstehuis. Het concept kreeg wereldwijde aandacht.

Ook innoveert Humanitas met **zorg in de wijk** in Keizerslanden.

Bron: [Humanitas Deventer](#)

Lees meer over dergelijke 'Magic Mix' woonvormen, waar verschillende doelgroepen samenleven:

Blijf Actief bij de Sportvereniging (BAS)

Vanaf 2016 tot 2017 liep het project BAS: een leefstijlinterventie die gericht is op mensen met geheugenproblematiek/dementie die nog thuis wonen. Eerder was al het project 'Deventer Oefenprogramma Thuiswonen (DOET)' gestart. Dit project richtte zich op dezelfde doelgroep en stimuleerde een gezonde leefstijl om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen. Oud-deelnemers van DOET konden na het traject doorstromen naar BAS, zodat zij een gezonde levensstijl konden behouden.

Samenwerkingsverband: Gemeente Deventer, sportbedrijf Deventer, zorggroep Solis, sportvereniging Helios en Stichting IJssellandschap.

Bron: [samengezondindeventer.nl](#)

Eigen kracht en zelfredzaamheid

Zelfregie

Bron: Gemeente Deventer, Bewonersonderzoek 2015

7%

heeft het gevoel geen regie te hebben over het eigen leven

4%
18 - 44 jaar
geen zelfregie

11%
65+
geen zelfregie

Lees meer:

Trend 1.

Na transitie volgende stap sociale transformatie en innovatie Ook in Deventer ruimte voor innovatie in het sociale domein

Sociale cohesie en sociale contacten in de wijk

	Sociale cohesie (schaal 1-10)	Sociale contacten: % (zeer) ernstig eenzaam
Deventer	6.2	7%
Binnenstad	6.0	2%
De Hoven	7.4	5%
Zandweerd	6.2	6%
Voorstad	5.9	9%
Borgele en Platvoet	5.8	6%
Keizerslanden	5.8	13%
Rivierenwijk en Bergweide	5.4	9%
Colmschate-Noord	5.6	9%
Colmschate-Vijfhoek	5.9	6%
Colmschate-Zuid	6.4	6%
Diepenveen	6.5	4%
Schalkhaar	6.9	3%
Okkenbroek	7.9	3%
Lettele	7.9	3%
Bathmen	7.3	7%

Bron: Bewonersonderzoek 2015, Gemeente Deventer

- Ook in hoofdstuk Bestuur en Organisatie ([trend 3](#)) komt eenzaamheid aan bod.

Transformatie

Transformatie: beweging van beleid en uitvoeringspraktijken naar de leefwereld van burgers

'De noodzakelijke cultuuromslag heeft betrekking op alle spelers in het sociale domein en raakt alle betrokken burgers. Daarbij wordt ook een beroep gedaan op de veerkracht van de samenleving als geheel. 'Sterk' wordt geacht 'zwak te helpen'. (Platform 31, 2017)

Trend 2.

Toekomstige zorgvraag in belangrijke mate bepaald door (langer thuiswonende) kwetsbare ouderen en mensen met een beperking

Ook in Deventer toename (kwetsbare) ouderen

De **de-institutionalisering of extramuralisering versnelt**. Bejaardenoorden worden in hoog tempo aan formele sociale infrastructuur onttrokken. De ontwikkeling doet zich ook voor in de GGZ, de zorg voor mensen met beperkingen en de Jeugdzorg. Er is sprake van het afbouwen van residentiële vormen van zorg en het intensiveren van begeleid wonen in gewone woonwijken en buurten.

Bron: Platform31 (2017)

Trend: complexere zorgvraag 75+

Personen met dementie (peiljaar 2015)

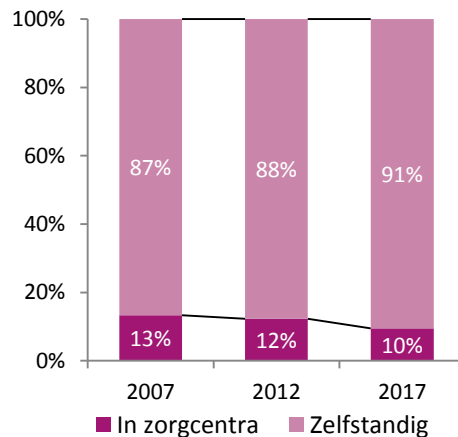
Deventer	Nederland
1.600	270.000
Prognose 2035:	Prognose 2035:
2.500	490.000

Bron: [Alzheimer Nederland \(2016\)](#)

Volgens Alzheimer Nederland wonen 'maar' 70 duizend mensen met dementie in verpleeg- of verzorgingstehuizen.

Aan het begin van deze eeuw woonde 81% van de 75-plussers zelfstandig, in 2017 was dat bijna 88% ([CBS, 2017](#)).

Woonsituatie ouderen 75+ Deventer

Bron: Gemeente Deventer

*De toename van het aantal zelfstandig wonende 75+ers tussen 2012 en 2017 is (deels) te verklaren door de sluiting van woon-zorginstelling Corel.

Wat is de algemene trend?

De (toekomstige) zorgvraag zal in belangrijke mate beïnvloed worden door kwetsbare (langer thuiswonende) ouderen en mensen met een beperking. Er zijn een aantal trends waarneembaar:

1. Verdere lokaliseren van het beleid. Hoe gaan de lokale zorgsystemen zich tot elkaar verhouden?
2. Een grotere én complexere zorgvraag door grotere groep 75+ers
3. Afnemend aantal mantelzorgers die zelf ouder en kwetsbaarder worden. Het 'zorgtekort' wordt een probleem in de krimpgebieden en naoorlogse wijken en wooneerwijken.
4. De corporatiesector ontwikkelt zich in de richting van een vangnet voor maatschappelijk kwetsbaren.
5. Steeds meer ouderen willen in de buurt van hun kinderen wonen → er is een stijgende behoefte aan driegeratiewoningen (Platform31, 2017)

Wat is de situatie in Deventer?

- Aantal ouderen neemt toe en ze worden ouder (zie [trend 2](#) Vergrijzing Hoofdstuk Demografie). Dementie zal toenemen.
- Nog geen sprake van afname mantelzorg in Deventer. Wel signalen van hoge belasting van mantelzorgers.
- Het 'zorgtekort' wordt mogelijk een probleem in de Deventer wooneerwijken en naoorlogse wijken.
- Deventer heeft de ambitie om levensloopgeschikte woningen te realiseren.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Zorg aan huis wordt een opgave: door de toename van ouderen die alleen wonen, de complexere zorgvraag en de afname van mantelzorgers wordt het voor steden lastiger om de zorg aan huis te organiseren.
- Werk aan de *zorgvriendelijke stad*. (Platform31, 2017).

Lees meer:

Trend 2.

Toekomstige zorgvraag in belangrijke mate bepaald door (langer thuiswonende) kwetsbare ouderen en mensen met een beperking

Ook in Deventer toename (kwetsbare) ouderen

Trend: afname mantelzorgers die zelf ouder en kwetsbaarder worden en mogelijk 'zorgtekort' in naoorlogse wijken en woonerfwijken

De naoorlogse wijken en woonerfwijken ontwikkelen zich meer tot ouderenenclaves. Het zorgtekort (discrepantie tussen groeiende zorgvraag en teruglopend aantal zorgenden) kan daar een probleem worden.

Bron: Platform31 (2017)

Veel naoorlogse wijken sociaal-economisch zwak

De ruim 710 duizend inwoners van stadswijken die vlak na de Tweede Wereldoorlog zijn gebouwd, zitten vaker in de bijstand dan de inwoners van de meeste andere wijken. Zij leven ook vaker rond het sociaal minimum, wonen vaker in een huurwoning en zijn vaker alleenstaand.

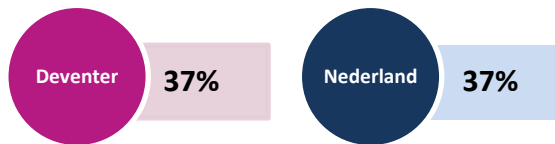
Bron: CBS (2017)

Woonerfwijken in Deventer: Groot Douwel, Blauwenoord en Colmschaterenk

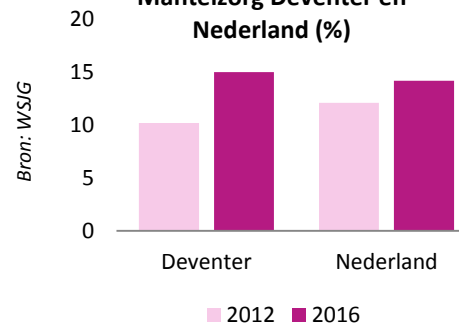
Wijken met relatief veel naoorlogse bouw: (Oude) Zandweerd, Voorstad-Oost, Voorstad-West, De Hoven, Voorstad-Centrum, Rivierenwijk en Bergweide, Oranjekwartier/Landsherenkwartier en Borgele/Platvoet

Mantelzorgers met hoge belasting Deventer en Nederland 2016

Bron: VNG/WSIG

Mantelzorg Deventer en Nederland (%)

In Deventer nog geen afname in mantelzorg zichtbaar; wel signalen van hoge belasting

- Uit het Cliëntervaringsonderzoek Wmo Deventer komt naar voren dat 35% van de ondervraagden hulp van anderen krijgt bij het huishouden.
- 49% van de ondervraagde Wmo-cliënten heeft het idee dat hun naaste de zorg aankan, 33% heeft het idee dat hun naaste de zorg niet aankan.

Bron: Gemeente Deventer

Trend 2.

Toekomstige zorgvraag in belangrijke mate bepaald door (langer thuiswonende) kwetsbare ouderen en mensen met een beperking

Ook in Deventer toename (kwetsbare) ouderen

Trend: de corporatiesector ontwikkelt zich in de richting van een vangnet voor maatschappelijk kwetsbaren.

In corporatiewoningen wonen relatief veel ouderen en alleenstaanden. Bij veel oudere huurders komt de ouderdom relatief vroeg met gebreken. Ook huisvesten corporaties in toenemende mate bijzondere doelgroepen vanwege de extramuralisering en de-institutionalisering van de GGZ, de zorg voor mensen met beperkingen en jeugdzorg.

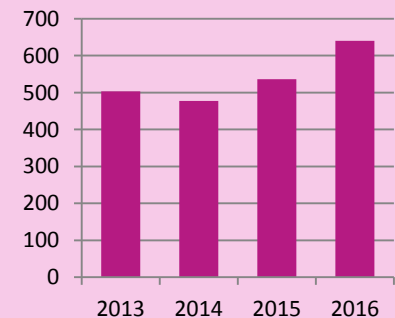
Bron: Platform31 (2017)

Stijgende trend overlast personen met verward gedrag

Uit cijfers van de politie-eenheid Oost Nederland blijkt dat in Deventer het aantal registraties van overlast door personen met verward gedrag is toegenomen tussen 2013 en 2016. De gemiddelde jaarlijkse stijging was 9%.

In Nederland was de gemiddelde jaarlijkse stijging in die periode 13%.

Incidenten overlast door personen met verward gedrag in Deventer

Bron: Nationale Politie en politie-eenheid Oost

Trend: steeds meer ouderen willen in de buurt van hun kinderen wonen en er is een stijgende behoefte aan driegeratiewoningen

Levensloopgeschikte woningen zijn bijvoorbeeld generatiewoningen: "Generatiewonen" betekent dat twee of drie generaties samenwonen in hetzelfde huis, maar toch apart. Elke generatie heeft een eigen privéwoning maar wat gezamenlijk gedaan kan worden wordt gezamenlijk opgepakt".

bron: www.generatiewonen.nl

De Woonvisie (2018) geeft aan dat Deventer in de toekomst flexibel wil inspelen op de vergrijzing, door bij het ontwikkelen van nieuwbouw zoveel mogelijk 'levensloopgeschikt' te bouwen; woningen die voor meerdere levensfasen geschikt zijn (of geschikt te maken zijn).

Bron: Gemeente Deventer, [Woonvisie Deventer 2018](#)

In gesprekken met Deventer makelaars kwam naar voren dat er in Deventer te weinig opties voor ouderen zijn die wel willen verhuizen, maar niet naar een appartement willen. Volgens de makelaars zouden ouderen graag dichtbij voorzieningen wonen en op een plek met reuring. Zij onderbouwen daarnaast het fenomeen dat ouderen vaker bij hun kinderen gaan wonen. Dit fenomeen is dus ook in Deventer zichtbaar.

Zij geven echter aan dat er (nog) geen uitgesproken behoefte is aan levensloopgeschikte woningen.

Bron: Gemeente Deventer, [Woningmarktanalyse 2018](#)

E-Health

“E-health is het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën, en met name internettechnologie, om gezondheid en gezondheidszorg te ondersteunen of te verbeteren.” Zoals gebruik van domotica en zorg op afstand. E-health moet leiden tot grotere zelfredzaamheid en langer thuis kunnen blijven wonen”

Bron: Trendbureau Overijssel (2017)

Voorbeelden in Deventer

Tactus

“We waren wereldwijd de eerste die een internetbehandeling voor alcoholverslaving ontwikkelden en daar hebben we ook echt wereldwijd naam mee gemaakt. We zijn in de afgelopen jaren doorgegaan met het kijken naar nieuwe ontwikkelingen, zoals de al genoemde biometrie en virtual reality. We zijn bezig het cliëntportaal te implementeren en we zijn steeds meer m(obile)-Health aan het inzetten, zowel op het gebied van behandeling als preventie.”

Bron: Zorgplein Salland (2018)

Deventer Ziekenhuis

“Het Deventer Ziekenhuis introduceerde in 2016 als eerste ziekenhuis ter wereld kliniekbreed de MedEye, een innovatief apparaat waarmee het toedienen van medicijnen aan het bed van de patiënt extra wordt gecontroleerd. Internationale cijfers tonen aan dat er bij het toedienen van medicijnen nu nog bij één op de vijf patiënten iets mis gaat. Met deze oplossing wil het ziekenhuis toe naar foutloze medicatietoediening.”

Bron: Deventer Ziekenhuis, Publicatiejaarverslag (2016)

Wat is de algemene trend?

De verwachtingen van technologische ondersteuning in de zorg zijn hoog. De implementatie vertraagt door regelgeving en belangen van bestaande organisaties. De verwachting is dan ook dat grootschalige inzet van e-health voor langer thuis wonen de komende vier jaar nog allerminst een uitgemaakt zaak is (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Ook in Deventer zijn voorbeelden te vinden van e-health die kunnen bijdragen aan langer thuis blijven wonen.

Kansen en opgaven voor beleid?

Vragen die ter discussie staan, zijn:

- In hoeverre wil de gemeente inzetten op techniek bij de vormgeving van de taken in het sociaal domein?
- Wil de gemeente een ondersteunende rol spelen voor het bedrijfsleven dat actief is op het gebied van zorginnovatie en e-health? In welke mate worden partijen als zorgverleners en zorgverzekeraars daarbij betrokken?
- Juridische vragen, ethiek, privacy, cybercrime en financiering vormen aandachtspunten.

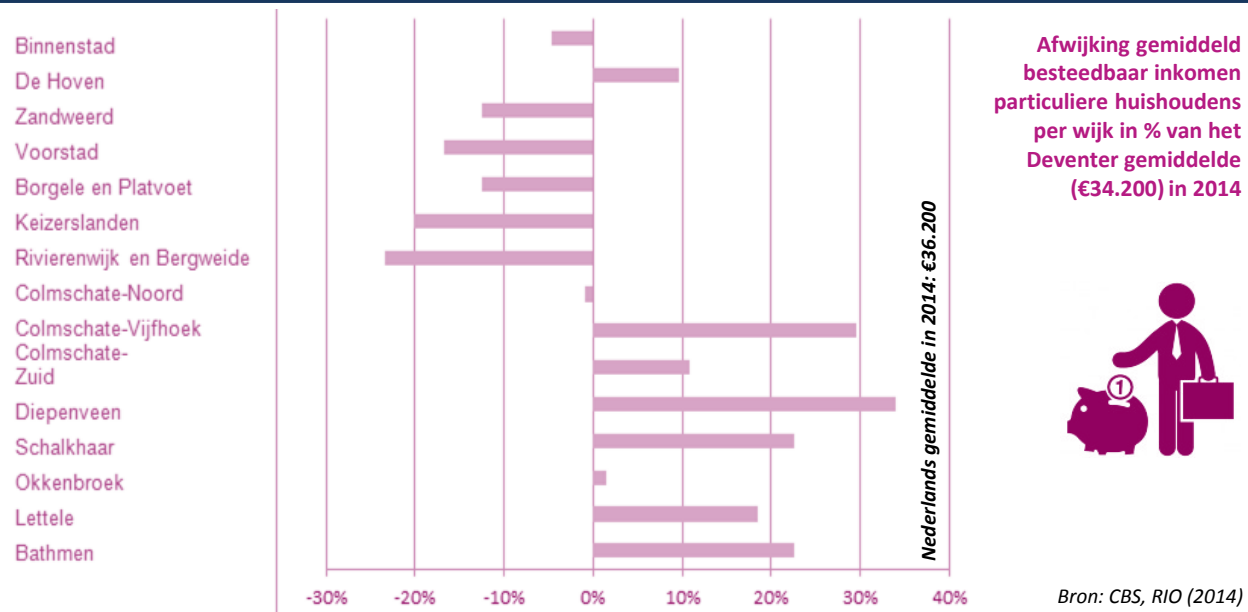
Lees meer: www.smarthealth.nl

Trend 4.

Groeiende ongelijkheid en onzekerheid

Ook onder inwoners van Deventer worden tegenstellingen ervaren

Wat is de algemene trend?

Landelijk gezien wordt de segregatie dieper; sociaal-economische- en perspectiefongelijkheid neemt toe en er is een toenemende onzekerheid (over werk, inkomen, pensioen en zorg). Samen leidt dit tot meer onvrede over de maatschappij en politiek (Platform 31).

Er bestaat een kans dat waardeoriëntatie-verschillen tussen groepen hierdoor groter worden.

Daarnaast is de inschatting dat ervaren spanningen tussen Nederlanders met westerse en niet-westerse migratieachtergrond minder worden, maar dat deze nog steeds spelen (Trendbureau Overijssel).

Wat is de situatie in Deventer?

Ook in Deventer ervaren inwoners in bepaalde mate tegenstellingen tussen groepen mensen, zo blijkt uit de Sentimentenmonitor (2017). Ook lijken tegenstellingen waarneembaar tussen mensen met een westerse en niet-westerse migratieachtergrond en is sociaaleconomische ongelijkheid te zien wat betreft inkomensverschillen.

Kansen en opgaven voor beleid?

- Zorg voor ' nabijheid' en 'meer zekerheid' voor (belangrijke) groepen inwoners die het gevoel hebben er niet meer bij te horen (Platform31, 2017).

Lees meer:

We leven steeds meer in 'bubbels'

Meer opgesloten in 'bubbels' van groepen met eigen visie op de realiteit: in de eigen sociaaleconomische klasse, etnische groep, levensstijl, gelijk en (digitaal) wereldbeeld.

We leven nu geïndividualiseerder en verbinden ons op allerlei manieren. 'Bonding' is daarbij makkelijker dan 'bridging': mensen zoeken gelijken en gelijkgestemden op.

Bron: Platform 31 en SCP in: Trendbureau Overijssel (2017)

Trend 4.

Groeiende ongelijkheid en onzekerheid

Ook onder inwoners van Deventer worden tegenstellingen ervaren

Trendbureau Overijssel constateert een aantal groter wordende **tegenstellingen** tussen bevolkingsgroepen, te weten: **autochtoon versus migrant, hoogopgeleiden versus laagopgeleiden, arm versus rijk en jong versus oud**. Mensen lijken deze tegenstellingen in meerdere mate te ervaren. Tegenstellingen waarin geen groeiende tendens te zien is zijn stad versus land, man versus vrouw en elite versus volk.

Bron: Trendbureau Overijssel (2017), Verkenning 'Grotere Tegenstellingen'

In de [Sentimentenmonitor \(2017\)](#) zijn de verhoudingen tussen groepen mensen binnen de gemeente Deventer en sociaal-maatschappelijke tendensen in beeld gebracht. In interviews met respondenten zijn de **sentimenten en emoties** bevestigd. Op basis hiervan is in een woordenwolk weergegeven welke sentimenten veel genoemd zijn. Daarnaast worden ook gebeurtenissen die deze sentimenten illustreren en emoties die daarmee samen kunnen gaan in een woordenwolk weergegeven.

Woordenwolk van sentimenten

Woordenwolk van gebeurtenissen en emoties

Tabel 1. Mate waarin respondenten tegenstellingen signaleren

Bron: Sentimentenmonitor Deventer 2017

(Ervaren) Tegenstelling	Soms (%)	Regelmatig (%)
Autochtoon versus personen met een migratieachtergrond	38	11
Inwoners versus asielzoekers	36	10
Moslims versus niet-moslims	31	11
Binnen of tussen etnische gemeenschappen	26	7
Arm versus rijk	25	6
Jong versus oud	22	5

BESTUUR & ORGANISATIE

Trend 1:

Taak van gemeente groter, belangrijker en ingewikkelder

Trend 2:

Veranderende sturingsvormen

Trend 3:

Meer aandacht voor voorwaarden bij participatiesamenleving

Trend 4:

Toenemende regionale samenwerking onvermijdelijk

TRENDRAPPORT 2018

- ▶ [Demografie](#)
- ▶ [Duurzaamheid](#)
- ▶ [Technologie](#)
- ▶ [Leefomgeving](#)
- ▶ [Veiligheid](#)
- ▶ [Economie](#)
- ▶ [Sociaal Domein](#)
- ▶ [Bestuur & Organisatie](#)

Trend 1.

Taak van gemeente groter, belangrijker en ingewikkelder

De trend geldt ook voor Deventer

- Steeds meer stedelijke problemen zijn **“ongestructureerde problemen”** Er is geen consensus over wat het probleem is en wat de oplossing zou moeten zijn. Kennis is verdeeld over meerdere actoren.

- **Toenemende maatschappelijke onvrede**

Grote tevredenheid over eigen leven versus grote ontevredenheid over maatschappij.

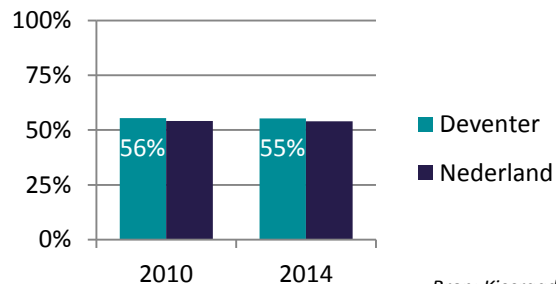
- **Veranderingen in het politieke debat**

- Eenzijdige ‘framing’
- Politieke debat in toenemende mate in sociale media
- Tendens naar iedere groep eigen waarheid en feiten

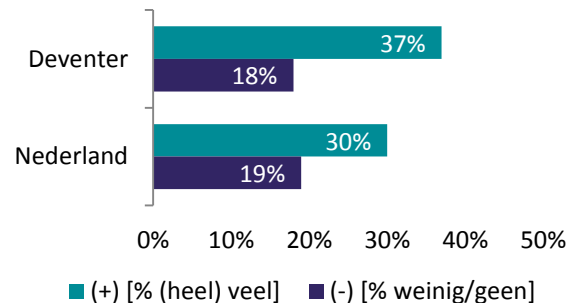

Bron: Platform 31 (2017)

Opkomst gemeenteraadsverkiezingen

Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd

Wat is de algemene trend?

De taken van de gemeente worden groter en belangrijker omdat de gemeente in het sociaal domein de belangrijkste overheid is voor de burger en bij duurzaamheid zal worden.

Taken worden ingewikkelder omdat de burger grote verwachtingen van de overheid heeft, op tal van terreinen afhankelijk is van diezelfde overheid en omdat de overheid met veel andere partijen moet samenwerken (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

De algemene trend geldt ook voor Deventer.

Indicator van maatschappelijke onvrede:

Van de Deventenaren heeft 18% weinig tot geen vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd. De opkomstpercentages bij de gemeenteraadsverkiezingen volgen het landelijk gemiddelde.

Kansen en opgaven voor beleid?

- **Kiezen van een duidelijke rol als overheid**

Een krachtige overheid met breed interventierepertoire is een opgave en kans bij de diverse transformaties. Daarbij “zijn voldoende ondernemende ambtenaren, regisseurs en aanjagers nodig. Het besef en de communicatie over ‘urgentie’ en ‘kansen’ kunnen helpen. Maar het hoofd bieden aan de weerstanden en gevestigde belangen vraagt meer dan zoeken van een balans tussen ‘optreden en sturen’ en ‘loslaten en ruimte geven’.”

- **Meer lokaal, integraal en maatwerk**

De opgave is om van centraal ingrijpen (klassieke verzorgingsstaat) te gaan naar “meer integrale en lokale aanpakken, meer variatie, meer flexibiliteit en maatwerk” (Platform 31, 2017).

Trend 2.

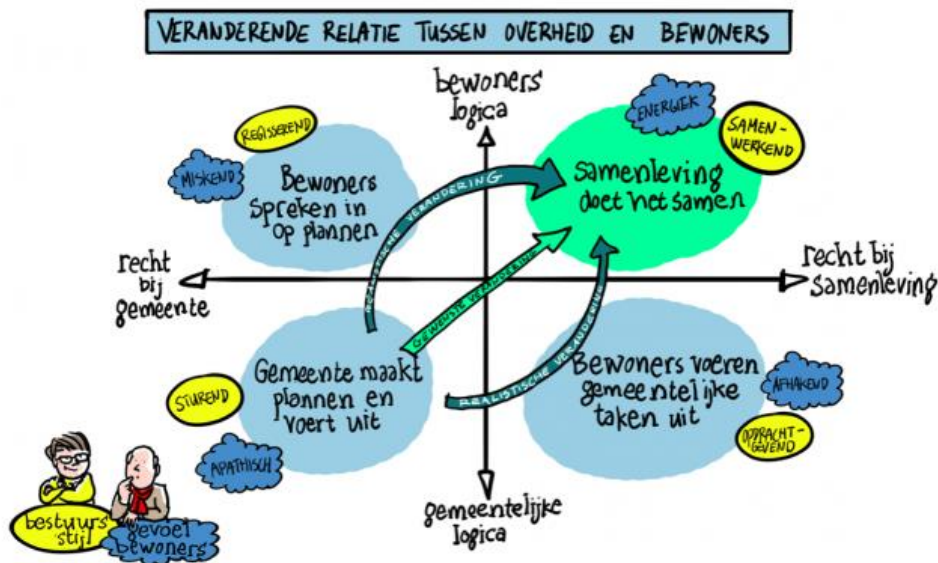
Veranderende sturingsvormen

Ook Deventer ontwikkelt nieuwe sturingsvormen

- **Rechtmatige overheid:** overheid staat boven andere partijen en stuurt deze paternalistisch in de politiek gewenste richting
- **Presterende overheid:** “nieuw publiek management”. Introductie van aanpakken uit bedrijfsleven (resultaten, prestatiecontracten)
- **Samenwerkende overheid:** “netwerksturing”. Samen met andere partijen maatschappelijke opgaven realiseren d.m.v. bijvoorbeeld contracten en convenanten
- **Responsieve overheid:** de overheid stuurt door uit te nodigen tot initiatief, door publieke randvoorwaarden te definiëren en door initiatieven binnen kaders te faciliteren en te stimuleren.

Bron: M. van der Steen, J. Scherpenisse en M. van Twist, *Sedimentatie in Sturing* (2015). *Systeem brengen in netwerkend werken door meervoudig organiseren*, NSOB, Den Haag. In: Platform 31 (2017)

De VNG geeft ook aan dat de relatie tussen de overheid en bewoners verandert:

Bron: [VNG](#)

Wat is de algemene trend?

De sturingsvormen van de overheid ontwikkelen zich van een rechtmatige en presterende overheid naar een samenwerkende en responsieve overheid (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

- Met de Agenda Bestuurlijke Vernieuwing verkent de gemeente vormen van de responsieve overheid zoals buurtrechten en burgerbegroting.
- Deventer scoort bovengemiddeld op het ruimte bieden voor initiatieven en het betrekken van inwoners bij plannen of activiteiten (Burgerpeiling 2016). Toch is er ruimte voor verbetering aangezien een minderheid van ongeveer 40% het er (helemaal) mee eens is dat de gemeente dit voldoende doet.

Kansen en opgaven voor beleid

Voor de politiek is het van belang na te denken over de meest wenselijke sturingsvorm. Zo past een afrekencultuur (presterende overheid) niet bij een situatie van innovatie en co-creatie en het traditionele beleidsmodel niet goed bij dynamische netwerksturing. Zie ook [trend 4](#) van dit hoofdstuk (Platform 31, 2017).

Lees meer:

Trend 2.

Veranderende sturingsvormen

Ook Deventer ontwikkelt nieuwe sturingsvormen

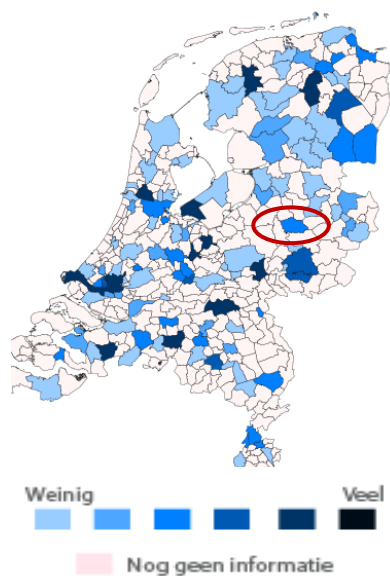
Buurtrechten werken vanuit het principe dat burgers niet alleen de mogelijkheid, maar ook het recht hebben om bepaalde activiteiten zelf te gaan ontplooiën.

Bron: *“bestuurlijke vernieuwing: stand van zaken en prioriteiten komende periode” (memo B&W gemeente Deventer, datum 01-03-2016)*

Buurtrechten in Deventer

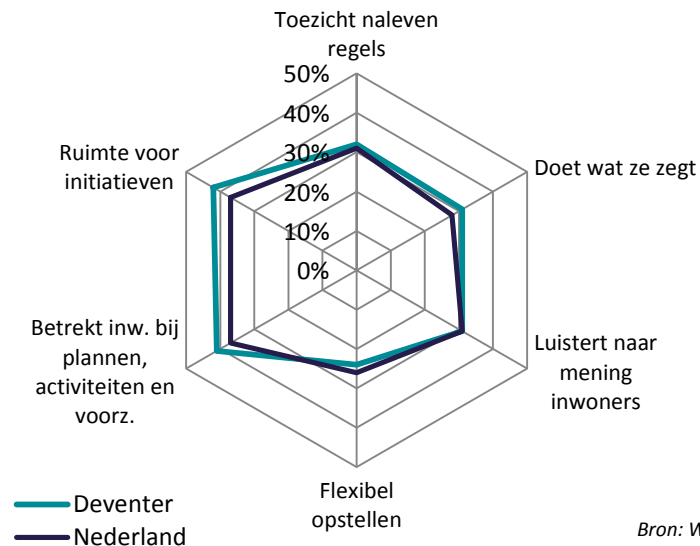
“In de gemeente Deventer beheren bewoners buurthuizen, in sommige gevallen met een verdienmodel om een betaalde beheerder aan te trekken. Ook werken zij in opdracht van de gemeente als betaalde winkelstraatmanagers of projectleiders. Ondersteuning bij hun plannen vinden bewoners vooral bij WijDeventer en gebiedsmanagers. En bij elkaar, vooral de speeltuinvereniging verbindt actief mensen in de wijk. De gemeente kan ondersteunen op elke manier die de bewonersgroep wenst.”

Inzet buurtrechten

Bron: LSA (landelijk samenwerkingsverband actieve bewoners)

Relatie inwoner - gemeente (% (helemaal) mee eens) in 2016

Bron: WSJG

Met kennis van gedrag beleid maken

“Meer aandacht voor gedragseconomische en psychologische kennis kan bijdragen aan een beter beleid. Gedragswetenschappelijke kennis verdient daarom een sterkere inbedding in de beleidsvorming”, aldus de [WRR](#) in 2014.

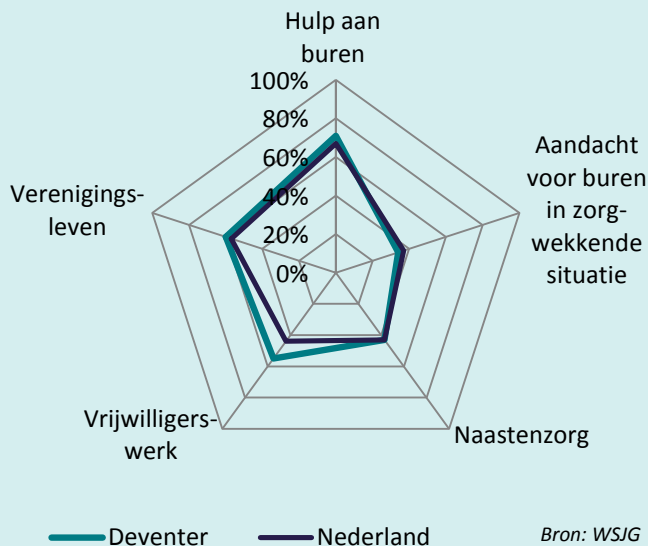
Trend 3.

Meer aandacht voor voorwaarden bij participatiesamenleving

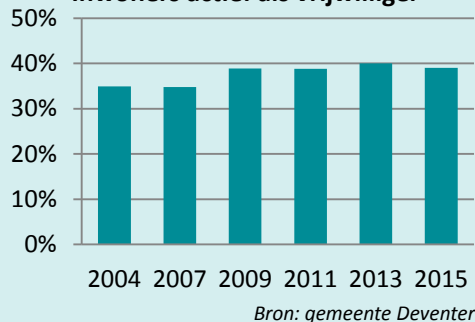
Deventer volgt de trend

Bereidheid om te participeren

Maatschappelijke inzet (% laatste 12 mnd.), 2016

Inwoners actief als vrijwilliger

Wat is de algemene trend?

De term 'participatiesamenleving' geeft aan dat de overheid meer van de eigen verantwoordelijkheid van de mensen uitgaat. Als reactie daarop vestigen velen nu de aandacht op de voorwaarden waaronder mensen hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen. De participatiesamenleving kan leiden tot grotere ongelijkheid; niet iedereen is zelfredzaam (sociaal domein) of doet mee aan burgerinitiatieven (politiek-bestuurlijk domein) (Trendbureau Overijssel, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Het is cijfermatig lastig te onderbouwen, maar ook in Deventer is meer aandacht gekomen voor de voorwaarden waaronder mensen kunnen participeren.

Enkele indicatoren over participatiesamenleving:

- Het percentage Deventenaren (40%) dat vrijwilligerswerk doet, is licht gestegen door de jaren heen.
- Niet alle Deventenaren zijn zelfredzaam. Dit geldt in het bijzonder voor de groep van 65 jaar of ouder.

Kansen en opgaven voor beleid?

Het beleid kan veranderen door meer de focus te leggen op beperkingen van denk- en doenvermogen van mensen. Beleid wordt dan minder gericht op regels en meer op persoonlijke omstandigheden (Trendbureau Overijssel, 2017).

378 burgerparticipatie projecten in de openbare ruimte in Deventer zijn aangemeld bij participatiekaart.nl

Onder de noemer Deventer Schoon Familie (DSF) stimuleert de gemeente burgerparticipatie voor een schone en opgeruimde omgeving.

Trend 3.

Meer aandacht voor voorwaarden bij participatiesamenleving

Deventer volgt de trend

Zelfredzaamheid

7% heeft het gevoel geen regie te hebben over het eigen leven.

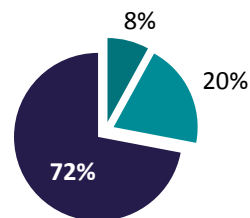
65+ → **11%**

- Zelfregie wordt ook genoemd in relatie tot initiatieven binnen het [sociaal domein](#).

28% ervaart gezondheidsbelemmeringen bij dagelijkse bezigheden

65+ → **42%**

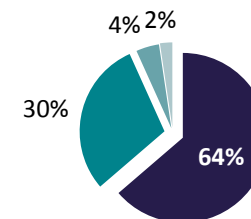
- ja, sterk belemmerd
- ja, licht belemmerd
- nee, niet belemmerd

36% van de Deventernaren ervaart gevoelens van eenzaamheid

65+ → **48%**

- niet eenzaam
- matig eenzaam
- ernstig eenzaam
- zeer ernstig eenzaam

Lees meer:

Trend 4.

Toenemende regionale samenwerking onvermijdelijk Ook veel samenwerkingsverbanden in Deventer

Bovenlokale samenwerkingsverbanden (vanuit wetgeving)

Gemeente Deventer

Domein	Aantal regioindelingen	Aantal gemeenten
Sociaal	14	82
Veiligheid	5	78
Bestuurlijk	9	159
Fysiek	3	79
Totaal	31	199

Bron: [Regioatlas](#) (datum 1-2-2018)

Uitgangspunt bij regionale samenwerking: Deventer bouwt vanuit inhoudelijke opgaven aan samenwerkingsverbanden. Hierbij stuurt de gemeente op effectieve en efficiënte samenwerking.

(Bron: Gemeente Deventer, [Voorjaarsnota 2015](#))

Wat is de algemene trend?

Volgens Platform 31 hangen de beleidsterreinen economie, bereikbaarheid, wonen, winkelen, recreëren, arbeidsmarkt, onderwijs, re-integratie, zorg en welzijn hangen regionaal sterk samen. Ook de energietransitie kan alleen gerealiseerd worden door goede samenwerking van de stad met de regiogemeenten. Dit vraagt in toenemende mate om regionale samenwerking (Platform 31, 2017).

Wat is de situatie in Deventer?

Deventer heeft verschillende (regionale) samenwerkingsverbanden. Zo wordt de bedrijfsvoering van de gemeente gezamenlijk uitgevoerd met de gemeenten Olst-Wijhe en Raalte. In 2017 is een gezamenlijke [i-visie](#) vastgesteld.

In het sociaal domein wordt het zorgaanbod regionaal ingekocht bij de wmo en de jeugdzorg. Tegelijkertijd is zichtbaar dat problemen die voor de hele regio gelden, lokaal worden opgepakt door Deventer. Een voorbeeld is de wachtlijstenproblematiek in de jeugdzorg.

Kansen en opgaven voor beleid?

Regionale samenwerking vindt vaak plaats in de vorm van netwerksturing. Sturen in netwerken is complex vanwege onder andere verschillende doelen of het tempo van besluitvorming van de verschillende actoren. "Over het algemeen sluit (de cultuur van) het lokaal bestuur in Nederland hierbij nog onvoldoende aan. Ook kan wrijving ontstaan tussen netwerksturing en het gevoelde primaat van de politiek." Platform 31 geeft aan dat het traditionele beleidsmodel niet goed past bij netwerksturing: "in een dynamische netwerk omgeving is een besluit steeds vaker een tijdelijk of tussenbesluit dat aangepast wordt als nieuwe omstandigheden en nieuwe partners dat mogelijk maken." (Platform 31, 2017).

